

У ставу (2) тачка б) иза ријечи "производње" додају се ријечи "и дораде".

У ставу (3) иза ријечи "простор" ставља се двотачка, а остатак текста се брише.

Став (4) мијења се и гласи:

"(4) Со се ставља у промет само у оригиналном паковању у амбалажи која обезбјеђује очување квалитета производа (нарочито садржаја јода у соли) до момента отварања у року употребе".

Члан 5.

Овај Правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику БиХ".

СМ број 27/12
21. марта 2012. године
Сарајево

Председавајући
Савјета министара БиХ
Вјекослав Беванда, с. р.

URED ZA VETERINARSTVO BOSNE I HERCEGOVINE

323

Na osnovu čl. 13. stav (3), 18. stav (4), 19. stav (4), 20. stav (4), 22. stav (5), 23. stav (4), 24. stav (3), 28., 32. stav (2), 33. st. (3) i (5), 43., 46. stav (3), 53. Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi ("Službeni glasnik BiH", broj 19/11), Ured za veterinarstvo Bosne i Hercegovine donosi

PRAVILNIK

O UTVRĐIVANJU VETERINARSKO-ZDRAVSTVENIH USLOVA ZA ODLAGANJE, KORIŠTENJE, SAKUPLJANJE, PRIJEVOZ, IDENTIFIKACIJU I SLJEDIVOST, REGISTRACIJU I ODOBRAVANJE POGONA, STAVLJANJE NA TRŽIŠTE, UVOZ, TRANZIT I IZVOZ NUSPROIZVODA ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA I NJIHOVIH PROIZVODA KOJI NISU NAMIJENJENI ISHRANI LJUDI

Poglavlje I. Opće odredbe

Član 1. (Predmet)

Ovim Pravilnikom se utvrđuju veterinarsko-zdravstveni uslovi za odlaganje, korištenje, sakupljanje, prijevoz, identifikaciju i sljedivost, registraciju i odobravanje pogona, stavljanje na tržište, uvoz, tranzit i izvoz nusproizvoda životinjskog porijekla i njihovih proizvoda koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, detaljno se propisuju veterinarsko-zdravstveni uslovi za odlaganje, korištenje, sakupljanje, prijevoz, identifikaciju i sljedivost, registraciju i odobravanje pogona, stavljanje na tržište, uvoz, tranzit i izvoz nusproizvoda životinjskog porijekla i njihovih proizvoda koji nisu namijenjeni ishrani ljudi.

Član 2. (Definicije)

Za potrebe ovog Pravilnika primjenjuju se definicije utvrđene u članu 4. Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi ("Službeni glasnik BiH", broj 19/11) i definicije utvrđene u Aneksu I. ovog Pravilnika.

Član 3.

(Krajnja tačka u proizvodnom lancu za određene proizvode dobijene iz nusproizvoda)

Sljedeći proizvodi dobijeni iz nusproizvoda mogu se staviti na tržište, osim onih što su uvezeni, bez ograničenja kao što je predviđeno u članu 7., stav (2), Odluke o nusproizvodima

životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi:

- a) biodizel koji ispunjava zahtjeve za odlaganje i korištenje proizvoda dobijenih iz nusproizvoda utvrđenih u tački 2(b) Odjeljak 3. Poglavlje IV. Aneksa IV. ovog Pravilnika;
- b) prerađena hrana za kućne ljubimce koja ispunjava posebne zahtjeve za prerađenu hranu za kućne ljubimce utvrđene u tački 7(a) Poglavlje II. Aneksa XIII. ovog Pravilnika;
- c) žvakalice za pse koje ispunjavaju posebne zahtjeve za žvakalice za pse utvrđene u tački 7., podtačka b) Poglavlje II. Aneksa XIII. ovog Pravilnika;
- d) kože kopitara i papkara koje ispunjavaju posebne zahtjeve za krajnju tačku tih proizvoda iz tačke C Poglavlje V. Aneksa XIII. ovog Pravilnika;
- e) vuna i dlaka koje ispunjavaju posebne zahtjeve za krajnju tačku tih proizvoda iz tačke B Poglavlje VII. Aneksa XIII. ovog Pravilnika;
- f) perje i paperje koje ispunjavaju posebne zahtjeve za krajnju tačku tih proizvoda iz tačke C Poglavlje VII. Aneksa XIII. ovog Pravilnika;
- g) krzno koje ispunjava uslove za završnu tačku u lancu proizvodnje za taj proizvod iz Poglavlja VII. Aneksa XII. ovog Pravilnika;
- h) riblje ulje za proizvodnju medicinskih proizvoda koje ispunjava uslove za završnu tačku u lancu proizvodnje za taj proizvod iz Poglavlja XIII. Aneksa XIII. ovog Pravilnika;
- i) benzin i gorivo koji ispunjavaju uslove za proizvode iz katalitičkog *engl.* "multi step" procesa za proizvodnju obnovljivih goriva iz tačke 2(c) stav 3. Poglavlja IV. Aneksa IV. ovog Pravilnika.

Član 4.

(Ozbiljne prenosive bolesti)

Bolesti koje je OIE navela u članu 3. Poglavlja 1.2. Zdravstvenog kodeksa za kopnene životinje, izdanje iz 2010. godine i u Poglavlju 1.3. Zdravstvenog kodeksa za vodene životinje, izdanje iz 2010. godine smatraju se ozbiljnim prenosivim bolestima u svrhu općih ograničenja po pitanju zdravlja životinja, kao što je predviđeno u članu 10., stav (1) tačka b) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi.

Poglavlje II. Odlaganje i korištenje nusproizvoda životinjskog porijekla i proizvoda dobijenih od njih

Član 5.

(Ograničenja korištenja nusproizvoda životinjskog porijekla i proizvoda dobijenih od njih)

- (1) Subjekti u poslovanju iz Poglavlja I. Aneksa II. ovog Pravilnika moraju se pridržavati uslova propisanih za hranjenje krznašica određenim materijalima koji su dobijeni iz trupova ili dijelova životinja iste vrste, utvrđenih u navedenom Poglavlju.
- (2) Subjekti u poslovanju moraju se pridržavati ograničenja u vezi s hranjenjem životinja uzgojenih na farmama biljem iz zemljišta na koje su primijenjena određena organska đubriva ili sredstva za poboljšavanje tla, kao što je utvrđeno u Poglavlju II. Aneksa II. ovog Pravilnika.

Član 6.

(Odlaganje spaljivanjem i kombiniranim spaljivanjem)

- (1) Nadležni veterinarski inspeksijski organi kontroliraju da se spaljivanje i kombinirano spaljivanje nusproizvoda životinjskog porijekla i proizvoda dobijenih od njih vrši samo u:

- a) u spalionicama i postrojenjima za kombinirano spaljivanje kojima su dodijeljene dozvole za spaljivanje otpada u skladu s važećim propisima u Bosni i Hercegovini;
  - b) u spalionicama ili postrojenjima za kombinirano spaljivanje, za odlaganje putem spaljivanja, ili odlaganje ili obnavljanje nusproizvoda životinjskog porijekla ili proizvoda dobijenih od njih, ako su otpad, putem kombiniranog spaljivanja, u skladu s članom 25., stav (1), tač. b) ili c) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi.
- (2) Nadležni veterinarski organi u skladu s članom 25. stav (1) tač. b) ili c) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi odobravaju isključivo one spalionice i pogone za kombinirano spaljivanje kako je utvrđeno u članu 25. stav (1), tačka b) navedene Odluke, ako ispunjavaju zahtjeve iz Aneksa III. ovog Pravilnika.
- (3) Spalionice i pogoni za kombinirano spaljivanje moraju ispunjavati opće uslove za spaljivanje i kombinirano spaljivanje iz Poglavlja I. Aneksa III. ovog Pravilnika.
- (4) Spalionice i pogoni za kombinirano spaljivanje visokog kapaciteta moraju ispunjavati opće uslove za spaljivanje i kombinirano spaljivanje iz Poglavlja II. Aneksa III. ovog Pravilnika.
- (5) Spalionice i pogoni za kombinirano spaljivanje niskog kapaciteta moraju ispunjavati opće uslove iz Poglavlja III. Aneksa III. ovog Pravilnika.

Član 7.

(Deponiranje određenih materijala iz Kategorija 1 i 3)
Odstupanjem od čl. 14. i 16., tačka c) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi nadležni veterinarski organi mogu odobriti odlaganje sljedećih materijala iz Kategorija 1 i 3 u odobrenu deponiju:

- a) uvezene hrane za kućne ljubimce ili hrane za kućne ljubimce proizvedene iz uvezenih materijala iz Kategorije materijala 1 iz člana 10. tačka c) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi;
- b) materijala iz Kategorije 3 iz člana 12. tač. h) i i) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi ukoliko:
  - 1) takvi materijali nisu bili u dodiru s bilo kojim nusproizvodima životinjskog porijekla iz čl. 10. i 11. i 12. tač. a) do g) i j)) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi;
  - 2) u trenutku kada su namijenjeni za odlaganje:
    - materijali koji su navedeni u članu 12. stav (1) tačka h) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi su bili prerađeni bilo kojim postupkom koji značajno mijenja prvobitni proizvod, uključujući zagrijavanje, dimljenje, soljenje, salamurenje, zrenje, sušenje, mariniranje, ekstrakciju, ekstruziju ili kombinaciju ovih postupaka;
    - materijali navedeni u članu 12., tačka i) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji

nisu namijenjeni ishrani ljudi bili prerađeni u skladu s Poglavljem II. Aneks X. ovog Pravilnika ili u skladu s posebnim zahtjevima za hranu za kućne ljubimce utvrđene u Poglavlju II. Aneksa XIII. ovog Pravilnika;

- 3) odlaganje takvih materijala ne predstavlja rizik po zdravlje ljudi i životinja.

Član 8.

- (Zahtjevi za prerađivačke pogone i druge objekte)
- (1) Subjekti u poslovanju osiguravaju da prerađivački pogoni i objekti pod njihovom kontrolom ispunjavaju sljedeće:
- a) opće uslove za prerađivanje iz Odjeljka 1. Poglavlja I. Aneksa IV. ovog Pravilnika;
  - b) uslove za prerađivanje otpadnih voda iz Odjeljka 2. Poglavlja I. Aneksa IV. ovog Pravilnika;
  - c) posebne zahtjeve za prerađivanje materijala iz Kategorije 1 i 2 iz Odjeljka 3. Poglavlja I. Aneksa IV. ovog Pravilnika;
  - d) posebne zahtjeve za prerađivanje materijala iz Kategorije 3 iz Odjeljka 4. Poglavlja I. Aneksa IV. ovog Pravilnika;
- (2) Nadležni veterinarski organi daju odobrenje objektu ili pogonu samo ukoliko je utvrđeno da oni ispunjavaju uslove utvrđene u Poglavlju I. Aneksa IV. ovog Pravilnika.

Član 9.

- (Higijenski zahtjevi i zahtjevi koji se odnose na prerađivanje za prerađivačke pogone i druge objekte)
- Subjekti u poslovanju osiguravaju da objekti i pogoni pod njihovom kontrolom ispunjavaju sljedeće:
- a) higijenske zahtjeve i zahtjeve koji se odnose na prerađivanje iz Poglavlja II. Aneks IV. ovog Pravilnika;
  - b) standardne metode prerađivanja iz Poglavlja III. Aneks IV. ovog Pravilnika, ukoliko se takve metode koriste u objektu ili pogonu;
  - c) alternativne metode prerađivanja iz Poglavlja IV. Aneksa IV. ovog Pravilnika, ukoliko se takve metode koriste u objektu ili pogonu.

Član 10.

- (Ograničenja koja se odnose na pretvaranje nusproizvoda životinjskog porijekla i proizvoda dobijenih od njih u bioplin ili kompost)
- (1) Subjekti u poslovanju osiguravaju da objekti i pogoni pod njihovom kontrolom ispunjavaju sljedeće zahtjeve koji se odnose na pretvaranje nusproizvoda životinjskog porijekla i proizvoda dobijenih od njih u bioplin ili kompost:
- a) zahtjevi koji se primjenjuju na pogone za dobijanje bioplina ili pogone za kompostiranje iz Poglavlja I Aneksa V ovog Pravilnika;
  - b) higijenski zahtjevi koji se primjenjuju na pogone za dobijanje bioplina ili kompostiranje iz Poglavlja II. Aneksa V. ovog Pravilnika;
  - c) standardni parametri pretvaranja iz Odjeljka 1. Poglavlje III. Aneksa V. ovog Pravilnika;
  - d) standardi za probavne ostatke i kompost iz Odjeljka 3. Poglavlje III. Aneksa V. ovog Pravilnika.
- (2) Nadležni veterinarski organi daju odobrenje objektu ili pogonu za dobijanje bioplina i kompostiranje samo ukoliko je utvrđeno da oni ispunjavaju uslove utvrđene u Aneksu V. ovog Pravilnika.
- (3) Nadležni veterinarski organi mogu odobriti korištenje alternativnih parametara pretvaranja za pogon za dobijanje bioplina i pogon za kompostiranje koji podliježu

zahtjevima iz Odjeljka 2. Poglavlje III. Aneksa V. ovog Pravilnika.

Poglavlje III. Odstupanja od određenih odredbi Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi

Član 11.

(Posebna pravila za istraživačke i dijagnostičke uzorke)

- (1) Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine - Ured za veterinarstvo (u daljnjem tekstu: MVTEO-UZV) odobrava korištenje i odlaganje istraživačkih i dijagnostičkih uzoraka pod uslovima koji osiguravaju kontrolu rizika po zdravlje ljudi i životinja.
- (2) Subjekti u poslovanju moraju se pridržavati posebnih pravila o istraživačkim i dijagnostičkim uzorcima i ispunjavati zahtjeve iz Poglavlja I. Aneksa VI. ovog Pravilnika.

Član 12.

(Posebna pravila za trgovačke uzorke i izložbene predmete)

- (1) MVTEO-UZV odobrava korištenje i odlaganje trgovačkih uzoraka i izložbenih predmeta pod uslovima koji osiguravaju kontrolu rizika po zdravlje ljudi i životinja.
- (2) Subjekti u poslovanju moraju ispunjavati zahtjeve iz tač. 2., 3. i 4. iz Odjeljka 1., Poglavlje I. Aneksa VI. ovog Pravilnika.
- (3) Subjekti u poslovanju se moraju pridržavati posebnih pravila o trgovačkim uzorcima i izložbenim predmetima iz Odjeljka 2., Poglavlje I. Aneksa VI. ovog Pravilnika.

Član 13.

(Posebna pravila za hranjenje životinja)

- (1) Subjekti u poslovanju mogu hraniti sljedeće životinje materijalima iz Kategorije 2, ukoliko takvi materijali potiču od životinja koje nisu usmrćene ili koje nisu uginule usljed zaraženosti ili sumnje na zaraženost uzročnikom bolesti koja se prenose na ljude ili životinje, u skladu s općim zahtjevima utvrđenim u Odjeljku 1., Poglavlje II. Aneksa VI. ovog Pravilnika i bilo kojim drugim uslovima koje nadležni veterinarski organi odobre uz osiguranje nadzora nad rizicima po pitanju veterinarskog javnog zdravstva i zdravlja životinja:
  - a) životinje iz zoološkog vrta;
  - b) krznašice;
  - c) pse iz priznatih uzgajališta ili čopore lovačkih pasa;
  - d) pse i mačke u skloništima za nezbrinute životinje;
  - e) larve i crve koji se koriste kao mamci za ribolov.
- (2) Subjekti u poslovanju mogu hraniti sljedeće životinje materijalima iz Kategorije 3, ako su u skladu s općim zahtjevima utvrđenim u Odjeljku 1., Poglavlje II. Aneksa VI. ovog Pravilnika i bilo kojim drugim uslovima koje nadležni veterinarski organi odobre uz osiguranje nadzora nad rizicima po pitanju veterinarskog javnog zdravstva i zdravlja životinja:
  - a) životinje iz zoološkog vrta;
  - b) krznašice;
  - c) pse iz priznatih uzgajališta ili čopore lovačkih pasa;
  - d) pse i mačke u skloništima za nezbrinute životinje;
  - e) larve i crve koji se koriste kao mamci za ribolov.

Član 14.

(Hranjenje određenih vrsta u i van hranilišta i u zoološkim vrtovima)

- (1) Nadležni veterinarski organi mogu odobriti korištenje materijala iz Kategorije 1 koji se sastoje od cijelih trupova ili dijelova mrtvih životinja, koji sadrže specifični rizični materijal za hranjenje:

- a) u hranilištima ugroženih vrsta ili zaštićenih vrsta ptica strvinarki i drugih vrsta koje žive u svom prirodnom staništu, u cilju promoviranja biološke raznovrsnosti u skladu s uslovima iz Odjeljka 2., Poglavlje II. Aneksa VI. ovog Pravilnika;
  - b) van hranilišta divljih životinja iz tačke 1. podtačka a), Odjeljka 2., Poglavlje II. Aneksa VI. ovog Pravilnika, po potrebi bez prethodnog sakupljanja mrtvih životinja u skladu s uslovima iz Odjeljka 3. tog Poglavlja.
- (2) Nadležni veterinarski organi mogu odobriti korištenje materijala iz Kategorije 1 koja se sastoji od cijelih trupova ili dijelova mrtvih životinja, koji sadrže specifični rizični materijal za hranjenje životinja i korištenje materijala dobijenih od životinja iz zoološkog vrta za hranjenje životinja iz zoološkog vrta u skladu s uslovima iz Odjeljka 4., Poglavlje II. Aneksa VI. ovog Pravilnika.

Član 15.

(Posebna pravila za sakupljanje i odlaganje)

Ako nadležni veterinarski organi odobre odlaganje nusproizvoda životinjskog porijekla odstupanjem predviđenim u članu 20. stav (1) tač. a), b), c) i e) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, takvo odlaganje se vrši u skladu sa sljedećim pravilima:

- a) posebnim pravilima o odlaganju nusproizvoda životinjskog porijekla iz Odjeljka 1. iz Poglavlja III. Aneksa VI. ovog Pravilnika;
- b) pravilima o spaljivanju i zakopavanju nusproizvoda životinjskog porijekla u udaljenim područjima iz Odjeljka 2. iz Poglavlja III. Aneksa VI. ovog Pravilnika;
- c) pravilima o spaljivanju i zakopavanju pčela i pčelarskih nusproizvoda iz Odjeljka 3. iz Poglavlja III. Aneksa VI. ovog Pravilnika.

Poglavlje IV. Izdavanje dozvola za alternativne metode

Član 16.

(Standardni obrasci za podnošenje zahtjeva za izdavanje dozvola za alternativne metode)

Zahtjev za izdavanje dozvola za alternativne metode korištenja ili odlaganja nusproizvoda životinjskog porijekla i proizvoda dobijenih od njih, kao što je navedeno u članu 21., stav (1) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, podnose zainteresirane strane u skladu sa zahtjevima standardnog obrasca za alternativne metode iz Aneksa VII. ovog Pravilnika.

Poglavlje V. Sakupljanje, prijevoz, identifikacija i sljedivost

Član 17.

(Zahtjevi za komercijalne dokumente i zdravstvene certifikate, identifikaciju, sakupljanje i prijevoz i sljedivost nusproizvoda životinjskog porijekla)

- (1) Subjekti u poslovanju osiguravaju da nusproizvodi životinjskog porijekla i njihovi proizvodi:
  - a) ispunjavaju zahtjeve za sakupljanje, prijevoz i identifikaciju iz Poglavlja I. i II. Aneksa VIII. ovog Pravilnika;
  - b) imaju za vrijeme prijevoza priložene komercijalne dokumente i zdravstvene certifikate uz navedene proizvode u skladu sa zahtjevima iz Poglavlja II. Aneks VIII. ovog Pravilnika;
- (2) Subjekti u poslovanju koji šalju, prevoze ili zaprimaju nusproizvode životinjskog porijekla ili njihove proizvode vode evidenciju o pošiljkama i s njima povezanim

komercijalnim dokumentima ili zdravstvenim certifikatima u skladu sa zahtjevima iz Poglavlja IV. Aneks VIII. ovog Pravilnika.

- (3) Subjenti u poslovanju moraju ispunjavati zahtjeve za označavanje određenih proizvoda dobijenih iz nusproizvoda životinjskog porijekla iz Poglavlja V. Aneks VIII. ovog Pravilnika.

Poglavlje VI. Registracija i odobravanje objekata i pogona

Član 18.

(Zahtjevi koji se odnose na odobravanje jednog ili više objekata i pogona za rukovanje nusproizvodima životinjskog porijekla na istom mjestu)

Nadležni veterinarski organi mogu odobriti postojanje jednog ili više objekata ili pogona za rukovanje nusproizvodima životinjskog porijekla na istom mjestu, ukoliko je prenošenje rizika po zdravlje ljudi i životinja između objekata ili pogona isključeno njihovim rasporedom i rukovanjem nusproizvodima životinjskog porijekla i proizvodima dobijenim od njih u okviru tih objekata ili pogona.

Član 19.

(Zahtjevi za određene odobrene objekte i pogone za rukovanje nusproizvodima životinjskog porijekla i proizvodima dobijenim od njih)

Subjenti u poslovanju osiguravaju da objekti i pogoni pod njihovom kontrolom, koje je nadležni veterinarski organ odobrio, prilikom vršenja jedne ili više od sljedećih aktivnosti, navedenih u članu 25. stav (1) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, ispunjavaju zahtjeve:

- a) Poglavlja I., Aneksa IX. ovog Pravilnika, kada proizvode hranu za kućne ljubimce iz člana 25. stav (1), tačka e) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi;
- b) Poglavlja II., Aneksa IX. ovog Pravilnika, kada skladište nusproizvode životinjskog porijekla iz člana 25. stav (1) tačka a) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi i kada rukuju nusproizvodima životinjskog porijekla nakon njihovog sakupljanja, putem sljedećih aktivnosti navedenih u članu 25. stav (1) tačka h) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi:
  - 1) sortiranja;
  - 2) rezanja;
  - 3) hlađenja;
  - 4) zamrzavanja;
  - 5) soljenja;
  - 6) konzerviranja putem drugih postupaka;
  - 7) odstranjivanja kože ili specifičnog rizičnog materijala;
  - 8) aktivnosti koje uključuju rukovanje nusproizvodima životinjskog porijekla koje se vrše u skladu s obavezama prema važećim veterinarskim propisima u Bosni i Hercegovini;
  - 9) higijenzacije/pasterizacije nusproizvoda životinjskog porijekla namijenjenih za pretvaranje u bioplin/kompost, prije nego se takvo pretvaranje ili kompostiranje izvrši u drugom objektu ili pogonu u skladu s Aneksom V. ovog Pravilnika;
  - 10) prosijavanja;

- c) Poglavlja III., Aneksa IX., ovog Pravilnika, prilikom skladištenja proizvoda dobijenih iz nusproizvoda životinjskog porijekla namijenjenih za određene svrhe utvrđene u članu 25. stav (1) tačka j) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi.

Član 20.

(Zahtjevi za određene registrirane objekte i pogone za rukovanje nusproizvodima životinjskog porijekla i proizvodima dobijenim od njih)

- (1) Subjenti u poslovanju rukuju nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima pod uslovima iz Poglavlja I. Aneksa IV. ovog Pravilnika.
- (2) Subjenti u poslovanju koji prevoze nusproizvode životinjskog porijekla ili njihove proizvode, osim između prostora istog subjekta u poslovanju, naročito moraju ispunjavati uslove iz tačke 2., Poglavlje IV. Aneks IX. ovog Pravilnika.
- (3) St. (1) i (2) ovog člana ne primjenjuju se na:
  - a) odobrene subjekte u poslovanju koji vrše prijevoz nusproizvoda životinjskog porijekla i njihovih proizvoda kao pomoćnu djelatnost;
  - b) subjekte u poslovanju koji su registrirani za aktivnosti prijevoza u skladu s važećim propisima iz oblasti veterinarstva koji se odnose na higijenu stočne hrane.
- (4) Nadležni veterinarski organi mogu osloboditi sljedeće subjekte u poslovanju od obaveze obavještanja, iz člana 24. stav (1) tačka a) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi:
  - a) subjekte u poslovanju koji rukuju ili proizvode lovačke trofeje ili druge preparate navedene u Poglavlju VI. Aneksa XIII. ovog Pravilnika u privatne i nekomercijalne svrhe;
  - b) subjekte u poslovanju koji su zaduženi za rukovanje ili odlaganje istraživačkih i dijagnostičkih uzoraka u obrazovne svrhe.

Poglavlje VII. Stavljanje na tržište

Član 21.

(Prerađivanje i stavljanje na tržište nusproizvoda životinjskog porijekla i proizvoda dobijenih od njih za hranjenje životinja uzgojenih na farmi, izuzev krznašica)

- (1) Subjenti u poslovanju moraju ispunjavati sljedeće uslove za stavljanje na tržište, osim uvoza, nusproizvoda životinjskog porijekla i proizvoda dobijenih od njih namijenjenih za hranjenje životinja uzgojenih na farmi, izuzev krznašica kao što je predviđeno u članu 32. stav (2), Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi:
  - a) opće zahtjeve za prerađivanje i stavljanje na tržište iz Poglavlja I., Aneks X. ovog Pravilnika;
  - b) posebne zahtjeve za prerađene proteine životinjskog porijekla i ostale proizvode dobijene iz nusproizvoda iz Poglavlja II., Aneks X. ovog Pravilnika;
  - c) zahtjeve za određenu hranu za ribe i mamce u ribolovu iz Poglavlja III. Aneks X. ovog Pravilnika.
- (2) Nadležni veterinarski organi mogu odobriti stavljanje na tržište mlijeka, proizvoda zasnovanih na mlijeku i proizvoda dobijenih od mlijeka koji su svrstani u Kategoriju 3 u skladu s članom 12. tač. g), h) i j) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi i onih koji nisu prerađeni u skladu s općim zahtjevima iz Dijela I. Odjeljka 4. Poglavlje II. Aneks X. ovog Pravilnika,

ukoliko ti materijali ispunjavaju zahtjeve za odstupanje od stavljanja na tržište mlijeka prerađenog u skladu sa standardima iz Dijela II. Odjeljka 4. Poglavlje II. Aneks X. ovog Pravilnika.

Član 22.

(Stavljanje na tržište i korištenje organskih đubriva i sredstava za poboljšavanje tla)

- (1) Subjekti u poslovanju moraju ispunjavati zahtjeve za stavljanje na tržište za organska đubriva i sredstva za poboljšavanje tla i korištenje takvih proizvoda, naročito njihove primjene na zemljište iz Aneksa XI. ovog Pravilnika, kao što je predviđeno u čl. 33. stav (1) i 53. stav (1) tačka i) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi.
- (2) Stavljanje na tržište uključujući i uvoz guana od divljih morskih ptica nije predmet uslova o zdravlju životinja.
- (3) Nadležni veterinarski organi odobravaju prilikom primjene organskog đubriva ili sredstva za poboljšavanje tla na zemljište proizvedenih iz mesno-koštanog brašna iz materijala Kategorije 2 ili prerađenih proteina životinjskog porijekla, jedan ili više sastojaka koji će se miješati s tim materijalima u skladu s članom 33. stav (1) tačka d) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, na osnovu kriterija iz tačke 3. Odjeljka 1. Poglavlje II. Aneksa XI. ovog Pravilnika.
- (4) Kao što je predviđeno u članu 31. stav (1) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi MVTEO-UZV i nadležni veterinarski organi ohrabruju, po potrebi, pripremu, širenje i korištenje smjernica za dobru praksu vezano za primjenu organskih đubriva i sredstava za poboljšavanje tla na zemljište.

Član 23.

(Poluproizvodi)

- (1) Poluproizvodi, koji se uvoze ili koji su u tranzitu kroz Bosnu i Hercegovinu moraju ispunjavati uslove kojima se kontroliraju mogući rizici po zdravlje ljudi i životinja iz Aneksa XII. ovog Pravilnika.
- (2) Poluproizvodima koji su prevezeni do objekta ili pogona iz tačke 3. Aneksa XII. ovog Pravilnika, može se rukovati bez daljnjih ograničenja ukoliko:
  - a) navedeni objekti ili pogoni imaju odgovarajuće objekte i uređaje za prijem poluproizvoda, kojima se sprječava prenošenje bolesti prenosivih na ljude ili životinje;
  - b) poluproizvodi ne predstavljaju rizik od prenošenja bolesti prenosivih na ljude i životinje, usljed prečišćavanja ili druge vrste obrade kojoj su nusproizvodi životinjskog porijekla u poluproizvodima bili podvrgnuti ili usljed odgovarajućih mjera biološke sigurnosti za rukovanje poluproizvodima;
  - c) objekat ili pogon vodi evidenciju o količini zaprimljenih materijala, njihovoj Kategoriji, po potrebi, i objektu, pogonu ili subjektu u poslovanju kojem su dostavili svoje proizvode;
  - d) su nekoristeni poluproizvodi ili drugi materijali u višku iz objekata ili pogona odloženi u skladu s Odlukom o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi.
- (3) Rukovatelj ili vlasnik odredišnog objekta ili pogona poluproizvoda ili njegov predstavnik koristi i/ili otprema

međuproizvode isključivo za dalje miješanje, premazivanje, sastavljanje, pakiranje ili etiketiranje.

Član 24.

(Hrana za kućne ljubimce i drugi njihovi proizvodi)

- (1) Zabranjuje se korištenje materijala iz Kategorije 1 iz člana 10. tač. a), b), d) i e) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi za proizvodnju proizvoda dobijenih iz nusproizvoda životinjskog porijekla koji su namijenjeni za ingestiju ili primjenu na ljude ili životinje, osim proizvoda iz čl. 34. i 37. navedene Odluke.
- (2) Kada se nusproizvodi životinjskog porijekla ili proizvodi dobijeni od nusproizvoda životinjskog porijekla mogu koristiti za hranjenje životinja uzgojenih na farmi ili u druge svrhe navedene u članu 37. stav (1) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, oni se stave na tržište, osim onih koji su uvezeni, u skladu s posebnim zahtjevima za prerađivanje proteina životinjskog porijekla i ostalih proizvoda dobijenih iz nusproizvoda životinjskog porijekla iz Poglavlja II. Aneksa X. ovog Pravilnika, ukoliko se u Aneksu XIII. ovog Pravilnika ne utvrđuju posebni zahtjevi za takve proizvode.
- (3) Subjekti u poslovanju moraju ispunjavati uslove za stavljanje na tržište, osim uvoza, hrane za kućne ljubimce iz Aneksa XIII., Poglavlja I. i II. ovog Pravilnika kao što je navedeno u članu 41. Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi.
- (4) Subjekti u poslovanju moraju ispunjavati uslove za stavljanje na tržište, osim za izvoz, proizvoda dobijenih iz nusproizvoda životinjskog porijekla iz Aneksa XIII., Poglavlja I. i III. do XII. ovog Pravilnika kao što je navedeno u članu 41. Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi.

Poglavlje VIII. Uvoz, tranzit i izvoz

Član 25.

(Uvoz, tranzit i izvoz nusproizvoda životinjskog porijekla i proizvoda dobijenih od njih)

- (1) Zabranjuje se uvoz i tranzit kroz Bosnu i Hercegovinu sljedećih nusproizvoda životinjskog porijekla:
  - a) neprerađenog stajskog đubriva;
  - b) neprerađenog perja i dijelova perja i paperja;
  - c) pčelinjeg voska u obliku saće.
- (2) Uvoz u i tranzit sljedećih nusproizvoda podliježe uslovima utvrđenim u drugim važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini vezanim za zdravlje životinja:
  - a) vune i dlake koja je mašinski oprana ili obrađena putem neke druge metode kojom se otklanjaju bilo kakvi neprihvatljivi rizici;
  - b) krzna koje se sušilo u vremenskom periodu od najkraće dva dana na temperaturi od 18°C i 55% vlažnosti.
- (3) Subjekti u poslovanju moraju ispunjavati sljedeće posebne uslove za uvoz u i tranzit kroz Bosnu i Hercegovinu određenih nusproizvoda životinjskog porijekla i proizvoda dobijenih od njih, kao što je navedeno u čl. 42. stav (3) i 43. Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi:
  - a) posebne zahtjeve za uvoz i tranzit materijala iz Kategorije 3 i proizvoda dobijenih iz nusproizvoda životinjskog porijekla za upotrebu u prehrambenom

lanca životinja, izuzev hrane za kućne ljubimce ili hrane za krznašice, iz Aneksa XIV. Poglavlja I. ovog Pravilnika;

- b) posebne zahtjeve za uvoz i tranzit nusproizvoda životinjskog porijekla i proizvoda dobijenih od njih za korištenje van prehrambenog lanca životinja uzgojenih na farmi iz Aneksa XIV. Poglavlja II. ovog Pravilnika.

Član 26.

(Stavljanje na tržište određenih materijala iz Kategorije 1)

Nadležni veterinarski organi mogu dozvoliti stavljanje na tržište koža dobijenih od životinja koje su bile podvrgnute nezakonitom korištenju kao što je definirano u članu 2., tačka d) Odluke o zabrani primjene na životinjama određenih beta-agonista te supstanci hormonskog i tireostatskog djelovanja ili u članu 2., tačka b) Odluke o praćenju rezidua određenih supstanci u živim životinjama i proizvodima životinjskog porijekla i crijeva preživara sa ili bez njihovog sadržaja i kostiju ili proizvoda od kostiju, koji sadrže kičmeni stub i lobanju, ako ispunjavaju sljedeće zahtjeve:

- a) ti materijali ne smiju biti materijali iz Kategorije 1 dobijeni od bilo koje od sljedećih životinja:
- 1) životinja za koje se sumnja da su zaražene TSE-om u skladu s Pravilnikom kojim se utvrđuju mjere za sprječavanje, kontrolu i iskorjenjivanje transmisivnih spongiformnih encefalopatija ("Službeni glasnik BiH", broj 25/11);
  - 2) životinja za koje je službeno potvrđena zaraženost TSE-om;
  - 3) životinja koje su usmrćene u okviru mjera za iskorjenjivanje TSE-a;
- b) ti materijali ne smiju biti namijenjeni za bilo koju od sljedećih upotreba:
- 1) hranjenje životinja;
  - 2) primjenu na zemljište koje se koristi za hranjenje životinja uzgajanih na farmi;
  - 3) proizvodnju:
    - kozmetičkih proizvoda što znači supstance ili pripravke, namijenjene za stavljanje u dodir s raznim vanjskim dijelovima ljudskog tijela (epidermis, kosa, nokti, usne i vanjski spolni organi) ili sa zubima i sluzokožom usne šupljine s ciljem isključivo ili uglavnom za čišćenje i zaštitu kako bi ih održavali u dobrom stanju, promijenili izgled ili ispravili tjelesne mirise;
    - aktivnih implantabilnih medicinskih uređaja koja su namijenjena da se u cjelosti ili djelomično ugrade, operativno ili medicinski, u ljudsko tijelo ili za medicinske intervencije u prirodne otvore, a čija je namjena da ostanu nakon postupka;
    - medicinskih uređaja što znači instrument, aplikator, aparat, softver, materijalne ili druge dijelove, bilo da se koristi sam ili u kombinaciji, uključujući softver namijenjen od strane proizvođača kako bi se posebno koristio u dijagnostičke i/ili terapijske svrhe, koji se koriste za ljude u svrhu: dijagnoze, prevencije, praćenja, liječenja ili ublažavanja bolesti, dijagnoze, praćenja, liječenja, ublažavanja ili nadoknade za ozljede ili

hendikep, ispitivanje, zamjenu ili modifikaciju anatomskih ili fizioloških procesa, kontrolu začeca;

- in vitro dijagnostičkih medicinskih uređaja;
- veterinarskih lijekova što znači bilo koja supstanca ili kombinacija supstanci koja se koristi za liječenje ili sprječavanje bolesti životinja;
- lijekova što znači bilo koja supstanca ili kombinacija supstanci za liječenje ili sprječavanje bolesti ljudi.

Član 27.

(Uvoz i tranzit istraživačkih i dijagnostičkih uzoraka)

- (1) MVTEO-UZV može odobriti uvoz i tranzit istraživačkih i dijagnostičkih uzoraka, koji u svom sastavu sadrže i nusproizvode životinjskog porijekla i proizvode dobijene od njih, uključujući i nusproizvode životinjskog porijekla iz člana 25. stav (1) ovog Pravilnika, u skladu s uslovima kojima se osigurava kontrola rizika po zdravlje ljudi i životinja.
- (2) Uslovi iz stava (1) najmanje obuhvataju sljedeće:
  - a) MVTEO-UZV mora unaprijed odobriti uvoz pošiljke;
  - b) pošiljka se mora poslati ovlaštenom korisniku direktno sa tačke ulaska u Bosnu i Hercegovinu.
- (3) Istraživački i dijagnostički uzorci su predmet veterinarskih pregleda na inspekcijskim graničnim prijelazima u skladu s Pravilnikom o uslovima i načinu rada granične veterinarske inspekcije Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 45/09).
- (4) Subjekti u poslovanju koji rukuju istraživačkim i dijagnostičkim uzorcima moraju ispunjavati posebne zahtjeve za odlaganje istraživačkih i dijagnostičkih uzoraka iz Odjeljka 1., Poglavlje III. Aneksa XIV. ovog Pravilnika.

Član 28.

(Uvoz i tranzit trgovačkih uzoraka i izložbenih predmeta)

- (1) MVTEO-UZV može odobriti uvoz i tranzit trgovačkih uzoraka u skladu s posebnim pravilima iz tačke 1., Odjeljka 2., Poglavlje III. Aneks XIV. ovog Pravilnika.
- (2) Subjekti u poslovanju koji rukuju trgovačkim uzorcima moraju ispunjavati posebne zahtjeve za rukovanje i otklanjanje trgovačkih uzoraka iz tačaka 2. i 3. Odjeljka 2., Poglavlje III. Aneks XIV. ovog Pravilnika.
- (3) MVTEO-UZV može odobriti uvoz i tranzit izložbenih predmeta u skladu s posebnim pravilima za izložbene predmete iz Odjeljka 3., Poglavlje III. Aneks XIV. ovog Pravilnika.
- (4) Subjekti u poslovanju koji rukuju izložbenim predmetima moraju ispunjavati posebne zahtjeve za pakiranje, rukovanje i odlaganje izložbenih predmeta iz Odjeljka 3., Poglavlje III. Aneks XIV. ovog Pravilnika.
- (5) Trgovački uzorci i izložbeni predmeti su predmet veterinarskih pregleda na inspekcijskim graničnim prijelazima u skladu s Pravilnikom o uslovima i načinu rada granične veterinarske inspekcije Bosne i Hercegovine.

Član 29.

(Uvoz i izvoz određenih materijala iz Kategorije 1)

- (1) Materijali iz člana 26. stav (1) ovog Pravilnika prilikom uvoza moraju biti označeni i moraju ispunjavati posebne zahtjeve za određena kretanja nusproizvoda životinjskog porijekla iz Odjeljka 1. Poglavlje IV. Aneksa XIV. ovog Pravilnika.

- (2) Materijali iz stava (1) ovog člana moraju se izvoziti u skladu sa zahtjevima Odluke o veterinarskoj svjedodžbi o zdravstvenom stanju životinja i pošiljaka životinjskog porijekla u unutrašnjem i međunarodnom prometu ("Službeni glasnik BiH", br. 33/03, 14/04, 35/05).

Član 30.

(Lista objekta i pogona u drugim zemljama)

- (1) Lista objekta i pogona iz drugih zemalja sastavlja se u skladu s važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini.
- (2) Svaka lista se redovno ažurira.

Član 31.

(Obrasci zdravstvenih certifikata i deklaracija za uvoz i tranzit)

Uz pošiljke nusproizvoda životinjskog porijekla i proizvoda dobijenih od njih koji su namijenjeni za uvoz ili tranzit kroz Bosnu i Hercegovinu, na ulaznoj tački u Bosnu i Hercegovinu gdje se vrše veterinarski pregledi prilažu se zdravstveni certifikati i deklaracije, u skladu s Odlukom o veterinarskoj svjedodžbi o zdravstvenom stanju životinja i pošiljaka životinjskog porijekla u unutrašnjem i međunarodnom prometu i u skladu s Aneksom XV. ovog Pravilnika.

Poglavlje IX. Inspeksijski nadzor

Član 32.

(Inspeksijski nadzor)

- (1) Nadležni veterinarski inspeksijski organi vrše nadzor nad ispunjavanjem uslova cijelog lanca sakupljanja, prijevoza, korištenja i odlaganja nusproizvoda životinjskog porijekla i proizvoda dobijenih od njih, kao što je utvrđeno u članu 6. stav (2) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi.
- (2) Inspeksijski nadzor iz stava (1) uključuje i provjere vođenja evidencija i ostalih dokumenata, propisane ovim Pravilnikom.
- (3) Nadležni veterinarski inspeksijski organi dužni su u redovnim intervalima obavljati inspeksijski nadzor, kao što je navedeno u članu 46. stav 1. Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, u skladu sa zahtjevima iz Aneksa XVI. ovog Pravilnika:
- a) inspeksijski nadzor u prerađivačkim postrojenjima, kao što je utvrđeno u Poglavlju I;
- b) inspeksijski nadzor ostalih aktivnosti koje uključuju rukovanje nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima utvrđenih u Odjeljku 1. Poglavlje III.

Član 33.

(Ponovno odobravanje pogona i objekta nakon izdavanja privremenog odobrenja)

- (1) Ako se pogonu ili objektu koje je odobreno za prerađivanje materijala iz Kategorije 3 naknadno ponovo izda privremeno odobrenje za prerađivanje materijala iz Kategorija 1 i 2, u skladu s članom 25. stav (2), tačka b) alineja 2) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, istom je zabranjeno da ponovo počne s prerađivanjem materijala iz Kategorije 3, ako prethodno ne dobije dozvolu od nadležnog veterinarskog organa za ponovno otpočinjanje prerađivanja materijala iz Kategorije 3 u skladu s članom 45. navedene Odluke.
- (2) Ako se pogonu ili objektu koje je odobreno za prerađivanje materijala iz Kategorije 2 naknadno ponovo izda privremeno odobrenje za prerađivanje materijala iz Kategorije 1, u skladu s članom 25. stav (2) tačka b)

alineja 2) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, istom je zabranjeno da ponovo počne s prerađivanjem materijala iz Kategorije 2, ako prethodno ne dobije dozvolu od nadležnog veterinarskog organa za ponovno otpočinjanje prerađivanja materijala iz Kategorije 2 u skladu s članom 45. navedene Odluke.

Poglavlje X. Završne odredbe

Član 34.

(Ograničenja stavljanja na tržište određenih nusproizvoda životinjskog porijekla i proizvoda dobijenih od njih iz razloga povezanih sa zdravljem ljudi i životinja)

Nadležni veterinarski organi ne zabranjuju i ne ograničavaju stavljanje na tržište sljedećih nusproizvoda životinjskog porijekla i proizvoda dobijenih od njih iz razloga povezanih sa zdravljem ljudi i životinja naročito onim koji su utvrđeni u Odluci o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi i ovom Pravilniku:

- a) prerađeni proteini životinjskog porijekla i ostali proizvodi dobijeni iz nusproizvoda životinjskog porijekla iz Poglavlja II. Aneksa X. ovog Pravilnika;
- b) hrana za kućne ljubimce i određeni ostali proizvodi dobijeni iz nusproizvoda životinjskog porijekla iz Aneksa XIII. ovog Pravilnika;
- c) nusproizvodi životinjskog porijekla i njihovi proizvodi uvezeni ili u tranzitu kroz Bosnu i Hercegovinu kao što je navedeno u Aneksu XIV. ovog Pravilnika.

Član 35.

(Aneksi)

Aneksi od I. do XVI. su sastavni dio ovog Pravilnika.

Član 36.

(Ukidanje)

Stupanjem na snagu ovog Pravilnika prestaju se primjenjivati odredbe Pravilnika o načinu neškodljivog uklanjanja životinjskih leševa i otpadaka životinjskog porijekla ("Službeni list SFRJ", broj 53/89 i "Službeni list BiH", broj 2/92 i 13/94).

Član 37.

(Stupanje na snagu)

Ovaj Pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku BiH".

Broj 04-4-02-2-184-3/12
23. marta 2012. godine

V.D. DIREKTOR
Darko Čobanov, s. r.

ANEKS I.

DEFINICIJE

Za potrebe ovog Pravilnika primjenjuju se sljedeće definicije:

1. "krznašice" označavaju životinje koje se drže ili uzgajaju za proizvodnju krzna i koje nisu namijenjene za ljudsku ishranu,
2. "krv" označava svježu cijelu krv;
3. "materijal za hranjenje životinja" označava one materijale za hranjenje životinja, kao što su proizvodi biljnog ili životinjskog porijekla, čija je glavna svrha da zadovolji potrebe ishrane životinja, u njihovom prirodnom stanju, svježe ili konzervirano ili proizvodi dobijeni iz industrijske prerade, te organske ili anorganske supstance, koje sadrže ili ne sadrže aditive, koje su namijenjene za direktno hranjenje životinja, ili nakon obrade, odnosno u pripremi krmnih smjesa ili premiksa, uključujući i prerađeni protein životinjskog porijekla, proizvode od krvi, topljene masti, proizvode od jaja, riblje ulje, derivati masti, kolagen, želatin i hidrolizirane proteine, dikalcij fosfat,

trikalcij fosfat, mlijeko, proizvode zasnovane na mlijeku i proizvode dobijene od mlijeka, kolostrum, proizvode od kolostruma i centrifuge ili mulj iz separatora ili centrifuge;

4. "proizvodi od krvi" označavaju proizvode nastale od krvi ili frakcija krvi, osim krvnog brašna, koji uključuju osušenu/zamrznutu/tečnu plazmu, osušenu cijelu krv, osušena/zamrznuta/tečna crvena krvna zrnca ili njihove frakcije i mješavine;

5. "prerađeni protein životinjskog porijekla" označava protein životinjskog porijekla nastao iz materijala iz Kategorije 3, koji je obrađen u skladu s Odjeljkom 1., Poglavlja II. Aneks X. ovog Pravilnika (uključujući i krvno i riblje brašno) kako bi se pripremili za direktno korištenje u obliku hrane za životinje ili bilo koje drugo korištenje u obliku prehrambenih proizvoda za životinje, uključujući i hranu za kućne ljubimce, korištenje u organskim đubrivima ili sredstvima za poboljšavanje tla, međutim ne uključuju druge proizvode od krvi, mlijeko, proizvode zasnovane na mlijeku i proizvode dobijene od mlijeka, kolostrum, proizvode od kolostruma i centrifuge ili mulj iz separatora ili centrifuge, želatin, hidrolizirane proteine, dikalcij fosfat, jaja i proizvode od jaja, uključujući i ljusku od jajeta, trikalcij fosfat i kolagen;

6. "krvno brašno" označava prerađeni protein životinjskog porijekla nastao putem toplinske obrade krvi i frakcija krvi u skladu s Odjeljkom 1., Poglavlje II. Aneksa X. ovog Pravilnika;

7. "riblje brašno" označava prerađeni protein životinjskog porijekla iz vodenih životinja, osim morskih sisara;

8. "topljene masti" označavaju masti nastale prerađivanjem:

(a) nusproizvoda životinjskog porijekla, ili;

(b) proizvoda namijenjenih za ishranu ljudi, koje je subjekt u poslovanju namijenio u druge svrhe pored ishrane ljudi;

9. "riblje ulje" označava ulje nastalo prerađivanjem vodenih životinja ili ulja usljed prerađivanja ribe namijenjene za ishranu ljudi, koju je subjekt u poslovanju namijenio u druge svrhe pored ishrane ljudi;

10. "nusproizvodi pčelarstva" označavaju med, pčelinji vosak, matičnu mliječ, propolis ili polen koji nisu namijenjeni za ljudsku ishranu;

11. "kolagen" označava proizvode zasnovane na proteinu nastalom iz koža, kostiju i tetiva životinja;

12. "želatin" označava prirodni, topljivi protein, koji želatira ili ne, dobijen putem djelimične hidrolize kolagena proizvedenog iz kostiju, koža, tetiva i žila životinja;

13. "čvarci" označavaju ostatke topljenja masti, koji sadrže proteine, nastali nakon djelimičnog odvajanja masti i vode;

14. "hidrolizirani proteini" označavaju polipeptide, peptide i aminokiseline, i njihove mješavine dobijene hidrolizom nusproizvoda životinjskog porijekla;

15. "bijela voda" označava mješavinu mlijeka, proizvoda zasnovanih na mlijeku i proizvoda od mlijeka i vode koja se sakuplja ispiranjem mljekarske opreme uključujući i posude koje se koriste za mliječne proizvode, prije čišćenja i dezinfekcije;

16. "konzervirana hrana za kućne ljubimce" označava toplinski obrađenu hranu za kućne ljubimce koja je hermetički zatvorena u konzervi;

17. "žvakalice za pse" označavaju proizvode za žvakanje namijenjene kućnim ljubimcima, koje su proizvedene od neuštavljenih koža kopitara i papkara ili drugog materijala životinjskog porijekla;

18. "poboljšivač okusa" označava tekući ili dehidrirani proizvod, dobijen od nusproizvoda životinjskog porijekla koji se koristi za poboljšanje okusa hrane za kućne ljubimce;

19. "hrana za kućne ljubimce" označava hranu za kućne ljubimce i žvakalice za pse, koje:

(a) sadrže materijale iz Kategorije 3, pored materijala iz člana 12., tačke p), r) i s) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi i

(b) koje mogu sadržati uvezene materijale iz Kategorije 1, koji se sastoje od nusproizvoda životinjskog porijekla dobijeni od životinja koje su podvrgnute nezakonitoj obradi definirano u članu 2. tačka d) Odluke o zabrani primjene na životinjama određenih beta-agonista te supstanci hormonskog i tireostatskog djelovanja ("Službeni glasnik BiH", broj 74/10) ili u članu 2., tačka b) Odluke o praćenju rezidua određenih supstanci u živim životinjama i proizvodima životinjskog porijekla ("Službeni glasnik BiH", broj 1/04),

20. "prerađena hrana za kućne ljubimce" označava hranu za kućne ljubimce, osim sirove hrane za kućne ljubimce, koja je prerađena u skladu s tačkom 3. Poglavlja II. Aneks XIII. ovog Pravilnika;

21. "sirova hrana za kućne ljubimce" označava hranu za kućne ljubimce koja sadrži određene materijale iz Kategorije 3 i koja nije bila konzervirana na neki drugi način osim putem hlađenja ili zamrzavanja;

22. "ugostiteljski otpad" označavaju sve ostatke hrane, uključujući i iskorišteno ulje za kuhanje iz restorana, ugostiteljskih objekata i kuhinja, kao i centralnih kuhinja i kuhinja iz domaćinstava;

23. "probavni ostaci" označavaju ostatke nastale prilikom pretvaranja nusproizvoda životinjskog porijekla u postrojenjima za dobijanje bioplina;

24. "sadržaj probavnog trakta" označava sadržaj probavnog trakta sisara i ptica trkačica;

25. "derivati masti" označavaju proizvode nastale topljenjem masti koje su u odnosu na topljene masti iz Kategorija materijala 1 i 2 prerađene u skladu s Poglavljem XI. Aneksa XIII. ovog Pravilnika;

26. "guano" označava neminalizirani prirodni proizvod, koji se sastoji od sakupljenog izmeta morskih ptica ili šišmiša;

27. "mesno-koštano brašno" označava protein životinjskog porijekla nastao prerađivanjem materijala iz Kategorija 1 i 2 u skladu s jednom od metoda prerađivanja iz Poglavlja III. Aneks IV. ovog Pravilnika;

28. "obrađene kože" označavaju dobijene proizvode iz neobrađenih koža, pored žvakalica za pse, koji su:

(a) osušeni,

(b) suho soljeni ili vlažno soljeni najmanje 14 dana prije otpreme,

(c) soljeni najmanje 7 dana u morskoj soli uz dodatak 2% natrijum karbonata,

(d) sušeni najkraće 42 dana pri temperaturi od najmanje 20°C, ili

(e) konzervirani putem drugih procesa pored štavljena;

29. "neobrađene kože" označavaju sva kožna i potkožna tkiva koja nisu bila predmet bilo kakve obrade, osim rezanja, hlađenja ili zamrzavanja;

30. "neobrađeno perje i dijelovi perja" označavaju perje i dijelove perja, koji nisu obrađeni:

(a) parom, ili;

(b) putem neke druge metode kojom se sprječavaju bilo kakvi neprihvatljivi rizici;

31. "neobrađena vuna" označava vunu, koja nije:

(a) mašinski oprana,

(b) dobijena prilikom štavljena, ili

(c) obrađena nekom drugom metodom kojom se sprječavaju bilo kakvi neprihvatljivi rizici;

32. "neobrađena dlaka" označava dlaku, koja nije:

(a) mašinski oprana,
(b) dobijena prilikom štavljenja, ili
(c) obrađena nekom drugom metodom kojom se sprječavaju bilo kakvi neprihvatljivi rizici;

33. "neobrađene svinjske čekinje" označava svinjske čekinje, koje nisu:

(a) mašinski oprane,
(b) dobijene prilikom štavljenja, ili
(c) obrađene nekom drugom metodom kojom se sprječavaju bilo kakvi neprihvatljivi rizici;

34. "izložbeni predmet" označava nusproizvode životinjskog porijekla ili njihove proizvode namijenjene za izložbe ili umjetničke aktivnosti;

35. "međuproizvod" označava proizvod nastao iz nusproizvoda životinjskog porijekla:

(a) koji je namijenjen za proizvodnju lijekova, veterinarskih lijekova, medicinskih uređaja, aktivnih implantabilnih medicinskih uređaja, in vitro dijagnostičkih medicinskih uređaja i laboratorijskih reagensa,

(b) čija je faza oblikovanja, pretvaranja i proizvodnje završena u dovoljnoj mjeri kako bi se smatrao proizvodom dobijenim iz nusproizvoda životinjskog porijekla i kako bi se direktno kvalificirao kao materijal ili sastojak proizvoda za tu svrhu,

(c) koji međutim iziskuje dodatno rukovanje ili pretvaranje, kao što je miješanje, premazivanje, sastavljanje, pakiranje ili etiketiranje kako bi se pripremilo za stavljanje na tržište ili u upotrebu, po potrebi, kao lijek, veterinarski lijek, medicinski uređaj, aktivni implantabilni medicinski uređaj, in vitro dijagnostički medicinski uređaj ili laboratorijski reagens;

36. "laboratorijski reagens" označava zapakirani proizvod, spreman za korištenje, koji sadrži nusproizvode ili proizvode dobijene od njih i koji je kao takav ili u kombinaciji sa sastojcima neživotinjskog porijekla namijenjen za posebnu upotrebu u svojstvu reagensa ili reagens proizvoda, kalibratora ili kontrolnog materijala za otkrivanje, mjerenje, pregledavanje ili proizvodnju drugih supstanci;

37. "proizvod koji se koristi za in vitro dijagnozu" označava zapakirani proizvod, spreman za korištenje, koji sadrži proizvod od krvi ili drugi nusproizvod životinjskog porijekla koji se koristi kao reagens, kalibrator, oprema ili neki drugi sistem, bilo da se koristi sam ili u kombinaciji s drugim, namijenjen za in vitro pregledavanje uzoraka ljudskog ili životinjskog porijekla, samo ili principijelno u svrhu dijagnoze fiziološkog stanja, zdravstvenog stanja, bolesti ili genetske abnormalnosti ili za utvrđivanje sigurnosti ili usklađenosti s reagensima, ali ne uključuju donirane organe ili krv;

38. "istraživački i dijagnostički uzorci" označavaju nusproizvode životinjskog porijekla ili njihove proizvode namijenjene za: proučavanje u smislu dijagnostičkih aktivnosti ili analize u svrhu promoviranja naučnog i tehnološkog napretka, u okviru obrazovnih ili istraživačkih aktivnosti;

39. "trgovački uzorci" označavaju nusproizvode životinjskog porijekla ili njihove proizvode namijenjene za posebne studije ili analize u cilju izvođenja procesa proizvodnje ili nastanka prehrambenih proizvoda za životinje ili drugih proizvoda nastalih od nusproizvoda životinjskog porijekla, uključujući i testiranje mašina za korištenje u objektu ili pogonu, u kojem se:

(a) proizvode prehrambeni proizvodi za životinje, ili proizvodi koji se koriste u druge svrhe osim za hranu za ljude i životinje, ili

(b) vrši preradivanje nusproizvoda životinjskog porijekla i proizvoda dobijenih od njih;

40. "kombinirano spaljivanje" označava obnavljanje ili odlaganje nusproizvoda životinjskog porijekla ili proizvoda

dobijenih od njih, u spalionicama za kombinirano spaljivanje, ako se isti smatraju otpadom;

41. "sagorijevanje" označava proces koji uključuje oksidaciju goriva kako bi se iskoristila vrijednost energije nusproizvoda životinjskog porijekla ili proizvoda dobijenih od njih, ako se isti ne smatraju otpadom;

42. "spaljivanje" označava odlaganje nusproizvoda životinjskog porijekla ili proizvoda dobijenih od njih u spalionicama, kao što je definirano u članu 4. tačka ff) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi;

43. "ostaci spaljivanja i kombiniranog spaljivanja" označavaju bilo kakve otpatke kao što su bilo koji tekući ili čvrsti materijal (uključujući i pepeo sa dna i šljaku, pepelska prašina i prašina kotlova, čvrsti proizvodi nastali obradom plina, kanalizacijski mulj iz obrade otpadnih voda, potrošeni katalizatori i istrošeni aktivni ugljen) definira se kao otpad prema važećim propisima u Bosni i Hercegovini koji nastaje procesom spaljivanja ili ko-spaljivanja, izduvnih plinova ili otpadnih voda ili drugih procesa u okviru procesa spaljivanja ili ko-spaljivanja, koji su nastali u spalionicama ili postrojenjima za kombinirano spaljivanje nusproizvoda životinjskog porijekla ili proizvoda dobijenih od njih;

44. "označavanje bojama" označava sistematsku upotrebu boja kao što je utvrđeno u tački 1c) iz Poglavlja II., Aneks VIII. ovog Pravilnika za prikazivanje informacija kao što je predviđeno ovim Pravilnikom na površini ili na dijelu površine pakovanja, kontejnera ili vozila, ili na etiketi ili simbolu koji se na njih stavlja;

45. "srednje operacije" označavaju operacije, pored skladištenja iz člana 19(b) ovog člana;

46. "štavljenje" označava stvrđnjavanje koža, koristeći biljne agense za štavljenje, hromove soli ili druge supstance kao što su aluminijeve soli, željezove soli, silicijeve soli, aldehidi i kinoni, ili drugi sintetički agensi za stvrđnjavanje;

47. "prepariranje" označava vještinu prepariranja, punjenja i namještanja koža životinja kako bi se postigao realističan učinak, na način da se spriječi prenošenje neprihvatljivih rizika po zdravlje ljudi i životinja putem navučene kože;

48. "trgovina" označava trgovinu dobara unutar Bosne i Hercegovine prema važećim propisima;

49. "metode preradivanja" označavaju metode navedene u Poglavljima III. i IV. Aneksa IV. ovog Pravilnika;

50. "serija" označava proizvodnu jedinicu koja je proizvedena u jednom pogonu korištenjem jedinstvenih proizvodnih parametara, kao što je porijeklo materijala, ili više takvih jedinica, koje se neprekidno proizvode u jednom pogonu ili skladište kao jedna pošiljka;

51. "hermetički zatvorena posuda" označava posudu koja je oblikovana tako da onemogućava ulazak mikroorganizama;

52. "pogon za proizvodnju bioplina" označava pogon u kojem nusproizvodi životinjskog porijekla ili njihovi proizvodi čine barem jedan dio materijala, uključenih u biološku razgradnju pod anaerobnim uslovima;

53. "centri za sakupljanje" označavaju prostorije izuzev preradivačkih pogona u kojima se nusproizvodi životinjskog porijekla iz člana 19., stav (1) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi sakupljaju s namjerom da se koriste za hranjenje životinja navedenih u istom članu;

54. "pogon za kompostiranje" označava pogon u kojem nusproizvodi životinjskog porijekla ili njihovi proizvodi čine barem jedan dio materijala, uključenih u biološku razgradnju pod anaerobnim uslovima;

55. "pogon za kombinirano spaljivanje" označava svaki nepokretno i pokretno pogon čija je glavna namjena proizvodnja energije ili proizvodnja materijalnih proizvoda kao što je definirano u članu 4. tačka gg) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi;

56. "spalionica" označava svaku nepokretnu i pokretnu tehničku jedinicu i opremu namijenjenu toplinskoj obradi otpada kao što je definirano u članu 4. tačka ff) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi;

57. "pogon za proizvodnju hrane za kućne ljubimce" označava prostorije ili objekte za proizvodnju hrane za kućne ljubimce ili poboljšivača okusa, kao što je utvrđeno u članu 25., stav (1), tačka e) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi;

58. "prerađivački pogon" označava prostore ili objekte za prerađivanje nusproizvoda životinjskog porijekla kao što je utvrđeno u članu 25., stav (1), tačka a) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, u kojima se nusproizvodi životinjskog porijekla prerađuju u skladu s Aneksom IV. i/ili Aneksom X. ovog Pravilnika;

59. "MVTEO-UZV" označava nadležan organ definiran u članu 5. Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi;

60. "nadležni veterinarski organi" označava nadležne organe definirane u članu 5. Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi;

61. "nadležni veterinarski inspeksijski organi" označava nadležne organe definirane u članu 5. Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi;

62. F0 je izračunati učinak uništavanja spora bakterija. Vrijednost F0 jednaka 3,00 znači da je najhladnija tačka proizvoda bila dovoljno zagrijana da se postigne isti učinak uništavanja kao pri 121°C (250°F) u tri minute trenutnog zagrijavanja i hlađenja, UHT = obrada pri ultra visokoj temperaturi na 132°C u trajanju od najmanje jedne sekunde, HTST = kratkotrajna pasterizacija na visokoj temperaturi od 72°C u trajanju od najmanje 15 sekundi, ili drugi postupak s jednakovrijednim pasterizirajućim učinkom kojim se postiže negativna reakcija na testu fotostaze.

ANEKS II. OGRAIČENJA KORIŠTENJA NUSPROIZVODA ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA

POGLAVLJE I. Vrste krznašica koje se mogu hraniti mesno-koštanim brašnom i ostalim proizvodima koji su prerađeni koji su dobijeni od dijelova tijela ili trupova životinja koje pripadaju istoj vrsti

1. Sljedeće vrste krznašica se mogu hraniti mesno-koštanim brašnom i ostalim proizvodima koji su prerađeni u skladu s Poglavljem III. Aneksa IV. ovog Pravilnika i koji su dobijeni od dijelova tijela ili trupova životinja koje pripadaju istoj vrsti:

(a) lisice (*Vulpes vulpes* i *Alopex lagopus*)

(b) kunopsi (*Nyctereutes procyonides*).

2. Krznašice koje pripadaju vrsti Američkih kuna zlatica (*Mustela vison*) mogu se hraniti mesno-koštanim brašnom i ostalim proizvodima koji su prerađeni u skladu s prerađivačkim metodama iz Poglavlja III. Aneksa IV. ovog Pravilnika i koji su nastali od dijelova tijela ili trupova životinja koje pripadaju istoj vrsti.

3. Hranjenje utvrđeno u tačkama 1. i 2. vrši se pod sljedećim uslovima:

(a) hranjenje životinja vrši se samo na farmama:

1) koje je registrirao nadležni veterinarski organ uz dokumentaciju kojom se dokazuje da ne postoji razlog za sumnju na prisustvo TSE uzročnika u populaciji vrste obuhvaćene u prijavi,

2) na kojima je uspostavljen odgovarajući sistem za nadziranje prenosivih spongiformnih encefalopatija (TSE) u krznašicama i koji uključuje redovno laboratorijsko testiranje uzoraka na TSE,

3) koje su osigurale odgovarajuće garancije da nikakav nusproizvod životinjskog porijekla, mesno-koštano brašno ili drugi proizvodi koji su prerađeni u skladu s Poglavljem III. Aneksa IV. ovog Pravilnika i koji su nastali od tih životinja ili njihovih mladunaca ne mogu ući u lanac prehrane ili hrane za životinje izuzev krznašica,

4) koje nisu imali nikakvog poznatog dodira sa farmama za koju se sumnja ili na kojoj je potvrđeno izbijanje TSE-a,

5) ako rukovatelj registrirane farme osigura da:

- se trupovima krznašica namijenjenim za hranjenje životinja iste vrste rukuje i da se isti prerađuju odvojeno od trupova koji nisu odobreni u tu svrhu,

- se krznašice hrane mesno-koštanim brašnom ili drugim proizvodima koji su prerađeni u skladu s Poglavljem III. Aneksa IV. ovog Pravilnika i dobijeni od životinja iz iste vrste drže odvojeno od životinja koje se ne hrane proizvodima nastalim od životinja iste vrste,

- farma ispunjava zahtjeve iz tačke 2. Odjeljak 1. Poglavlje II. Aneksa VI. i tačke 2) b) ii) Poglavlje II. Aneksa VIII. ovog Pravilnika.

(b) Rukovatelj farme osigurava da mesno-koštano brašno i ostali proizvodi nastali iz jedne životinjske vrste i namijeni za hranjenje životinja te iste vrste moraju biti:

1) prerađeni u prerađivačkom pogonu odobrenom u skladu s članom 25., stav (1), tačka a) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, prilikom kojeg se koriste metode prerađivanja od 1. do 5. ili metoda prerađivanja broj 7. iz Poglavlja III. Aneks IV. ovog Pravilnika,

2) prerađeni iz zdravih životinja usmrćenih za proizvodnju krzna.

(c) U slučaju bilo kakvog poznatog kontakta ili sumnje da postoji kontakt sa farmama za koju se sumnja ili na kojoj je potvrđeno izbijanje TSE-a, rukovatelj farme mora odmah:

1) obavijestiti nadležni veterinarski inspeksijski organ o takvom kontaktu,

2) prekinuti otpremu krznašica na bilo koje odredište bez dozvole nadležnog veterinarskog inspeksijskog organa.

(4) Odredbe ovog Poglavlja primjenjuju se do 2018. godine u skladu sa čl. 4. tačka bb) i 43. stav (5) Zakona o doborbiti životinja ("Službeni glasnik BiH", broj 25/09).

POGLAVLJE II. Hranjenje biljem životinja uzgojenih na farmi sa zemljišta na kojem su korištena organska đubriva ili sredstva za poboljšavanje tla

(1) Sljedeći uslovi se primjenjuju na hranjenje biljem iz zemljišta životinja uzgojenih na farmi, direktnim pristupom životinja tom zemljištu ili korištenjem pokošenog bilja kao hrane za životinje, ukoliko su na tom zemljištu korištena organska đubriva ili sredstva za poboljšavanje tla:

(a) da je morao biti ispoštovan period čekanja od najmanje 21 dan utvrđen u članu 13., stav (1), tačka c) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi;

(b) da su korišteni samo organska đubriva i sredstva za poboljšavanje tla koji su u skladu s članom 33., st. (1) i (2)

Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi i s Poglavljem II. Aneksa XI. ovog Pravilnika.

(2) Uslovi iz stava (1) ovog Poglavlja se neće primjenjivati, ukoliko su korištena sljedeća organska đubriva ili sredstva za poboljšavanje tla na zemljište:

(a) stajsko đubrivo i guano;

(b) sadržaj probavnog trakta, mlijeko, proizvodi zasnovani na mlijeku i proizvodi dobijeni od mlijeka, kolostrum i proizvodi od kolostruma, za koje nadležni veterinarski organ ne smatra da prouzrokuju rizik od širenja bilo kakve ozbiljne bolesti životinja.

ANEKS III.

ZBRINJAVANJE I ISKORIŠTAVANJE

Poglavlje I. Opći zahtjevi za spaljivanje i kombinirano spaljivanje

Odjeljak 1.

Opći uslovi

1. Rukovatelji spalionica i pogona za kombinirano spaljivanje iz člana 6., stav (1), tačka b) ovog Pravilnika osiguravaju da su ispunjeni sljedeći higijenski uslovi u postrojenjima pod njihovom kontrolom:

(a) nusproizvodi životinjskog porijekla i njihovi proizvodi moraju se odlagati što je prije moguće nakon njihovog prispjeća i skladištiti na odgovarajući način do njihovog odlaganja, u skladu s uslovima koje je utvrdio nadležni veterinarski organ.

(b) Pogoni moraju imati odgovarajuća rješenja kada je u pitanju čišćenje i dezinfekcija kontejnera i prijevoznih sredstava, posebno u označenom području iz kojeg se odlazu otpadne vode u skladu sa zakonodavstvom Bosne i Hercegovine, da bi se spriječili rizici od kontaminacije.

(c) Pogoni moraju biti smješteni na tvrdoj dobro isušenoj podlozi.

(d) Pogoni moraju imati odgovarajuća rješenja kada je u pitanju zaštita od štetočina, insekata, glodara i ptica. U tu svrhu mora se uspostaviti dokumentiran program zaštite od štetočina.

(e) Osoblje mora imati pristup odgovarajućim objektima namijenjenim za ličnu higijenu kao što su toaleti, prostorije za presvlačenje i umivaonike, ako su isti potrebni za sprječavanje rizika od kontaminacije.

(f) Postupci čišćenja se moraju ustanoviti i dokumentirati za sve dijelove prostorija. Odgovarajuća oprema i sredstva za čišćenje se moraju osigurati za postupak čišćenja.

(g) Higijenska kontrola mora uključivati obavljanje inspeksijskog nadzora okoline i opreme. Rezultati inspekcije moraju se dokumentirati i čuvati najmanje dvije godine.

2. Rukovatelj spalionica ili pogona za kombinirano spaljivanje poduzima sve mjere predostrožnosti koje se odnose na prijem nusproizvoda životinjskog porijekla i proizvoda dobijenih od njih kako bi spriječili ili ograničili direktne rizike po zdravlje ljudi i životinja što je više moguće.

3. Životinje ne smiju imati pristup postrojenjima, kao ni nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji čekaju na spaljivanje ili kombinirano spaljivanje ili pepelu nastalom od spaljivanja ili kombiniranog spaljivanja nusproizvoda životinjskog porijekla.

4. Ako se spalionica ili pogon za kombinirano spaljivanje nalazi na stočnoj farmi:

(a) između opreme za spaljivanje i kombinirano spaljivanje i stoke te njihove hrane i stelje mora postojati potpuna fizička odvojenost, po potrebi i ograda,

(b) oprema mora biti u potpunosti namijenjena djelovanju spalionica te ne smije biti korištena na drugim mjestima na farmi ili, u protivnom mora biti čišćena ili dezinficirana prije upotrebe na drugom mjestu na farmi,

(c) osoblje koje radi u pogonu mora presvući vanjsku odjeću i obuću prije rukovanja stokom ili stočnom hranom.

5. Skladištenje nusproizvoda životinjskog porijekla i proizvoda dobijenih od njih koji čekaju na spaljivanje ili kombinirano spaljivanje te pepela mora se vršiti u prekrivenim, tačno označenim, i, po potrebi, nepropusnim kontejnerima.

6. Nepotpuno spaljeni nusproizvodi životinjskog porijekla moraju se spaliti ili odložiti na druge načine, izuzev odlaganja u ovlaštenu deponiju, u skladu sa čl. 14., 15. i 16. Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, kako je prikladno.

Odjeljak 2.

Uslovi rada

Spalionice ili pogoni za kombinirano spaljivanje moraju biti dizajnirani, opremljeni, sagrađeni i moraju raditi na takav način da se plin koji nastaje procesom spaljivanja diže na kontroliran i homogen način, čak i pod najnepogodnijim uslovima, do temperature od 850°C najmanje dvije sekunde ili temperaturu od 1100°C za 0.2 sekunde, koja se mjeri blizu unutrašnjeg zida ili na drugoj reprezentativnoj tački komore u kojoj se vrši spaljivanje ili kombinirano spaljivanje.

Odjeljak 3.

Ostaci od spaljivanja ili kombiniranog spaljivanja

1. Količina i štetnost ostataka od spaljivanja ili kombiniranog spaljivanja se svodi na minimum. Takvi ostaci se obnavljaju, po potrebi, direktno u pogonu ili izvan pogona u skladu s relevantnim zakonodavstvom Bosne i Hercegovine ili se odlazu u ovlaštenim deponijama.

2. Prijevoz i privremeno skladištenje suhih ostataka, uključujući i prašinu, vrši se tako da se spriječi njihovo širenje u okoliš kao što je putem zatvorenih kontejnera.

Odjeljak 4.

Mjerenje temperature i ostalih parametara

1. Moraju se koristiti tehnike za praćenje parametara i uslova koji su relevantni za proces spaljivanja i kombiniranog spaljivanja.

2. U odobrenju koje izdaje nadležni veterinarski organ ili uslovima koji su priloženi uz odobrenje utvrđuju se zahtjevi vezani za mjerenje temperature.

3. Funkcioniranje svake automatizirane opreme za praćenje je predmet redovne kontrole i godišnje provjere.

4. Rezultati mjerenja temperature evidentiraju se i prikazuju na odgovarajući način kako bi omogućili nadležnom veterinarskom inspeksijskom organu da provjeri usklađenost s dozvoljenim uslovima rada, koji su utvrđeni u ovom Pravilniku u skladu s postupcima o kojima odlučuje nadležni veterinarski organ.

Odjeljak 5.

Nepravilno djelovanje

U slučaju kvara ili nepravilnih uslova rada spalionica ili pogona za kombinirano spaljivanje, rukovatelj smanjuje ili zaustavlja rad što je prije moguće dok se ponovo ne uspostave normalni uslovi rada.

POGLAVLJE II. Spalionice ili pogoni za kombinirano spaljivanje visokog kapaciteta

Odjeljak 1.

Posebni uslovi rada

Spalionice ili pogoni za kombinirano spaljivanje u kojima se obrađuju samo nusproizvodi životinjskog porijekla i njihovi proizvodi kapaciteta većeg od 50 kg po satu (pogoni visokog kapaciteta) moraju ispunjavati sljedeće uslove:

(a) svaka linija pogona mora biti opremljena s najmanje jednim pomoćnim plamenikom. Ovaj plamenik se automatski uključuje kada temperatura plinova sagorijevanja nakon posljednjeg ubrizgavanja zraka za sagorijevanje padne ispod 850°C ili 1100°C, kako je primjereno. Također se mora koristiti

prilikom aktivnosti pokretanja i gašenja pogona kako bi se osiguralo da se temperatura od 850°C ili 1100°C, kako je primjenjivo, održava sve vrijeme trajanja ovih aktivnosti i sve dok je neizgorjeli materijal u komori gdje se vrši spaljivanje ili kombinirano spaljivanje.

(b) Kada se u komoru gdje se vrši neprekidni proces spaljivanja i kombiniranog spaljivanja stave nusproizvodi životinjskog porijekla i njihovi proizvodi, pogon mora imati automatski sistem sprječavanja spaljivanja nusproizvoda životinjskog porijekla ili proizvoda dobijenih od njih prilikom samog pokretanja pogona, dok se ne postigne temperatura od 850°C ili 1100°C, kako je primjereno, te kada god se ta temperatura ne održava.

(c) Rukovatelj mora osigurati da spalionica radi tako da se nivo spaljivanja postiže na način da sadržaj potpunog organskog ugljika u šljaci i pepelu bude manji od 3% ili da njihov gubitak prilikom spaljivanja bude manji od 5% težine materijala u suhom stanju. Ako je potrebno, u tu svrhu se koriste odgovarajuće tehnike pred-obrade.

Odjeljak 2.

Ispuštanje vode

1. Mjesta na kojima se nalaze pogoni visokog kapaciteta, uključujući i povezana područja za skladištenje nusproizvoda životinjskog porijekla, projektiraju se tako da se spriječi neovlašteno i slučajno ispuštanje zagađujućih čestica u tlo, površinske vode i podzemne vode.

2. Moraju se osigurati skladišni kapaciteti za oticanje zagađene kišnice sa lokacije pogona ili za zagađenu vodu koja je nastala prosipanjem ili prilikom gašenja požara.

Rukovatelj po potrebi osigurava da se takva kišnica ili zagađena voda može testirati i obraditi prije ispuštanja.

POGLAVLJE II. Spalionice ili pogoni za kombinirano spaljivanje niskog kapaciteta

Spalionice ili pogoni za kombinirano spaljivanje u kojima se obrađuju samo nusproizvodi životinjskog porijekla i proizvodi dobijeni od nusproizvoda maksimalnog kapaciteta od 50 kg po satu (pogoni niskog kapaciteta):

(a) koriste se samo za odlaganje:

1) mrtvih kućnih ljubimaca iz člana 10., tačka a) alineja 3)

Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, ili

2) materijala iz Kategorije 1 iz člana 10. tač. b), e) i f), Kategorije 2 iz člana 11. ili Kategorije 3 iz člana 12. Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi,

(b) moraju biti opremljene s pomoćnim plamenikom kada se materijali iz Kategorije 1 iz člana 10., tačka b) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi stave u pogone niskog kapaciteta,

(c) moraju raditi na takav način da od nusproizvoda životinjskog porijekla ostane samo pepeo.

ANEKS IV.

PRERAĐIVANJE

POGLAVLJE I. Zahtjevi za prerađivačke pogone i određene druge objekte i pogone

Odjeljak 1.

Opći uslovi

1. Prerađivački pogoni moraju ispunjavati sljedeće zahtjeve za prerađivanje putem sterilizacije pod pritiskom ili u skladu s metodama prerađivanja iz člana 53., stav (1), tačka b) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi:

(a) Prerađivački pogoni ne smiju biti smješteni na istim mjestima kao i klaonice ili drugi objekti koji su odobreni ili

registrirani u skladu s važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini, osim ako su rizici po zdravlje ljudi i životinja koji proističu iz prerađivanja nusproizvoda životinjskog porijekla, iz takvih klaonica ili drugih objekata, smanjeni ispunjavanjem sljedećih uslova:

1) prerađivački pogon mora biti fizički odvojen od klaonice ili drugog objekta, gdje je primjereno, tako što će se prerađivački pogon smjestiti u zgradu koja je potpuno odvojena od klaonice ili drugog objekta,

2) u prerađivačkom pogonu moraju biti ugrađeni i raditi sljedeći uređaji:

- transportni sistem koji povezuje prerađivački pogon s klaonicom ili drugim objektom i koji se ne može izostaviti,

- odvojeni ulazi, prijemni prostori, oprema i izlazi i za prerađivački pogon i klaonicu ili drugi objekat,

3) moraju se preduzeti mjere kako bi se spriječilo širenje rizika kroz djelovanje osoblja koje je zaposleno u prerađivačkom pogonu i klaonici ili drugom objektu,

4) neovlaštene osobe i životinje ne smiju imati pristup prerađivačkom pogonu.

Odstupanjem od tačaka 1) do 4), u slučaju prerađivačkih pogona koja prerađuju materijale iz Kategorije 3, nadležni veterinarski organ može odobriti druge uslove umjesto onih koji su utvrđeni u tim tačkama, u cilju smanjenja rizika po zdravlje ljudi i životinja, uključujući i rizike koji proističu iz prerađivanja materijala iz Kategorije 3, koji potiču iz izmještenih objekata, koja su odobrena ili registrirana važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini. Nadležni veterinarski organi obavještauju MVTEO-UZV da su koristili ovo odstupanje.

(b) prerađivački pogon mora imati čisti i nečisti dio, adekvatno odvojeni jedan od drugog. Nečisti dio mora imati natkriveni prostor za zaprimanje nusproizvoda životinjskog porijekla i mora biti sagrađen tako da ga je lako očistiti i dezinficirati. Podovi moraju biti napravljeni tako da olakšavaju isušivanje tečnosti.

(c) prerađivački pogon mora imati odgovarajuće objekte kao što su toaleti, prostorije za presvlačenje i umivaonike, namijenjene za osoblje.

(d) prerađivački pogon mora imati dovoljan kapacitet za snabdjevanje toplom vodom i parom za prerađivanje nusproizvoda životinjskog porijekla.

(e) nečisti dio, po potrebi, mora sadržati opremu za smanjenje veličine nusproizvoda životinjskog porijekla i opremu za punjenje izmrvljenih nusproizvoda životinjskog porijekla u jedinicu za prerađivanje,

(f) kada je potrebna toplinska obrada, sve instalacije moraju biti opremljene sa:

1) opremom za mjerenje temperature u određenim vremenskim periodima i, gdje je primjereno, pritiska na kritičnim tačkama za metodu prerađivanja koja se koristila,

2) uređaje za evidentiranje kako bi se neprekidno zapisivali rezultati ovih mjerenja tako da isti ostanu pristupačni u svrhu inspekcijskog nadzora,

3) odgovarajući sigurnosni sistem za sprječavanje nedovoljnog grijanja,

(g) kako bi se spriječila ponovna kontaminacija proizvoda dobijenih iz nusproizvoda uvođenjem nusproizvoda životinjskog porijekla, mora postojati jasna odvojenost između prostora za istovar dolazećeg materijala za prerađivanje u okviru pogona i područja koja su određena za prerađivanja tih proizvoda te skladišta za proizvode dobijene iz nusproizvoda.

2. Prerađivački pogon mora imati odgovarajuće objekte za čišćenje i dezinficiranje kontejnera ili posuda u kojima se primaju nusproizvodi životinjskog porijekla te prijevozna sredstva, osim brodova, u kojima se prevoze.

3. Odgovarajući objekti moraju predvidjeti dezinfekciju točkova vozila i ostalih dijelova vozila, prilikom izlaska iz nečistog dijela prerađivačkog pogona.

4. Svi prerađivački pogoni moraju biti opremljeni sistemom za odlaganje otpadnih voda koji ispunjava zahtjeve koje je utvrdio nadležni veterinarski organ u skladu s važećim veterinarskim propisima Bosne i Hercegovine.

5. Prerađivački pogon mora imati vlastitu laboratoriju ili koristiti usluge vanjske laboratorije. Laboratorija mora biti opremljena tako da izvršava potrebne analize te mora biti ovlaštena na osnovu procjene kapaciteta laboratorije za izvršavanje navedenih analiza, zatim akreditirana u skladu s međunarodno priznatim standardima i biti predmet redovnih kontrola nadležnog veterinarskog organa, kako bi isti ocijenio kapacitet laboratorije da izvršava navedene analize.

6. Prerađivački pogoni moraju imati odgovarajuće opremljenu prostoriju koja se može zaključavati isključivo za potrebe veterinarske inspekcije.

Odjeljak 2.

Obrada otpadnih voda

1. Prerađivački pogoni koji prerađuju materijal iz Kategorije 1 i ostali prostori u kojima se uklanja specifičirani rizični materijal, klaonice i prerađivački pogoni koja prerađuju materijale iz Kategorije 2 moraju imati prethodni predobradni postupak zadržavanja i skupljanja materijala životinjskog porijekla kao početni korak u obradi otpadnih voda. Oprema koja se koristi u predobradnom postupku sastoji se od odvod-zamke ili pregrada s otvorima sa filter porama ili mreže veličine najviše 6 mm na kraju nizvodnog procesa ili istovrijednih sistema koji osiguravaju da tvrde čestice u otpadnim vodama koje prolaze kroz njih nisu veće od 6 mm.

2. Otpadna voda s prostora iz tačke 1 mora proći postupak predobrade koji osigurava da je otpadna voda filtrirana prije nego što je isteče iz prostorije. Mljevenje, maceracija ili bilo koji drugi postupak prerađivanja ili primjene pritiska koji bi mogao olakšati prolazak tvrdog materijala životinjskog porijekla kroz predobradni postupak nije dozvoljen.

3. Sav materijal životinjskog porijekla koji se zadrži u predobradnom postupku u pogonu kao što je navedeno u tački 1. sakuplja se i prevozi kao materijal Kategorije 1 ili 2, kako je prikladno, i odlaze se u skladu s Odlukom o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi.

4. Otpadne vode koje su prošle postupak predobrade u pogonu iz tačke 1. i otpadna voda iz ostalih pogona u kojima se rukuje nusproizvodima životinjskog porijekla ili u kojima se isti prerađuju, obrađuju se u skladu s važećim propisima u Bosni i Hercegovini, bez ograničenja u skladu s ovom Pravilnikom.

5. Zajedno sa zahtjevima iz tačke 4., nadležni veterinarski organ može obavezati rukovatelje da obrađuju otpadne vode koje potiču iz nečistog dijela prerađivačkih pogona ili pogona i objekata u kojima se vrše operacije materijalom iz Kategorija 1 ili 2 ili skladištenje materijala iz Kategorija 1 ili 2, u skladu s uslovima kojima se osigurava da su smanjeni rizici od patogena.

6. Ne dovodeći u pitanje tačke 1. do 5., zabranjuje se odlaganje nusproizvoda životinjskog porijekla, uključujući i krv i mlijeko, ili dobijenih proizvoda od nusproizvoda životinjskog porijekla u tok otpadnih voda.

7. Materijali iz Kategorije 3, koji se sastoje iz centrifugalnog ili mulja separatora mogu se odlagati u tokove otpadnih voda, ukoliko su isti prošli neki od postupaka obrade za centrifugalni ili mulj separatora utvrđeni u Dijelu III. Odjeljak 4., Poglavlje II. Aneksa X. ovog Pravilnika.

Odjeljak 3.

Posebni zahtjevi za prerađivanje materijala iz Kategorija 1 i 2

Raspored prerađivačkih pogona koji se bave prerađivanjem materijala iz Kategorije 1 i 2 mora osigurati potpunu odvojenost materijala iz Kategorije 1 od materijala iz Kategorije 2 od prijema sirovog materijala do otpreme dobijenog proizvoda, izuzev ako se mješavina materijala iz Kategorija 1 i 2 ne prerađuje kao materijal Kategorije 1.

Odjeljak 4.

Posebni zahtjevi za prerađivanje materijala iz Kategorije 3

Pored općih zahtjeva utvrđenih u Odjeljku 1. primjenjuju se sljedeći zahtjevi:

1. Prerađivački pogon u kojem se prerađuju materijali iz Kategorije 3 ne smije biti smješten na istom mjestu kao i prerađivački pogoni koji se bave prerađivanjem materijala iz Kategorija 1 i 2, osim ako isti nisu smješteni u potpuno odvojenoj zgradi.

2. Nadležni veterinarski organ može odobriti prerađivanje materijala iz Kategorije 3 na istom mjestu gdje se prerađuju materijali iz Kategorija 1 i 2, ako je unakrsna kontaminacija spriječena zbog:

(a) rasporeda prostorija, posebno kada su u pitanju rješenja za prostorije za prijem pošiljki, te putem daljeg rukovanja sirovim materijalima,

(b) rasporeda i upravljanja opremom koja se koristi za prerađivanje, uključujući i raspored i upravljanje odvojenim prerađivačkim linijama ili postupcima čišćenja koji sprječavaju širenje bilo kakvih mogućih rizika po zdravlje ljudi ili životinja, i

(c) rasporeda i upravljanja područjima namijenjenim za privremeno skladištenje konačnih proizvoda.

3. Prerađivački pogoni u kojima se prerađuju materijali iz Kategorije 3, moraju imati uređaje za otkrivanje prisustva stranih tijela, kao što je materijal za pakiranje ili komadi metala u nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima, ako prerađuju materijale koji su namijenjeni za hranjenje životinja. Takva strana tijela moraju biti uklonjena prije ili za vrijeme prerađivačkog postupka.

POGLAVLJE II. Higijenski zahtjevi i zahtjevi za prerađivanje

Odjeljak 1.

Opći higijenski zahtjevi

Pored općih zahtjeva predviđenih u članu 26. Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, pogoni za prerađivanje moraju imati uspostavljen dokumentiran program zaštite od štetočina za provođenje mjera za zaštitu od štetočina, kao što su insekti, glodari i ptice, utvrđeni u članu 26., stav 1., tačka c) te Odluke.

Odjeljak 2.

Opći zahtjevi za prerađivanje

1. Kako bi se neprekidno nadzirali uslovi prerađivanja moraju se koristiti precizno izbaždareni uređaji za mjerenje/zapisni uređaji. Mora se voditi evidencija kako bi se se prikazivao datum baždarenja uređaja za mjerenje/zapisni uređaji.

2. Materijal koji možda nije prošao navedenu toplinsku obradu, kao što je materijal koji je ispušten prilikom uključivanja ili propuštanje iz uređaja za kuhanje, mora biti ponovno vraćen u protok putem toplinske obrade ili sakupljen i ponovno prerađen ili odložen u skladu s Odlukom o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi.

Odjeljak 3.

Metode prerađivanja materijala iz Kategorija 1 i 2

Ako nadležni veterinarski organ ne zahtijeva primjenu sterilizacije pod pritiskom (metoda 1), materijal iz Kategorija 1 i 2 se prerađuje u skladu s metodama prerađivanja 2, 3, 4. ili 5. kao što je utvrđeno u Poglavlju III. ovog Pravilnika.

Odjeljak 4.

Prerađivanje materijala iz Kategorije 3

1. Za svaku metodu prerađivanja, kao što je precizirano u Poglavlju III., kritične kontrolne tačke koje određuju opseg toplinskih obrada koje se primjenjuju u postupku prerađivanja uključuju:

- veličinu čestica sirovina,
- temperaturu koja je postignuta u postupku toplinske obrade,
- pritisak, ukoliko je isti primijenjen na sirovinu,
- trajanje postupka toplinske obrade ili brzine napajanja u neprekidnom sistemu. Najniži standardi prerađivanja moraju biti precizirani za svaku primjenjivu kritičnu kontrolnu tačku.

2. U slučaju hemijskih obrada koje je odobrio nadležni veterinarski organ kao metodu prerađivanja broj 7. u skladu s tačkom G iz Poglavlja III. ovog Pravilnika, kritične kontrolne tačke kojima se određuje opseg primijenjenih hemijskih tretmana uključuju postignutu prilagodbu pH vrijednosti.

3. Vodi se evidencija za najmanje 2 godine kako bi se pokazalo da se primjenjuju minimalne procesne vrijednosti za svaku kritičnu kontrolnu tačku.

4. Materijal iz Kategorije 3 se prerađuje u skladu s bilo kojom od metoda prerađivanja od 1. do 5. ili metodom prerađivanja 7., ili, u slučaju materijala koji vodi porijeklo iz vodenih životinja, s bilo kojom od metoda prerađivanja od 1. do 7., kao što je utvrđeno u Poglavlju III.

POGLAVLJE III. Standardne metode prerađivanja

A. Metoda prerađivanja 1. (sterilizacija pod pritiskom)

Smanjenje veličine čestica

1. Ako je veličina čestice nusproizvoda životinjskog porijekla, namijenjenog za prerađivanje veća od 50 milimetara, veličina nusproizvoda životinjskog porijekla se mora smanjiti korištenjem odgovarajuće opreme, namještene tako da veličina čestice nakon smanjenja ne prelazi 50 milimetara. Djelotvornost te opreme mora se provjeravati na dnevnoj osnovi i mora se evidentirati njeno stanje. Ako te provjere pokažu postojanje čestica koje su veće od 50 milimetara, proces se mora zaustaviti te se prije nastavka procesa moraju izvršiti popravke.

Vrijeme, temperatura i pritisak

2. Nusproizvodi životinjskog porijekla čije čestice ne prelaze veličinu od 50 milimetara moraju se neprekidno zagrijavati na temperaturi jezgra dijela iznad 133 °C najmanje 20 minuta pri (apsolutnom) pritisku od najmanje 3 bara. Pritisak mora nastati izvlačenjem sveg vazduha iz komore za sterilizaciju i zamjenom tog zraka parom ("zasićena para"); gdje toplinska obrada može biti primijenjena kao jedini proces ili kao faza pred ili post sterilizacijskog procesa.

3. Prerađivanje se može vršiti putem serijskih ili neprekidnih sistema.

B. Metoda prerađivanja 2.

Smanjenje veličine čestica

1. Ako je veličina čestice nusproizvoda životinjskog porijekla, namijenjenog za prerađivanje veća od 150 milimetara, veličina nusproizvoda životinjskog porijekla se mora smanjiti korištenjem odgovarajuće opreme, namještene tako da veličina čestice nakon smanjenja ne prelazi 150 milimetara. Djelotvornost te opreme mora se provjeravati na dnevnoj osnovi i mora se evidentirati njeno stanje. Ako te provjere pokažu postojanje čestica koje su veće od 150 milimetara, proces se mora zaustaviti te se prije nastavka procesa moraju izvršiti popravke.

Vrijeme, temperatura i pritisak

2. Nakon smanjivanja veličine čestica nusproizvodi životinjskog porijekla se moraju zagrijati tako da se osigura postizanje temperature jezgra koja je veća od 100°C za najmanje 125 minuta, temperature jezgra od 110°C za najmanje 120 minuta i temperature jezgra veće od 120°C za najmanje 50 minuta.

Temperature jezgra se mogu dostići uzastopno ili istovremenom kombinacijom navedenih vremeskih perioda.

3. Prerađivanje se mora izvršiti putem sistema za seriju.

C. Metoda prerađivanja 3.

Smanjenje veličine čestica

1. Ako je veličina čestice nusproizvoda životinjskog porijekla, namijenjenog za prerađivanje veća od 30 milimetara, veličina nusproizvoda životinjskog porijekla se mora smanjiti korištenjem odgovarajuće opreme, namještene tako da veličina čestice nakon smanjenja ne prelazi 30 milimetara. Djelotvornost te opreme mora se provjeravati na dnevnoj osnovi i mora se evidentirati njeno stanje. Ako te provjere pokažu postojanje čestica koje su veće od 30 milimetara, proces se mora zaustaviti te se prije nastavka procesa moraju izvršiti popravke.

Vrijeme, temperatura i pritisak

2. Nakon smanjivanja veličine čestica nusproizvodi životinjskog porijekla se moraju zagrijati tako da se osigura postizanje temperature jezgra koja je veća od 100°C za najmanje 95 minuta, temperature jezgra od 110°C za najmanje 55 minuta i temperature jezgra veće od 120°C za najmanje 13 minuta.

Temperature jezgra se mogu dostići uzastopno ili istovremenom kombinacijom navedenih vremenskih perioda.

3. Prerađivanje se može vršiti putem neprekidnih sistema ili sistema za seriju.

D. Metoda prerađivanja 4.

Smanjenje veličine čestica

1. Ako je veličina čestice nusproizvoda životinjskog porijekla, namijenjenog za prerađivanje veća od 30 milimetara, veličina nusproizvoda životinjskog porijekla se mora smanjiti korištenjem odgovarajuće opreme, namještene tako da veličina čestice nakon smanjenja ne prelazi 30 milimetara. Djelotvornost te opreme mora se provjeravati na dnevnoj osnovi i mora se evidentirati njeno stanje. Ako te provjere pokažu postojanje čestica koje su veće od 30 milimetara, proces se mora zaustaviti te se prije nastavka procesa moraju izvršiti popravke.

Vrijeme, temperatura i pritisak

2. Nakon smanjivanja veličine čestica nusproizvodi životinjskog porijekla se moraju staviti u posudu sa dodanom masti i zagrijavati tako da se osigura postizanje temperature jezgra koja je veća od 100°C za najmanje 16 minuta, temperature jezgra od 110°C za najmanje 13 minuta, temperature jezgra veće od 120°C za najmanje 8 minuta te temperature jezgra veće od 130°C za najmanje 3 minute.

Temperature jezgra se mogu dostići uzastopno ili istovremenom kombinacijom navedenih vremenskih perioda.

3. Prerađivanje se može vršiti putem neprekidnih sistema ili sistema za seriju.

E. Metoda prerađivanja 5.

Smanjenje veličine čestica

1. Ako je veličina čestice nusproizvoda životinjskog porijekla, namijenjenog za prerađivanje veća od 20 milimetara, veličina nusproizvoda životinjskog porijekla se mora smanjiti korištenjem odgovarajuće opreme, namještene tako da veličina čestice nakon smanjenja ne prelazi 20 milimetara. Djelotvornost te opreme mora se provjeravati na dnevnoj osnovi i mora se evidentirati njeno stanje. Ako te provjere

pokažu postojanje čestica koje su veće od 20 milimetara, proces se mora zaustaviti te se prije nastavka procesa moraju izvršiti popravke.

Vrijeme, temperatura i pritisak

2. Nakon smanjivanja veličine čestica nusproizvodi životinjskog porijekla se moraju zagrijavati dok se ne zgrušaju i zatim stisnuti tako da se mast ili voda uklone iz proteinskog materijala. Proteinski materijal se mora zagrijavati tako da se osigura postizanje temperature jezgra koja je veća od 80°C za najmanje 120 te temperature jezgra veće od 100°C za najmanje 60 minuta.

Temperature jezgra se mogu dostići uzastopno ili istovremenom kombinacijom navedenih vremenskih perioda.

3. Prerađivanje se može vršiti putem neprekidnih sistema ili sistema za seriju

F. Metoda prerađivanja 6. (za Kategoriju 3 nusproizvoda životinjskog porijekla koji potiču samo iz vodenih životinja ili vodenih beskičmenjaka)

Smanjenje veličine čestica

1. Veličina nusproizvoda životinjskog porijekla se mora smanjiti na veličinu čestice koja ne prelazi:

(a) 50 mm, u slučaju toplinske obrade u skladu s tačkom 2(a), ili

(b) 30 mm, u slučaju toplinske obrade u skladu s tačkom 2(b).

Potom se moraju izmiješati s mravljom kiselinom kako bi se smanjila i održala pH vrijednost na 4,0 ili manje. Mješavina se mora spremirati na najmanje 24 sata dok čeka na dalju obradu.

Vrijeme, temperatura i pritisak

2. Nakon smanjivanja veličine, mješavina se mora zagrijati na:

(a) najnižoj temperaturi jezgra od 90°C za najmanje 60 minuta, ili

(b) najnižoj temperaturi jezgra od 70°C za najmanje 60 minuta.

Prilikom korištenja neprekidnog sistema protoka, kretanje proizvoda kroz izmjenjivač toplote mora se kontrolirati putem mehaničkih komandi koje ograničavaju njegovo premještanje tako da na kraju toplinske obrade proizvod prođe ciklus koji je dostatan po pitanju vremena i temperature.

3. Prerađivanje se može vršiti putem neprekidnih sistema ili sistema za seriju.

G. Metoda prerađivanja 7.

1. Bilo koja metoda prerađivanja koju je odobrio nadležni veterinarski organ gdje je subjekt u poslovanju dokazao:

(a) identifikaciju relevantnih opasnosti u početnom materijalu, u pogledu na porijeklo materijala, i mogućih rizika u pogledu na zdravstveno stanje ili području ili zoni gdje se ta metoda koristi.

(b) da kapacitet te metode prerađivanja svodi opasnost na nivo koji ne predstavlja značajan rizik po zdravlje ljudi i životinja,

(c) da su se uzimali uzorci konačnog proizvoda svaki dan za vrijeme 30 dana proizvodnje u skladu sa sljedećim mikrobiološkim standardima:

1) da su uzorci materijala uzimani direktno poslije obrade: odsutnost *Clostridium perfringens* u 1 g proizvoda;

2) da su uzorci materijala uzimani za vrijeme i poslije povlačenja iz skladišta:

Salmonela: odsutnost u 25 g: n=5, c=0, m=0, M=0

Enterobakterije: n=5, c=2; m=10; M=300 u 1 g

pri čemu je:

n= broj uzoraka za testiranje,

m= granična vrijednost broja bakterija, rezultat se smatra zadovoljavajućim ako broj bakterija u svim uzorcima ne premašuje m,

M= maksimalna vrijednost broja bakterija, rezultat se smatra nezadovoljavajućim ako broj bakterija u jednom ili više uzoraka je jednak M ili je veći od te vrijednosti, i

c= broj uzoraka, pri kojem broj bakterija može biti između m i M, uzorci se još uvijek smatraju prihvatljivim ako je broj bakterija u drugim uzorcima jednak m ili manji.

2. Detalji o kritičnim kontrolnim tačkama, u skladu s kojima se svaki prerađivački pogon dovoljno pridržava mikrobioloških standarda moraju se evidentirati i održavati tako da nadležni veterinarski organi mogu nadzirati djelovanje prerađivačkog pogona. Informacija koju treba evidentirati i nadzirati mora uključivati veličinu čestice, i, ako je prikladno, kritičnu temperaturu, apsolutno vrijeme, profil pritiska, brzinu unošenja sirovog materijala te brzinu recikliranja masti.

4. Nadležni veterinarski organ trajno ili privremeno obustavlja primjenu metoda prerađivanja iz tačaka 1. i 3., ako dobije dokaz da se bilo koja od okolnosti navedenih u tački 1., podtačke a) ili b) znatno promijenila.

5. MVTEO-UZV na zahtjev obavještava nadležni organ druge države o informacijama kojima raspolaže u skladu s tačkama 1. i 2. u odnosu na odobrenu metodu prerađivanja.

POGLAVLJE IV. Alternativne metode prerađivanja

Odjeljak 1.

Opće odredbe

1. Materijali koji nastaju kao rezultat prerađivanja materijala iz Kategorija 1 i 2 se trajno označavaju u skladu sa zahtjevima za označavanje namijenjenih za određene dobijene proizvode iz nusproizvoda životinjskog porijekla iz Poglavlja V. Aneksa VIII.

Oznake iz stava (1) ovog Odjeljka ne zahtijevaju se za sljedeće proizvode navedene u Odjeljku 2. ovog Poglavlja:

(a) biodizel proizveden u skladu s tačkom D ovog Poglavlja;

(b) hidrolizirani materijali iz tačke H ovog Poglavlja;

(c) smjese svinjskog i peradarskog đubriva sa živinim vapnom proizvedene u skladu s tačkom I ovog Poglavlja;

(d) obnovljivih goriva proizvedenih od topljenih masti, koji su dobijeni iz kategorije 2 materijala, u skladu s tačkom J ovog Poglavlja.

2. Nadležni veterinarski inspekcijски organi na zahtjev čini rezultate inspekcijских kontrola dostupnim drugom nadležnom veterinarskom inspekcijском organu, kada se alternativna metoda koristi po prvi put u Bosni i Hercegovini kako bi se olakšalo uvođenje nove alternativne metode.

Odjeljak 2.

Prerađivački standardi

A. Postupak alkalne hidrolize

1. Početni materijal

Za ovaj postupak mogu se koristiti nusproizvodi životinjskog porijekla iz svih Kategorija.

2. Metoda prerađivanja

Alkalna hidroliza se izvodi u skladu sa sljedećim standardima prerađivanja:

(a) rastopina natrijevog hidroksida (NaOH) ili kalijevog hidroksida (KOH) (ili njihova kombinacija) mora se koristiti u količini koja osigurava približnu molarnu istovrijednost težini, vrsti ili sastavu nusproizvoda životinjskog porijekla namijenjenog za probavu.

U slučaju visoke količine masti u nusproizvodima životinjskog porijekla koji neutraliraju bazu, dodana baza mora biti prilagođena tako da se postigne navedena molarna istovrijednost.

(b) Nusproizvodi životinjskog porijekla moraju se odložiti u posudu od legiranog čelika. Izmjerena količina legure mora se dodati u čvrstom obliku ili u obliku rastopine kao što je utvrđeno u tački (a).

(c) Posuda mora biti zatvorena te nusproizvodi životinjskog porijekla i alkalna mješavina mora biti zagrijana na temperaturi jezgra od najniže 150°C i pod pritiskom (apsolutnim) od najniže 4 bara najkraće:

1) tri sata bez prekida

2) šest sati bez prekida u slučaju obrade nusproizvoda životinjskog porijekla utvrđenih u članu 8., tačke (a)1) i 2) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi.

Međutim, materijali dobijeni od materijala iz Kategorije 1 koji se sastoje od životinja usmrćenih u okviru mjera iskorjenjivanja TSE-a koji su ili preživari za koje nije potrebno testiranje na prisustvo TSE-a ili preživari koji su testirani i za koje su negativni rezultati na TSE u skladu s članom 7., stav (1) Pravilnika koji se utvrđuju mjere za sprječavanje, kontrolu i iskorjenjivanje transmisivnih spongiformnih encefalopatija ("Službeni glasnik BiH", broj 25/11) mogu se prerađivati u skladu s tačkom 2(c) 1) ovog Odjeljka, ili

3) jedan sat bez prekida u slučaju nusproizvoda životinjskog porijekla koji se sastoje iz materijala iz ribe ili peradi.

(d) Postupak se mora izvršiti u sistemu za seriju i materijal u posudi mora se neprekidno miješati kako bi se olakšao probavni proces dok se ne rastope tkiva i kosti i dok zubi ne omekšaju, i

(e) nusproizvodi životinjskog porijekla moraju se obraditi tako da se zahtjevi u odnosu vrijeme, temperaturu i pritisak postižu u isto vrijeme.

B. Postupak hidrolize pod visokim pritiskom i pri visokoj temperaturi

1. Početni materijal

Za ovaj postupak se mogu koristiti materijali iz Kategorija 2. i 3.

2. Metoda prerađivanja

Postupak hidrolize pod visokim pritiskom i pri visokoj temperaturi izvršava se u skladu sa sljedećim prerađivačkim standardima:

(a) nusproizvodi životinjskog porijekla moraju se zagrijavati na temperaturi od najniže 180°C najkraće 40 minuta bez prekida pod pritiskom (apsolutnim) od najniže 12 bara, koji se zagrijavaju indirektnom primjenom pare na biolitički reaktor,

(b) postupak se mora odvijati serijski, a materijal u posudi stalno se mora stalno miješati; i

(c) nusproizvodi životinjskog porijekla obrađuju se na takav način da su istovremeno ispunjeni zahtjevi koji se odnose na vrijeme, temperaturu i pritisak.

C. Postupak hidrolize pod visokim pritiskom u bioplin

1. Početni materijal

Za ovaj postupak mogu se koristiti nusproizvodi životinjskog porijekla iz svih Kategorija.

2. Metoda prerađivanja

Postupak hidrolize pod visokim pritiskom u bioplin izvršava se u skladu sa sljedećim prerađivačkim standardima:

(a) nusproizvodi životinjskog porijekla najprije se prerađuju primjenom metode prerađivanja 1. u odobrenom prerađivačkom pogonu (sterilizacija pod pritiskom) kao što je utvrđeno u Poglavlju III.,

(b) nakon navedenog postupka odmašćeni materijali se obrađuju na temperaturi od najniže 220°C najmanje 20 minuta uz pritisak (apsolutni) od najmanje 25 bara, pri čemu se zagrijavaju postupkom u dva koraka, najprije direktnim ubrizgavanjem pare, nakon čega slijedi indirektno zagrijavanje u koaksialnom izmjenjivaču topline;

(c) postupak se obavlja u neprekidnom sistemu ili sistemu za seriju, a materijal se neprekidno miješa;

(d) nusproizvodi životinjskog porijekla obrađuju se tako da se ispunjavaju zahtjevi koji se odnose na vrijeme, temperaturu i pritisak,

(e) dobijeni se materijal tada miješa s vodom i bez prisutnosti zraka fermentira u reaktoru za dobijanje bioplina (prerađivanje u bioplin).

(f) U slučaju obrade nusproizvoda životinjskog porijekla Kategorije 1, čitav postupak se mora odvijati na istom mjestu u zatvorenom sistemu i bioplin proizveden za vrijeme tog postupka brzo izgara u istom pogonu na najnižoj temperaturi od 900°C nakon čega slijedi brzo hlađenje ("gašenje").

D. Postupak proizvodnje biodizela

1. Početni materijal

Za ovaj postupak mogu se koristiti frakcije masti dobijene iz nusproizvoda životinjskog porijekla iz svih Kategorija.

2. Metoda prerađivanja

Proizvodnja biodizela izvodi se u skladu sa sljedećim prerađivačkim standardima:

(a) Osim ako se ne upotrijebe riblje ulje ili istopljena mast, proizvedeni u skladu s važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini, pojedinačno, frakcija masti dobijena od nusproizvoda životinjskog porijekla mora se najprije preraditi korištenjem:

1) u slučaju materijala iz Kategorija 1 i 2, metodom prerađivanja 1. (sterilizacijom pod pritiskom) kao što je utvrđeno u Poglavlju III., i

2) u slučaju materijala iz Kategorije 3, bilo koja od metoda prerađivanja od 1. do 5. ili metoda prerađivanja 7. ili, u slučaju materijala dobijenih iz ribe, metoda prerađivanja od 1. do 7. kao što je utvrđeno u Poglavlju III.,

(b) prerađena mast se zatim prerađuje korištenjem jedne od sljedećih metoda:

1) postupak u kojem se prerađena mast mora odvojiti od proteina i u slučaju masti preživara, netopljivih nečistoća i odstraniti do nivoa koji ne prelazi 0,15 % u težini mora se naknadno podvrgnuti esterifikaciji i transesterifikaciji.

- Međutim, esterifikacija se ne traži za prerađene masti iz Kategorije 3. Za postupak esterifikacije dodavanjem sumporne kiseline (H₂SO₄; 1,2-2 molarna) ili istovrsne kiseline pH vrijednost se smanjuje ispod 1, a mješavina se zagrijava do 72 °C za vrijeme najmanje 2 sata i pritom se intenzivno miješa.

- Postupak transesterifikacije provodi se povećanjem pH vrijednosti na oko 14 korištenjem kalijeva hidroksida ili istovrsne baze na 35°C do 50°C najmanje 15 minuta. Transesterifikacija se obavlja dva puta pod uslovima opisanim u ovoj tački korištenjem nove baze rastvore. Nakon toga postupka slijedi rafinacija proizvoda uključujući vakumsku destilaciju na 150°C, gdje se kao proizvod dobija biodizel;

2) postupak u kojem se koriste istovrijedni parametri koje je odobrio nadležni veterinarski organ.

E. Brookesov postupak plinifikacije

1. Početni materijal

Za ovaj postupak se mogu koristiti materijali iz Kategorija 2. i 3.

2. Metoda prerađivanja

Brookesov postupak plinifikacije se izvodi u skladu sa sljedećim prerađivačkim standardima:

(a) Komora za dogorijevanje mora se zagrijati prirodnim plinom,

(b) Primarna komora plinifikatora mora se napuniti nusproizvodima životinjskog porijekla te se vrata moraju zatvoriti. Primarna komora ne smije imati gorionike i umjesto toga se mora zagrijavati toplinskim prijenosom provođenjem topline iz komore za dogorijevanje, koja mora biti smještena ispod primarne komore. Zrak u primarnu komoru dolazi samo

kroz tri ulazna ventila koji su montirani na glavnim vratima kako bi postigli efikasnost postupka.

(c) Nusproizvodi životinjskog porijekla isparavaju u kompleksne ugljikovodike, a nastali plinovi putuju od primarne komore kroz uski otvor pri vrhu stražnjeg zida do zona miješanja i drobljenja u kojima se razbijaju u sastavne elemente. Na kraju plinovi putuju u komoru za dogorijevanje u kojoj sagorijevaju u plamenu prirodnog plina iz plinskog gorionika.

(d) Svaka jedinica za prerađivanje ima za slučaj kvara gorionika ili ventilatora dva sekundarna gorionika i dva ventilatora. Sekundarna je komora konstruirana tako da omogućuje minimalno vrijeme zadržavanja od dvije sekunde na temperaturi od najmanje 950 C u svim uslovima sagorijevanja.

(e) Kad ispušni plinovi napuste sekundarnu komoru, putuju kroz barometarski prigušivač pri dnu dimnjaka koji ih hladi i razrjeđuje zrakom iz okoliša, pri čemu održava stalan pritisak u primarnoj i sekundarnoj komori.

(f) Postupak se izvodi u ciklusu od 24 sata koji obuhvata punjenje, prerađivanje, hlađenje i odstranjivanje pepela. Na kraju ciklusa preostali pepeo iz primarne komore se odstranjuje sistemom vakumske ekstrakcije u priložene vrećice koje se zatim prije odvoza iz pogona na uništavanje plombiraju.

(g) Plinifikacija materijala koji ne potiče iz nusproizvoda životinjskog porijekla je zabranjena.

F. Sagorijevanje masti životinjskog porijekla u postupku termalnog zagrijavanja u kotlu

1. Početni materijal

Za ovaj postupak se mogu koristiti frakcije masti iz nusproizvoda životinjskog porijekla iz svih Kategorija.

2. Metoda prerađivanja

Sagorijevanje masti životinjskog porijekla u termalnom kotlu vrši se u skladu sa sljedećim prerađivačkim standardima:

(a) Osim ako se ne upotrijebe riblje ulje ili istopljena mast, proizvedeni u skladu s važećim veterinarskim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini pojedinačno, frakcija masti dobijena od nusproizvoda životinjskog porijekla mora se najprije preraditi korištenjem:

1) u slučaju kada je frakcija masti iz materijala Kategorija 1 ili 2 namijenjena za sagorijevanje u drugom pogonu,

- za frakcije masti dobijene prilikom prerađivanja preživara koji su testirani i koji su se pokazali negativni u skladu s članom 7., stav 1. Pravilnika koji se utvrđuju mjere za sprječavanje, kontrolu i iskorjenjivanje transmisivnih spongiformnih encefalopatija i prerađivanja životinja, pored preživara koje je potrebno testirati na TSE, bilo koje metode prerađivanja od 1. do 5. kao što je utvrđeno u Poglavlju III. ovog Aneksa.

-za frakcije masti dobijene prilikom prerađivanja ostalih preživara, metode prerađivanja 1. kao što je utvrđeno u Poglavlju III., i

2) u slučaju materijala iz Kategorija 1 i 2 namijenjenih za sagorijevanje u okviru istog pogona i u slučaju materijala iz Kategorije 3, bilo koja metoda prerađivanja od 1. do 5. ili metoda prerađivanja 7., u slučaju materijala koji su dobijeni iz ribe, metode prerađivanja od 1. do 7. kao što je utvrđeno u Poglavlju III.,

(b) frakcija masti mora se odvojiti od proteina i u slučaju masti preživara koje su namijenjene za sagorijevanje u drugom pogonu, netopljive nečistoće koja ne prelaze 0,15 % u težini moraju se odstraniti,

(c) nakon postupka iz tačaka (a) i (b) mast mora:

1) ispariti u kotlu za isparavanje i sagorjeti na temperaturi od najmanje 1100°C najkraće 0.2 sekunde, ili

2) se preraditi korištenjem istovrijednih procesnih parametara koje je odobrio nadležni veterinarski organ.

(d) Sagorijevanje materijala koji ne potiče iz nusproizvoda životinjskog porijekla je zabranjeno.

(e) Sagorijevanje masti dobijene iz materijala Kategorija 1 i 2 vrši se u istom pogonu gdje se topi mast u cilju korištenja energije dobijene iz postupaka topljenja.

Nadležni veterinarski organ može odobriti kretanje te masti ka drugim postrojenjima za sagorijevanje ukoliko:

1) je određeni pogon ovlašten za sagorijevanje,

2) se prerađivanje hrane za ljude ili životinje u odobrenom pogonu vrši u istim prostorijama pod strogim uslovima za odvajanje,

(f) Sagorijevanje se mora vršiti u skladu sa zakonodavstvom Bosne i Hercegovine za zaštitu okoliša, naročito vodeći računa o standardima tog zakonodavstva u odnosu na najbolje dostupne tehnike za kontrolu i nadziranje ispuštanja.

G. Postupak termomehantičke proizvodnje biogoriva

1. Početni materijal

Za ovaj postupak se mogu koristiti stajsko đubrivo, sadržaj probavnog trakta i materijal iz Kategorije 3.

2. Metoda prerađivanja

Postupak termomehantičke proizvodnje biogoriva vrši se u skladu sa sljedećim prerađivačkim standardima:

(a) Nusproizvodi životinjskog porijekla utovaraju se u izmjenjivač toplote i naknadno obrađuju na temperaturi od 80°C u trajanju od 8 sati. Za vrijeme ovog perioda, veličina materijala se neprekidno smanjuje koristeći odgovarajuću opremu za mehaničku abraziju.

(b) Materijal se naknadno obrađuje na temperaturi od 100°C najmanje dva sata.

(c) Veličina čestice dobijenog materijala ne smije biti veća od 20 milimetara,

(d) Životinjski nusproizvodi se obrađuju tako da se istovremeno ispunjavaju zahtjevi u pogledu na vrijeme, temperaturu i pritisak utvrđeni u tačkama (a) i (b),

(e) Za vrijeme toplinske obrade materijala, isparena voda se mora neprekidno izmještati iz zračnog prostora iznad biogoriva te mora prolaziti kroz kondenzator od nehrđajućeg čelika. Kondenzator se mora održavati na temperaturi od najmanje 70°C najkraće jedan sat prije ispuštanja u obliku otpadne vode,

(f) Nakon toplinske obrade materijala, dobijeni bioplin iz izmjenjivača toplote se tada mora ispustiti i automatski prenijeti putem potpuno prekrivenog i zaključanog prijenosnika na spaljivanje ili kombinirano spaljivanje na istom mjestu.

(g) Postupak se izvršava serijski.

Odjeljak 3.

Odlaganje i korištenje proizvoda dobijenih iz nusproizvoda životinjskog porijekla

1. Proizvodi dobijeni prerađivanjem:

(a) Materijala iz Kategorije 1:

1) odlažu se u skladu s članom 16., tačke a) ili b) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi,

2) odlažu se zakopavanjem u odobrenu deponiju,

3) pretvaraju se u bioplin, ukoliko su probavni ostaci odloženi u skladu s tačkama 1) ili 2), ili

4) dalje prerađuju u proizvode dobijene iz masti namijenjeni za korištenje u druge svrhe pored hranjenja životinja.

(b) Materijali iz Kategorije 2 ili 3 se:

1) odlažu kao što je predviđeno u tački 1 (a), podtačka i) ili ii), sa ili bez prethodnog prerađivanja kao što je predviđeno u članu 14., tačke a) i b) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi,

2) dalje prerađuju u proizvode dobijene iz masti za korištenje u druge svrhe pored hranjenja životinja,

3) koriste kao organsko đubrivo ili sredstvo za poboljšavanje tla, ili

4) pretvaraju u kompost ili bioplin.

2. Materijali koji nastaju iz postupka prerađivanja u skladu sa:

(a) postupkom alkalne hidrolize definirane u tački A Odjeljka 2. mogu se pretvoriti u postrojenjima za proizvodnju bioplina i naknadno brzo sagoriti na temperaturi od najmanje 900°C, iza koje slijedi brzo hlađenje ("gašenje"), ako se materijal iz člana 12., tačke a) i b) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi koristio kao početni materijal, pretvaranje u bioplin se vrši na istom mjestu kao i prerađivanje, i to u zatvorenom sistemu.

(b) proizvodnja biodizela mora se:

1) u slučaju biodizela i ostatka od destilacije biodizela, koristiti kao gorivo bez ograničenja iz ovog Pravilnika (krajnja tačka),

2) u slučaju kalijevog fosfata, koristiti za proizvodnju dobijenih proizvoda iz nusproizvoda životinjskog porijekla za primjenu na zemljištu,

3) u slučaju glicerina:

-dobijenog iz materijala iz Kategorija 1 ili 2 koji je prerađen u skladu s metodom prerađivanja 1. kao što je utvrđeno u Poglavlju III., pretvoriti u bioplin.

-dobijenog iz materijala Kategorije 3 osim iz člana 12. tačka s) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, koristiti za hranjenje životinja.

(c) multi-korak proces katalize za proizvodnju obnovljivih goriva može biti:

1) u slučaju benzina i drugih goriva koje proizlaze iz procesa, korištenih kao gorivo, bez ograničenja na osnovu ovog Pravilnika (krajnje tačke);

2) u slučaju korištenja gline iz izbjeljivanja i mulja iz procesa obrade prije iz tačke J (2) (a) Odjeljak 2:

- Odlagati spaljivanjem ili ko-spaljivanjem,

- transformacija u bioplin,

- kompostirati ili se koristiti za proizvodnju proizvoda dobijenih iz člana 37. (1) a) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi;

(d) mješavina vapna i svinjskog i peradarskog đubriva mogu se primijeniti na zemlju kao obrađeno đubrivo."

3. Bilo koji dobijeni otpad iz prerađivanja nusproizvoda životinjskog porijekla u skladu s ovim Odjeljkom, kao što je mulj, sadržaj filtera, pepeo i probavni ostaci odlaže se u skladu sa Odlukom o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi i s ovim Pravilnikom.

H. Hidroliza s naknadnim odlaganjem

1. Početni materijal

Za ovaj proces samo sljedeći materijali mogu se koristiti:

(a) Kategorija 2 materijal iz člana 11 tač. f), g), h) i i) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi koji su porijeklom od svinja;

(b) Kategorija 3 materijal iz člana 12. tačka j) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi koji su porijeklom od svinja;

Ne mogu se koristiti tijela ili dijelova tijela životinja koje su uginule zbog prisutnosti bolesti ili ubijene u cilju eradikacije epizootija.

2. Metodologija

Hidroliza s naknadnim odlaganjem je privremeno skladištenje na licu mjesta. Provodi se u skladu sa sljedećim standardima:

(a) Nakon prikupljanja materijala na imanju te nakon odobrenja načina obrade nadležnog veterinarskog organa, na osnovu procjene gustine životinja koja se drži, vjerovatnoće smrtnost i potencijalnih rizika za zdravlje životinja i ljudi koji bi mogli nastati, nusproizvodi životinjskog porijekla moraju biti smješteni u kontejner koji je izgrađen u skladu s tačkom b) ("spremnik") i koji je stavljen na za to određene stranice u skladu s tač. c) i d) ("određeno mjesto").

(b) Spremnik mora:

1) imati uređaj za zatvaranje;

2) biti nepropusan i hermetički zatvoren;

3) biti obložen na način koji sprječava koroziju;

4) biti opremljen s uređajem za kontrolu emisija u skladu s tačkom (e).

(c) Spremnik mora biti smješten na određenom mjestu koje je fizički odvojeno od objekta subjekta u poslovanju. To mjesto mora imati odvojene puteve za kretanje materijala i vozila.

(d) Spremnik i mjesto moraju biti izgrađeni i postavljeni u skladu s važećim propisima za zaštitu okoliša u Bosni i Hercegovini, kako bi se spriječilo širenje neugodnih mirisa i opasnosti za zemljište i podzemne vode.

(e) Spremnik mora biti povezan s cijevi za emisije plinova, koja mora biti opremljena odgovarajućim filtrima koji sprječavaju prijenos bolesti prenosivih na ljude i životinje.

(f) Spremnik mora biti zatvoren za proces hidrolize za period od najmanje tri mjeseca na takav način da je neovlašteno otvaranje spriječeno.

(g) Moraju se uvesti postupci kako bi se spriječilo prenošenje bolesti prenosivih na ljude ili životinje putem kretanja osoblja.

(h) Subjekt u poslovanju mora:

1) poduzeti preventivne mjere protiv ptica, glodavaca, insekata i drugih štetočina;

2) imati dokumentovan program kontrole štetočina i voditi evidenciju o:

1) ubacivanju materijala u spremnik;

2) prikupljanju hidroliziranog materijala iz spremnika.

(j) mora isprazniti spremnik u pravilnim razmacima za provjeru:

1) za odsutnost korozije;

2) za otkrivanje i sprječavanje mogućeg curenja tekućine materijala u zemlju.

(k) Nakon hidrolize, materijali se moraju prikupljati, koristiti i odlagati u skladu s članom 15. tač. a), b), c) ili e) alineja 1) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi.

(l) Postupak se mora provoditi po serijama/šaržama.

(m) Rukovanje ili upotreba hidroliziranih materijala osim propisanog, uključujući i njihovu primjenu na zemlju je zabranjeno.

I. Tretman vapnom đubriva svinja i peradi

1. Početni materijal

Za ovaj proces đubrivo, kao što je navedeno u članu 11. tačka a) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi porijeklom od svinja i peradi mogu se koristiti.

2. Metoda obrade

(a) Suha supstanca stajskog đubriva mora biti određena pomoću CEN EN 12880:2000 metode "Karakterizacija mulja. Određivanje suhog ostatka vode i sadržaja".

Za ovaj proces, sadržaj suhe supstance mora biti između 15% i 70%.

(b) Iznos vapna koji mora biti dodan mora biti određen na takav način da je jedna od kombinacije vremena i temperature iz tačke (f) postignuta.

(c) Veličina čestica nusproizvoda životinjskog porijekla koji se obrađuju ne smije biti veća od 12 mm. Ako je potrebno, čestice đubriva moraju biti smanjene tako da je zadata veličina čestica postignuta.

(d) Đubrivo mora biti pomiješano sa živim vapnom (CaO), koja je srednje do visoke reaktivnosti manje od šest minuta, kako bi se postiglo 40° C porasta temperature po kriterijima u reaktivnost testu 5,10 u metodi CEN EN 459 - 2:2002.

Miješanje se mora provoditi s dvije mješalice koje djeluju u skladu s dva vijka po mikseru.

Obje mješalice moraju:

(1) imati vijak promjera 0,55 m i vijak dužine od 3,5 m;

(2) raditi sa snagom od 30 kW i brzinu vrtnje od vijka od 156 okretaja u minuti;

(3) imati kapacitet tretmana od 10 tona po satu.

Trajanje miješanja mora biti oko dvije minute.

(e) Smjesa se mora miješati u trajanju od najmanje šest sati u zalihama s minimalnom veličinom od dvije tone.

(f) Mora se dokazati da smjesa u zalihama dosegne pH najmanje 12 tokom jednog od sljedećih perioda, tokom kojeg sljedeć temperature se moraju postići:

1) 60° C 60 minuta, ili

2) 70° C 30 minuta.

(g) Postupak se mora provoditi u serijama/šaržama.

(h) Trajni pisani postupak bazira se na načelima HACCP-a i mora se dokumentirati.

1) Subjekti u poslovanju s materijalom namijenjenim za hidrolizu mogu dokazati nadležnom veterinarskom organu, putem vrjednovanja prema sljedećim uslovima, da je proces koji se koristi za miješanje a koji se razlikuje od procesa miješanja iz tačke d) ili korištenjem dolomita (CaOMgO) umjesto živog vapna jednako efikasan kao proces iz tač. (a) do (h):

Efikasnost mora:

- pokazivati da korištenjem različitih uređaja za miješanje iz tačke (d) ili dolomita smjesa s đubrivom se postižu parametri za pH, vrijeme i temperaturu iz tačke (f);

- biti bazirana na praćenju vremena i temperature u bazi, sredini i na vrhu zaliha, uz reprezentativan broj tačaka monitoringa (najmanje četiri tačke monitoringa u bazalnoj zoni, koja se nalazi na najviše 10 cm iznad baze, a na maksimalno 10 cm ispod vrha, jedna tačka praćenja u sredini na pola puta između baze i vrha zalihe i četiri tačke uz granične zone na vrhu hrpe, koje se nalaze na najviše 10 cm ispod površine i na maksimalno 10 cm ispod vrha zaliha);

- se provoditi tokom dva perioda od najmanje 30 dana, od kojih jedno mora biti u hladnom godišnjem dobu na geografskom mjestu gdje se uređaj za miješanje koristiti.

J. Multi-korak proces katalize za proizvodnju obnovljivih goriva

1. Početni materijal

(a) za proces, sljedeći materijali mogu se koristiti:

1) topljene masti dobijene iz kategorije 2 materijala, koje su obrađene pomoću obrade 1 (pritisak, sterilizacija);

2) riblje ulje ili topljene masti dobijene iz kategorije 3 materijala, koji su obrađeni pomoću:

- Bilo koje od metode prerade 1. do 5. ili 7. ili

- U slučaju materijala dobijenog iz ribljeg ulja, bilo koja metoda prerade 1 - 7;

3) riblje ulje ili topljene masti koji su proizvedeni u skladu s važećim propisima o higijeni hrane u Bosni i Hercegovini.

(b) korištenje topljenih masti dobijenih iz materijala Kategorije 1 za ovaj proces je zabranjeno.

2. Metoda obrade

(a) topljene masti moraju se podvrgnuti pred tretmanu koji se sastoji od:

1) izbjeljivanja centrifugiranog materijala tako što materijal prolazi kroz glineni filter;

2) uklanjanja preostalih nečistoća filtriranjem;

(b) materijali koji su prošli pred tretman moraju se podvrgnuti procesu multi-korak katalize koji se sastoji od hidrodeoksigenizacije, nakon čega slijedi korak izomerizacije.

Materijali moraju biti tretirani pritiskom od najmanje 20 bara pri temperaturi od najmanje 250° C najmanje 20 minuta.

ANEKS V.

PRETVARANJE NUSPROIZVODA ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA I NJIHOVIH PROIZVODA U BIOPLIN I KOMPOST

POGLAVLJE I. Zahtjevi koji se primjenjuju na pogone Odjeljak 1.

Pogoni za proizvodnju bioplina

1. Pogoni za proizvodnju bioplina moraju biti opremljeni sa jedinicom za pasterizaciju/higijenizaciju, koja se ne smije izostaviti prilikom postupka uvođenja nusproizvoda životinjskog porijekla i proizvoda dobijenih od njih čije čestice ne smiju biti veće od 12 mm prije ulaska u jedinicu, te moraju biti opremljene sa:

(a) uređajima za praćenje da se za period od jednog sata postiže temperatura od 70°C,

(b) uređajima za evidentiranje za neprekidno zapisivanje mjernih rezultata praćenja iz tačke a), i

(c) odgovarajućim sistemom za sprječavanje nedovoljnog grijanja.

2. Odstupanjem od tačke 1., jedinica za pasterizaciju/higijenizaciju nije obavezna za pogone za proizvodnju bioplina koja su namijenjena za pretvaranje samo:

(a) materijala iz Kategorije 2 koji je prerađen u skladu s metodom prerađivanja 1. kao što je utvrđeno u Poglavlju III. Aneksa IV.,

(b) materijala iz Kategorije 3 koji je prerađen u skladu s bilo kojom od metoda za prerađivanje od 1. do 5. ili metodom prerađivanja 7., ili u slučaju materijala koji potiču iz vodenih životinja, bilo kojom od metoda prerađivanja od 1. do 7, kao što je utvrđeno u Poglavlju III. Aneksa IV. ovog Pravilnika,

(c) materijala iz Kategorije 3 koji je prošao postupak pasterizacije/higijenizacije u drugom odobrenom pogonu,

(d) nusproizvoda životinjskog porijekla koji se mogu koristiti kao sirovine bez prerađivanja u skladu s članom 14., tačka e) alineja 2) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi i ovog Pravilnika,

(e) nusproizvoda životinjskog porijekla koji su prošli postupak alkalne hidrolize utvrđen u tački A Odjeljak 2. Poglavlje IV. Aneksa IV. ovog Pravilnika,

(f) sljedećih nusproizvoda životinjskog porijekla, ako ih odobri nadležni veterinarski organ:

1) nusproizvoda životinjskog porijekla utvrđenih u članu 12., tačka h) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, koji su prerađeni bilo kojim postupkom koji značajno mijenja prvobitni proizvod, uključujući zagrijavanje, dimljenje, soljenje, salamurenje, zrenje, sušenje, mariniranje, ekstrakciju, ekstruziju ili kombinaciju ovih postupaka u vrijeme kada se odrede za druge svrhe osim za ljudsku ishranu,

2) nusproizvoda životinjskog porijekla utvrđenih u članu 12., tačka i) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, ili

3) nusproizvoda životinjskog porijekla koji su pretvoreni u bioplin, ako su probavni ostaci naknadno pretvoreni u kompost ili prerađeni ili odloženi u skladu s ovim Pravilnikom.

3. Ako je pogon za proizvodnju bioplina smješten na ili pored prostorija gdje se drže životinje uzgojene na farmi i ako pogon za proizvodnju bioplina ne koristi samo stajsko đubrivo, mlijeko ili kolostrum tih životinja, pogon se mora udaljiti od područja u kojem se drže te životinje. Ta udaljenost se određuje tako da se osigura da ne postoji neprihvatljivi rizik od prenošenja prenosive bolesti na ljude ili životinje iz pogona za proizvodnju bioplina. U svim slučajevima mora postojati potpuna fizička razdvojenost između pogona za proizvodnju bioplina i životinja te njihove hrane i stelje, uz po potrebi postavljanje ograde između njih.

4. Svaki pogon za proizvodnju bioplina mora imati vlastitu laboratoriju ili koristiti usluge druge laboratorije. Laboratorija mora biti opremljena tako da izvršava potrebne analize te mora biti ovlaštena od strane nadležnog veterinarskog organa, zatim akreditirana u skladu s priznatim standardima i biti predmet redovnih kontrola nadležnog veterinarskog organa.

Odjeljak 2.

Pogoni za kompostiranje

1. Pogon za kompostiranje mora biti opremljen sa zatvorenim reaktorom za kompostiranje ili zatvorenom oblasti koja ne može biti izuzeta prilikom uvođenja nusproizvoda životinjskog porijekla ili proizvoda dobijenih od njih u pogon, te mora biti opremljen sa:

(a) uređajima za praćenje temperature u odnosu na vrijeme,

(b) uređajima za, po potrebi, neprekidno evidentiranje rezultata mjerenja iz tačke a),

(c) odgovarajućim sigurnosnim sistemom za sprječavanje nedovoljnog grijanja.

2. Odstupanjem od tačke 1., mogu se odobriti druge vrste sistema za kompostiranje ukoliko:

(a) se njima upravlja tako da sav materijal u sistemu dostiže zahtijevane vremenske i temperaturne parametre, uključujući, neprekidno praćenje tih parametara, ili

(b) pretvoriti samo materijale utvrđene u tački 2. Odjeljka 1., i

(c) ispunjavati sve ostale relevantne zahtjeve iz ovog Pravilnika.

3. Ako je pogon za kompostiranje smješten u ili pored prostorija gdje se drže životinje uzgojene na farmi i ako pogon za kompostiranje ne koristi samo stajsko đubrivo mlijeko ili kolostrum tih životinja, pogon se mora udaljiti od područja u kojem se drže te životinje.

Ta udaljenost se određuje tako da se osigura da ne postoji neprihvatljivi rizik od prenošenja prenosivih bolesti iz pogona za kompostiranje na ljude ili životinje.

U svim slučajevima, mora postojati potpuna fizička razdvojenost između pogona za kompostiranje i životinja te njihove hrane i stelje, uz po potrebi postavljanje ograde između njih.

4. Svaki pogon za kompostiranje mora imati vlastitu laboratoriju ili koristiti usluge vanjske laboratorije. Laboratorija mora biti opremljena tako da izvršava potrebne analize te mora biti ovlaštena od strane nadležnog veterinarskog organa, zatim akreditirana u skladu s međunarodno priznatim standardima i biti predmet redovnih kontrola nadležnog veterinarskog organa.

POGLAVLJE II. Higijenski zahtjevi koji se primjenjuju na pogone za proizvodnju bioplina i pogone za kompostiranje

1. Nusproizvodi životinjskog porijekla moraju se pretvariti što je prije moguće po pristizanju u pogon za proizvodnju bioplina ili pogon za kompostiranje.

2. Kontejneri, posude i vozila koja se koriste za prijevoz neobrađenog materijala moraju biti očišćeni i dezinficirani u za to određenom prostoru. Taj prostor mora biti smješten na takvo mjesto ili projektiran tako da sprječava nastajanje rizika od kontaminacije obrađenih proizvoda.

3. Preventivne mjere protiv ptica, glodara, insekata ili drugih štetočina moraju se poduzimati sistematski. U tu svrhu mora se koristiti dokumentiran program zaštite od štetočina.

4. Postupci čišćenja se moraju ustanoviti i dokumentirati za sve dijelove prostorija. Za čišćenja se moraju osigurati odgovarajuća oprema i sredstva za čišćenje.

5. Higijenska kontrola mora uključivati redovne inspekcije okoline i opreme. Rezultati inspekcija moraju se dokumentirati i čuvati najmanje dvije godine.

6. Uređaji i oprema se moraju održavati u dobrom operativnom stanju te se oprema za mjerenje mora redovno baždariti.

7. Rukovanje i skladištenje probavnih ostataka i komposta u pogon za proizvodnju bioplina ili kompostiranje mora se vršiti tako da se spriječi ponovna kontaminacija.

POGLAVLJE III. Parametri za pretvaranje

Odjeljak 1.

Standardni parametri za pretvaranje

1. Materijal iz Kategorije 3 koji se koristi kao sirovina u pogonu za proizvodnju bioplina koje je opremljeno sa jedinicom za pasterizaciju/higijenizaciju mora ispunjavati sljedeće minimalne zahtjeve:

(a) maksimalna veličina čestice prije ulaska u jedinicu: 12 mm,

(b) minimalna temperatura sveg materijala u jedinici: 70°C i,

(c) minimalno vrijeme bez prekida obrade u jedinici: 60 minuta,

(d) Mlijeko, proizvodi zasnovani na mlijeku, proizvodi dobijeni iz mlijeka, kolostrum i proizvodi od kolostruma Kategorije 3 mogu se koristiti bez pasterizacije/higijenizacije kao sirovina u pogonu za proizvodnju bioplina, ako nadležni veterinarski organ smatra da ne predstavljaju rizik od širenja ikakve ozbiljne prenosive bolesti na ljude ili životinje.

(e) Minimalni zahtjevi utvrđeni u tačkama b) i c) ove tačke se također primjenjuju na materijale Kategorije 2 koji su uneseni u pogon za proizvodnju bioplina bez prethodnog prerađivanja u skladu s članom 15., tačka (e) alineja 2) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi.

2. Materijal iz Kategorije 3 koji se koristi kao sirovina u pogonu za kompostiranje mora ispunjavati sljedeće minimalne zahtjeve:

(a) maksimalna veličina čestice prije ulaska u reaktor za kompostiranje: 12 mm,

(b) minimalna temperatura sveg materijala u reaktoru: 70°C i,

(c) minimalno vrijeme bez prekida: 60 minuta,

(d) Minimalni zahtjevi utvrđeni u tač. b) i c) ove tačke se također primjenjuju na materijale Kategorije 2 koji su kompostirani bez prethodnog prerađivanja u skladu s članom 15., tačka e) alineja 2) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi.

Odjeljak 2.

Alternativni parametri za pretvaranje u pogonu za proizvodnju bioplina i pogonu za kompostiranje

1. Nadležni veterinarski organi mogu odobriti korištenje parametara pored parametara utvrđenih u tački 1. Odjeljka 1. Poglavlje I. ovog Aneksa te parametre pored standardnih parametara za pretvaranje, ukoliko podnositelj zahtjeva za korištenje takvih parametara pokaže da isti osiguravaju odgovarajuće smanjenje bioloških rizika. To pokazivanje uključuje odobravanje, koje se vrši u skladu sa sljedećim zahtjevima:

(a) Identifikacijom i analizom mogućih opasnosti, uključujući i uticaj ulaznog materijala, zasnovanih na potpunom opisu uslova pretvaranja i parametara za pretvaranje.

(b) Ocjenom rizika, u kojoj se procjenjuje kako se u praksi postižu posebni uslovi pretvaranja navedeni u tački (a) u normalnim i netipičnim situacijama.

(c) Potvrđivanjem planiranog postupka mjerenjem smanjenja održivosti/ nedjelotvornosti:

1) endogenih indikatorskih organizama za vrijeme postupka, prilikom kojeg je indikator:

- stalno prisutan u sirovinama u velikom broju,
- nije manje otporan na toplotu u odnosu na smrtonosne aspekte postupka pretvaranja, ali također nije značajno otporniji od patogena za čije se praćenje koristi,
- relativno jednostavan za utvrđivanje količine i identifikiranje te potvrđivanje, ili

2) dobro definirani/utvrđeni/označeni testni organizam ili virus, za vrijeme izloženosti, koji je unesen u početni materijal u odgovarajućem testnom tijelu.

(d) Pri potvrđivanju planiranog postupka iz tačke c) mora se dokazati da se postupkom postiže sveukupno smanjenje rizika sljedećeg:

1) za toplinske i hemijske procese putem:

- smanjenja bakterija *Enterococcus faecalis* ili *Salmonella* Senftenberg za $5 \log_{10}$ (775W, H2S negativno)

- smanjenje titra infektivnosti virusa otpornih na toplinu, kao što je parvovirus, za najmanje $3 \log_{10}$ kada se identificiraju kao ozbiljna opasnost; i

2) također u hemijskim postupcima:

- smanjenje otpornih parazita, kao što su jajašca *Ascaris* sp., za najmanje 99,9 % ($3 \log_{10}$) u životnim fazama.

(e) Izrada sveobuhvatnog programa kontrole, uključujući postupke za praćenje djelovanja prerađivanja iz tačke c).

(f) Mjere kojima se osigurava neprekidno praćenje i nadgledanje odgovarajućih parametara prerađivanja utvrđenih programom kontrole pri radu pogona.

(g) Detalji o odgovarajućim parametrima prerađivanja koji se koriste u pogonu za proizvodnju bioplina ili komposta, kao i u drugim kritičnim kontrolnim tačkama, potrebno je evidentirati i pohraniti na način da nadležni veterinarski inspekcijски organi mogu nadgledati rad pogona. Evidenciju je potrebno staviti na raspolaganje nadležnom veterinarskom inspekcijском organu na njegov zahtjev.

2. Odstupanjem od tačke 1., dok se čeka na usvajanje pravila utvrđenih u članu 53., stav 2., tačka (a) alineja 2) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, nadležni veterinarski organ može odobriti korištenje posebnih zahtjeva osim onih koji su utvrđeni u ovom Poglavlju, ukoliko se istim garantira istovrijedan učinak u pogledu na smanjenje patogena, za:

(a) ugostiteljski otpad koji se upotrebljava kao jedini nusproizvod životinjskog porijekla u pogonu za proizvodnju bioplina ili pogonu za kompostiranje, i

(b) mješavine ugostiteljskog otpada sa sljedećim materijalima:

1) stajskim đubrivom,

2) sadržajem probavnog trakta odvojenog od probavnog trakta,

3) mlijekom,

4) proizvodima zasnovanim na mlijeku,

5) proizvodima dobijenim iz mlijeka,

6) kolostrumom,

7) proizvodima od kolostruma,

8) jajima,

9) proizvodima od jaja,

10) nusproizvodima životinjskog porijekla iz člana 12., tačka h) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, koji su prerađeni bilo kojim postupkom koji značajno mijenja prvobitni proizvod, uključujući zagrijavanje, dimljenje, soljenje, salamurenje, zrenje, sušenje, mariniranje, ekstrakciju, ekstruziju ili kombinaciju ovih postupaka.

3. Ako su materijali iz tačke 2(b) ili dobijeni proizvodi iz člana 12. tačka i) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi jedini početni materijal životinjskog porijekla koji se obrađuje u pogonu za proizvodnju bioplina ili pogonu za kompostiranje, nadležni veterinarski organ može odobriti korištenje posebnih zahtjeva pored onih koji su precizirani u ovom Poglavlju ukoliko:

(a) smatra da ti materijali ne predstavljaju rizik od širenja ikakve ozbiljne prenosive bolesti na ljude ili životinje,

(b) smatra da su probavni ostaci ili kompost neprerađeni materijali i obaveže subjekte u poslovanju da njima rukuju u skladu s Odlukom o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi i s ovim Pravilnikom.

4. Subjekti u poslovanju mogu staviti na tržište probavne ostatke ili kompost, koji su proizvedeni u skladu s parametrima koje je odobrio nadležni veterinarski organ u skladu s tačkom 1. ovog Odjeljka, ili u skladu sa tač. 2. i 3. ovog Odjeljka, samo gdje su ti parametri odobreni.

Odjeljak 3.

Standardi za probavne ostatke i kompost

1. (a) Reprezentativni uzorci probavnih ostataka ili komposta uzeti za vrijeme ili odmah nakon pretvaranja u pogonu za proizvodnju bioplina ili pogonu za kompostiranje kako bi se pratio postupak moraju biti u skladu sa sljedećim standardima:

Escherichia coli: $n = 5$, $c = 1$, $m = 1000$, $M = 5000$ u 1 g; ili

Enterococcaceae: $n = 5$, $c = 1$, $m = 1000$, $M = 5000$ u 1 g; i

(b) reprezentativni uzorci probavnih ostataka ili komposta uzeti za vrijeme ili po povratku iz skladišta moraju biti u skladu sa sljedećim standardima:

Salmonella: odsustvo u 25 g= $n = 5$; $c = 0$; $m = 0$; $M = 0$

Gdje je u tački (a) ili (b):

n = broj uzoraka za testiranje

m = granična vrijednost broja bakterija, rezultat se smatra zadovoljavajućim ako broj bakterija u svim uzorcima ne premašuje m ,

M = maksimalna vrijednost broja bakterija, rezultat se smatra nezadovoljavajućim ako broj bakterija u jednom ili više uzoraka je jednak M ili je veći od te vrijednosti, i

c = broj uzoraka, pri kojem broj bakterija može biti između m i M , uzorci se još uvijek smatraju prihvatljivim ako je broj bakterija u drugim uzorcima jednak m ili manji.

2. Probavni ostaci ili kompost, koji ne ispunjavaju zahtjeve utvrđene u ovom Odjeljku, ponovo se predaju na pretvaranje u bioplin ili kompostiranje, i u slučaju salmonela

njima se rukuje ili se odlažu u skladu s naredbom nadležnog veterinarskog inspekcijuskog organa.

3. Kada se životinjski nusproizvodi pretvaraju u bioplin ili kompost zajedno s materijalima koji nisu životinjskog porijekla, nadležni veterinarski inspekcijuski organi uzimaju reprezentativne uzorake, nakon pasterizacije iz tačke 1(a) Odjeljka 1. Poglavlja I. ili nakon kompostiranja iz tačke 1. Odjeljka 2. Poglavlja 1., a prije miješanja s materijalima koji nisu životinjskog porijekla, kako bi se pratila efikasnost transformacije i kompostiranja nusproizvoda životinjskog porijekla.

ANEKS VI.

POSEBNA PRAVILA ZA ISTRAŽIVANJE, HRANJENJE ŽIVOTINJA I ODLAGANJE

POGLAVLJE I. Posebna pravila za uzorke za istraživačke i ostale svrhe

Odjeljak 1.

Istraživački i dijagnostički uzorci

1. Subjekti u poslovanju osiguravaju da se uz pošiljke istraživačkih i dijagnostičkih uzoraka prilaže i komercijalni dokument, u kojem moraju biti precizirani:

(a) opis materijala i životinjske vrste iz koje vodi porijeklo,

(b) kategorija materijala,

(c) količina materijala,

(d) mjesto porijekla i odredište otpreme materijala

(e) ime i adresa pošiljatelja,

(f) ime i adresa primatelja i/ili korisnika.

2. Korisnici koji rukuju istraživačkim i dijagnostičkim uzorcima poduzimaju potrebne mjere kako bi se izbjeglo širenje prijelaznih bolesti na ljude ili životinje za vrijeme rukovanja materijalima koji su pod njihovom kontrolom, naročito primjenom dobre laboratorijske prakse.

3. Bilo kakva naknadna upotreba istraživačkih i dijagnostičkih uzoraka u druge svrhe osim onih koje su utvrđene u tački 38. Aneksa I. ovog Pravilnika je zabranjena.

4. Istraživački i dijagnostički uzorci te bilo koji proizvodi dobijeni upotrebom tih uzoraka osim ako se ne drže u referentne svrhe odlažu se:

(a) kao otpad spaljivanjem ili kombiniranim spaljivanjem

(b) u slučaju nusproizvoda životinjskog porijekla ili proizvoda dobijenih od njih iz član 10., tačka a) alineja 4), tač. c) i d) i čl. 11. i 12. Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, koji su dio kultura ćelija, laboratorijske opreme ili laboratorijskih uzoraka, obradom pod uslovima koji su bar jednaki potvrđenoj metodi za parne autoklave, sterilizatore za korištenje u medicini (EN 285:2006 + A2:2009) parne sterilizatore, velike sterilizatore i naknadnim odlaganjem u obliku otpada ili otpadnih voda u skladu s relevantnim zakonodavstvom Bosne i Hercegovine.

(c) sterilizacijom pod pritiskom i naknadnim odlaganjem ili upotrebom u skladu sa čl. 14., 15. i 16. Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi.

5. Korisnici koji rukuju istraživačkim i dijagnostičkim uzorcima vode evidenciju o pošiljkama takvih uzoraka. Evidencija uključuje informacije iz tačke 1., datume i metodu odlaganja uzoraka bilo kojih proizvoda dobijenih iz nusproizvoda životinjskog porijekla.

6. Odstupanjem od tač. 1., 4. i 5., nadležni veterinarski organ može prihvatiti rukovanje i odlaganje istraživačkih i dijagnostičkih uzoraka u obrazovne svrhe pod drugim uslovima koji osiguravaju sprječavanje nastajanja neprihvatljivih rizika po zdravlje ljudi i životinja.

Odjeljak 2.

Trgovački uzorci i izložbeni predmeti

1. Trgovački uzorci i izložbeni predmeti mogu se prevoziti, koristiti i odlagati samo u skladu sa tač. od 1. do 4. i 6. Odjeljka 1.

2. Trgovački uzorci koji se ne drže u referentne svrhe, nakon izvođenja posebnih studija i analiza, oni se:

(a) ponovo otpremaju u državu porijekla,

(b) otpremaju u drugu zemlju, ako je takvo otpremanje unaprijed odobrio nadležni organ odredišne zemlje, ili

(c) odlažu ili koriste u skladu sa čl. 14., 15. i 16. Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi.

3. Nakon što se izložba ili umjetničke aktivnosti završe, izložbeni predmeti se otpremaju ili odlažu u skladu s tačkom 2.

POGLAVLJE II. Posebna pravila za hranjenje životinja

Odjeljak 1.

Opći zahtjevi

Materijalima iz Kategorije 2 i 3 kao što je utvrđeno u članu 19., stav (1) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi mogu se hraniti životinje iz stava (1), tač. a), c), e), f) i stav (2) navedenog člana ukoliko ispunjavaju sljedeće uslove, zajedno sa bilo kojim uslovima koje je utvrdio nadležni veterinarski organ u skladu s članom 19., stav (1) navedene Odluke:

1. Nusproizvodi životinjskog porijekla se prevoze do korisnika ili centara za sakupljanje u skladu s Odjeljcima 1. i 3. Poglavlja I. Aneksa VIII. ovog Pravilnika.

2. Centre za sakupljanje registruje nadležni veterinarski organ, ukoliko:

(a) ispunjavaju zahtjeve za pogone koji izvršavaju direktne djelatnosti utvrđene u Poglavlju II. Aneksa IX. ovog Pravilnika, i

(b) imaju odgovarajuće objekte za uništavanje nekorištenog materijala, ili da ga pošalju u odobreni prerađivački pogon ili odobrenu spalionicu ili spalionicu za kombinirano spaljivanje u skladu s ovim Pravilnikom.

3. Nadležni veterinarski organi mogu ovlastiti korištenje prerađivačkog pogona kao centra za sakupljanje materijala iz Kategorije 2.

4. Subjekti u poslovanju centara za sakupljanje, koji snabdijevaju materijal, pored nusproizvoda životinjskog porijekla koji potiče iz vodenih životinja i vodenih beskičmenjaka, krajnjim korisnicima, moraju osigurati da taj materijal prođe jedan od sljedećih postupaka obrade:

(a) denaturiranje rastopinom bojila, rastopina mora biti takve jačine da bojenje obojenih materijala bude potpuno vidljivo i da ne nestane kada se bojeni materijali izlože zamrzavanju ili hlađenju, te da cijela površina dijelova materijala bude prekrivena takvom rastopinom umakanjem materijala u rastopinu ili prskanjem rastopine odnosno nanošenjem iste na materijal na druge načine.

(b) sterilizacija prokuhavanjem ili obradom parom pod pritiskom dok se svaki dio materijala potpuno ne skuha; ili

(c) bilo koja druga vrsta rukovanja ili obrade koju odobri nadležni veterinarski organ, odgovoran za subjekt u poslovanju.

Odjeljak 2.

Hranjenje određenih vrsta u hranilištima

1. Nadležni veterinarski organi dozvoljavaju korištenje materijala iz Kategorije 1 utvrđenih u članu 19., stav (3), tačka b) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi za hranjenje ugroženih i zaštićenih vrsta ptica u hranilištima pod sljedećim uslovima:

(a) Materijalom se moraju hraniti:

1) jedna od vrsta ptica strvinarki,
2) jedna vrsta iz reda mesojeda prema važećim propisima o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore u Bosni i Hercegovini, ili

3) jedna vrsta iz redova sokolovki ili sova, prema važećim propisima o očuvanju divljih ptica u Bosni i Hercegovini;

(b) da je nadležni veterinarski organ izdao odobrenje subjektu u poslovanju koji je odgovoran za hranilište.

Nadležni veterinarski organ izdaje takvo odobrenje ako:

1) se hranjenje životinja ne koristi kao alternativni način odlaganja specificiranih rizičnih materijala ili otklanjanje uginulih preživara koji sadrže materijal koji uzrokuje rizik od TSE-a,

2) je uspostavljen odgovarajući sistem nadziranja TSE-a kako je utvrđeno u Pravilniku kojim se utvrđuju mjere za sprječavanje, kontrolu i iskorjenjivanje transmisivnih spongiformnih encefalopatija koji uključuje redovno laboratorijsko testiranje uzoraka na TSE,

(d) Nadležnom veterinarskom organu se na osnovu ocjene posebne situacije vrsta u pitanju i njihovog staništa, mora osigurati da će status zaštićenosti vrsta biti poboljšan.

(e) Odobrenje koje izda nadležni veterinarski organ mora:

1) se odnositi na stvarne vrste koje su u pitanju i imenovati ih,

2) detaljno opisati lokaciju hranilišta u geografskom području gdje se vrši hranjenje životinja, i

3) biti odmah prekinuto u slučaju:

- sumnje ili potvrđene povezanosti sa širenjem TSE-a dok se ne isključi rizik, ili

- nepoštivanja pravila predviđenih ovim Pravilnikom.

(f) Subjekt u poslovanju koji je odgovoran za hranjenje životinja:

1) određuje područje za hranjenje životinja koje mora biti zatvoreno i kojem je ograničen pristup životinjama vrste koja je namijenjena očuvanju, ako je prikladno ogradom ili drugim sredstvima koje odgovaraju načinima prirodnog hranjenja životinja tih vrsta,

2) osigurava da su odabrani trupovi goveda i najmanje 4% odabranih trupova ovaca i koza namijenjenih za hranjenje drugih životinja prethodno testirani u okviru programa praćenja TSE-a u skladu s Pravilnikom kojim se utvrđuju mjere za sprječavanje, kontrolu i iskorjenjivanje transmisivnih spongiformnih encefalopatija, te da su rezultati testirani negativni, i

3) vodi evidenciju o broju, vrsti, procijenjenoj težini i porijeklu trupova životinja koje se koriste za hranjenje drugih životinja, datumu hranjenja, lokaciji hranjenja životinja i ako je prikladno, rezultate TSE testova.

2. Za uključenje životinjskih vrsta u spisak utvrđen u tački 1(a), predaje se:

(a) detaljno obrazloženje za dodavanje na spisak određenih vrsta ptica strvinarki, uključujući i objašnjenje razloga zašto je potrebno hraniti takve ptice materijalom iz Kategorije 1 umjesto materijalom iz Kategorija 2 ili 3,

(b) objašnjenje mjera koje će se poduzeti kako bi se osigurala usklađenost s tačkom 1.

Odjeljak 3.

Hranjenje divljih životinja van hranilišta

Nadležni veterinarski organ može dozvoliti korištenje materijala iz Kategorije 1 koju čine cijeli trupovi ili dijelovi mrtvih životinja koji sadrže poseban rizični materijal, ako je prikladno bez prethodnog sakupljanja mrtvih životinja za hranjenje divljih životinja iz tačke 1(a) Odjeljak 2. ovog Poglavlja izvan hranilišta pod sljedećim uslovima:

1. Na osnovu ocjene posebne situacije vrsta u pitanju i njihovog staništa, mora se osigurati da će status zaštićenosti vrsta biti poboljšan.

2. Nadležni veterinarski organ u odobrenju identifikuje farme ili krda u okviru geografski definiranih područja za hranjenje pod sljedećim uslovima:

(a) područje namijenjeno za hranjenje ne smije obuhvatati područja gdje se vrši intenzivan uzgoj životinja na farmama.

(b) uzgojene životinje na farmama ili u krda u području namijenjenom za hranjenja moraju biti pod veterinarskim inspekcijskim nadzorom po pitanju prevladavanja TSE-a ili bolesti prenosivih na ljude ili životinje.

(c) Hranjenje životinja mora biti odmah prekinuto u slučaju:

1) sumnje ili potvrđene povezanosti sa širenjem TSE-a na farmi ili u krdu ili dok se ne isključi postojanje takvog rizika,

2) sumnje na ili potvrđenog izbivanja ozbiljne bolesti, prelazne na ljude ili životinje na farmi ili u krdu, dok se rizik ne otkloni, ili

3) nepoštivanja bilo kojeg pravila predviđenog u ovim Pravilnikom,

(d) Nadležni veterinarski organ u odobrenju precizira sljedeće:

1) odgovarajuće mjere za sprječavanje prenošenja TSE-a i prenosivih bolesti s mrtvih životinja na ljude ili životinje, kao što su mjere usmjerene na načine hranjenja vrsta koje su namijenjene očuvanju, ograničenja hranjenja koja se odnose na godišnje doba, ograničenja kretanja životinja uzgojenih na farmama i ostale mjere namijenjene kontroli mogućih rizika od prenošenja bolesti na ljude ili životinje, kao što su mjere koje se odnose na vrste koje su prisutne u području namijenjenom za hranjenje životinja, kada je u pitanju hranjenje za koje se ne koriste nusproizvodi životinjskog porijekla,

2) odgovornosti lica ili subjekta u području za hranjenje životinja koji pomažu u hranjenju životinja ili koji su odgovorni za životinje uzgojene na farmama, u odnosu na mjere iz tačke i),

3) uslove za izricanje kazni prema važećim veterinarskim propisima u Bosni i Hercegovini.

(e) ako se hranjenje životinja vrši bez prethodnog sakupljanja mrtvih životinja, mora se izvršiti procjena stope smrtnosti životinja uzgojenih na farmama u području za hranjenje i vjerovatnih zahtjeva za hranjenje divljih životinja, kao osnovu za ocjenu mogućih rizika od prenošenja bolesti.

Odjeljak 4.

Hranjenje životinja iz zološkog vrta materijalom iz Kategorije 1

Nadležni veterinarski organ može dozvoliti korištenje materijala iz Kategorije 1 koju čine cijeli trupovi ili dijelovi mrtvih životinja koji sadrže specifični rizični materijal i korištenje materijala dobijenih od životinja iz zološkog vrta, za hranjenje životinja u zološkim vrtovima pod sljedećim uslovima:

(a) da je nadležni veterinarski organ izdao odobrenje subjektu u poslovanju odgovornom za hranjenje. Nadležni veterinarski organ izdaje odobrenje ukoliko:

1) se hranjenje životinja ne koristi kao alternativni način odlaganja specificiranog rizičnog materijala ili otklanjanje uginulih preživara koji sadrže materijal koji uzrokuje rizik od TSE-a,

2) je za korištenje materijala iz Kategorije 1 koju čine cijeli trupovi ili dijelovi mrtvih goveda koji sadrže specificirani rizični materijal, uspostavljen odgovarajući sistem nadziranja TSE-a kao što je utvrđeno u Pravilniku koji se utvrđuju mjere za sprječavanje, kontrolu i iskorjenjivanje transmisivnih spongiformnih encefalopatija,

(b) Nadležni veterinarski organ mora ukinuti odobrenje u slučaju:

1) sumnje ili potvrđene povezanosti sa širenjem TSE-a dok se ne isključi postojanje takvog rizika, ili

2) nepoštivanja bilo kojeg pravila predviđenog ovim Pravilnikom,

(c) Subjekt u poslovanju koji je odgovoran za hranjenje životinja:

1) skladišti materijal namijenjen za hranjenje životinja te hrani životinje u zatvorenom i ograđenom području kako bi osigurali da samo mesožderi koji pripadaju zoološkom vrtu, za koje je izdato odobrenje imaju pristup materijalu za ishranu.

2) osigurava da su preživari namijenjeni za hranjenje drugih životinja uključeni u program praćenja TSE-a koji se provodi u skladu s Pravilnikom kojim se utvrđuju mjere za sprječavanje, kontrolu i iskorjenjivanje transmisivnih spongiformnih encefalopatija,

3) vodi evidenciju o broju, vrsti/naravi, procijenjenoj težini i porijeklu trupova životinja koje se koriste za hranjenje drugih životinja, rezultatima TSE testova i datumu hranjenja.

POGLAVLJE III. Posebna pravila za sakupljanje i odlaganje

Odjeljak 1.

Posebna pravila za odlaganje nusproizvoda životinjskog porijekla

1. Ako nadležni veterinarski organ odobri odlaganje nusproizvoda životinjskog porijekla na licu mjesta u skladu s članom 20., stav (1), tač. a), b), c) i e) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, takvo odlaganje se može vršiti:

(a) spaljivanjem ili zakopavanjem na mjestima odakle potiču nusproizvodi životinjskog porijekla,

(b) u odobrenoj deponiji, ili

(c) spaljivanjem ili zakopavanjem na mjestu prilikom kojeg se rizik po zdravlje ljudi i životinja te okoline svodi na minimum, ukoliko je navedeno mjesto smješteno na udaljenosti koja je dovoljna da omogućí nadležnom veterinarskom organu da spriječi nastajanje rizika po zdravlje ljudi, životinja i po okoliš.

2. Spaljivanje nusproizvoda životinjskog porijekla na mjestima utvrđenim u članu 20., stav (1), tač. b), c) i e) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi mora se izvršiti tako da se osigura da su isti spaljeni:

(a) na pravilno sagrađenoj lomači i da se nusproizvodi životinjskog porijekla spale do pepela,

(b) bez ugrožavanja zdravlja ljudi,

(c) bez korištenja postupaka i metoda koje bi mogle naškoditi okoliš, naročito ako bi mogli izazvati rizik za vodu, zrak, tlo, biljke i životinje ili kroz buku ili neugodne mirise,

(d) pod uslovima koji osiguravaju da se pepeo koji je nastao od spaljivanja otkloni zakopavanjem u odobrenoj deponiji.

3. Zakopavanje nusproizvoda životinjskog porijekla na mjestima utvrđenim u članu 20., stav (1) tač. a), b), c) i e) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi mora se izvesti tako da se osigura da su isti zakopani:

(a) tako da mesojedi i svaštojedi ne mogu doprijeti do njih,

(b) u odobrenoj deponiji ili drugom mjestu da se ne ugrožava zdravlje ljudi i korištenjem postupaka ili metoda koji ne škode okolišu, naročito ako bi mogli prouzrokovati rizik po vodu, zrak, tlo, biljke i životinje ili kroz buku ili neugodne mirise,

4. U slučaju odlaganja u skladu s članom 20., stav (1) tač. a), b), c) i e) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi kretanje nusproizvoda životinjskog porijekla s mjesta porijekla do mjesta odlaganja mora se vršiti pod sljedećim uslovima:

(a) da se nusproizvodi životinjskog porijekla prevoze u sigurnim, nepropusnim kontejnerima ili vozilima,

(b) da se utovar i istovar nusproizvoda životinjskog porijekla vrši pod veterinarskim inspekcijskim nadzorom;

(c) da se točkovi vozila dezinficiraju po napuštanju mjesta porijekla nusproizvoda,

(d) da se kontejneri i vozila koja se koriste za prijevoz nusproizvoda životinjskog porijekla temeljito očiste i dezinficiraju nakon istovara nusproizvoda životinjskog porijekla, i

(e) da se osiguraju odgovarajuća pratnja za vozila, testiranje na propuštanje i dvostruko prekrivanje vozila, ako je to potrebno.

Odjeljak 2.

Spaljivanje i zakopavanje nusproizvoda životinjskog porijekla u udaljenim područjima

Maksimalni procent kao što je utvrđeno u članu 20., stav

(2) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi ne smije premašiti sljedeće:

(a) 10% populacije goveda,

(b) 25% populacije ovaca i koza,

(c) 10% populacije svinja,

(d) procent populacije ostalih životinjskih vrsta koji određuje nadležni veterinarski organ, na osnovu ocjene mogućih rizika po zdravlje ljudi i životinja koji proističu iz odlaganja životinja tih vrsta spaljivanjem ili zakopavanjem na licu mjesta.

Odjeljak 3.

Spaljivanje i zakopavanje pčela i pčelarskih nusproizvoda

U slučaju pčela i pčelarskih nusproizvoda, nadležni veterinarski organ može dozvoliti odlaganje na licu mjesta kao što je utvrđeno članom 20., stav (1) tačka f) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, ukoliko su sve potrebne mjere poduzete kako bi se osiguralo da se spaljivanjem ili zakopavanjem ne ugrožava okoliš ili zdravlje ljudi i životinja.

POGLAVLJE IV. Odlaganje na druge načine

1. Odstupanjem od člana 16. Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, nadležni veterinarski organi mogu dozvoliti sakupljanje, prijevoz i odlaganje materijala iz Kategorije 3 navedenih u članu 12., tačka h) Odluke na druge načine pored spaljivanja ili zakopavanja na licu mjesta ako:

(a) količina materijala ne premašuje 20 kg sedmično objekta ili pogona gdje se materijal sakuplja, bez obzira na vrstu porijekla materijala,

(b) se materijali sakupljaju, prevoze i odlažu na načine kojima se sprječava prenošenje neprihvatljivih rizika po zdravlje ljudi i životinja,

(c) nadležni veterinarski inspekcijski organi vrše redovne provjere, uključujući i provjere evidencija koje vode subjekti u poslovanju u postrojenjima ili preduzećima gdje se isti sakupljaju, kako bi se osigurala usklađenost s odredbama ovog Odjeljka.

2. Nadležni veterinarski organi mogu odlučiti da povećaju količinu iz tačke 1. (a) na najviše 50 kg sedmično, ukoliko osiguraju detaljno obrazloženje u kojem se precizno navode aktivnosti za koje se količina povećava, vrste iz koje nusproizvodi životinjskog porijekla potiču i obrazloženje razloga zbog kojih je potrebno povećati tu količinu, u cilju

postizanja odgovarajućeg sistema za rukovanje i odlaganje nusproizvoda životinjskog porijekla i proizvoda dobijenih od njih na svojoj teritoriji, kao što je utvrđeno u članu 6., stav (2) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi.

ANEKS VII. STANDARDNI OBRAZAC ZAHTJEVA ZA ALTERNATIVNE METODE

POGLAVLJE I.

Sadržaj zahtjeva

Zahtjev za alternativne metode korištenja ili zbrinjavanja nusproizvoda životinjskog porijekla ili za proizvode dobijene od nusproizvoda životinjskog porijekla navedno u članu 21. Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, mora sadržavati sve potrebne informacije kako bi se Agenciji za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine omogućila procijena sigurnosti predloženih alternativnih metoda, a posebno opis:

- kategorije nusproizvoda životinjskog porijekla namijenjenih preradi putem alternativne metode,
- cijeli proces,
- biološke opasnosti za zdravlje ljudi i životinja koji su uključeni, i
- stepen smanjenja rizika kojim se želi postići proces.

2. Zahtjev iz stava 1. osim toga:

(a) odgovara čl. 10, 11. i 12. Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, uključujući fizičko stanje tih materijala i, ako je to primjenjivo, pre-tretman kojem su ti materijali podvrgnuti i ukazivanje na bilo koje materijale osim nusproizvoda životinjskog porijekla koji će se koristiti u procesu.

(b) uključuje HACCP i dijagram toka koji jasno ukazuje na pojedinačne korake u procesu, identificira kritične parametre za inaktivaciju važnih patogena kao što su temperatura, pritisak, vrijeme ekspozicije, podešavanje pH vrijednosti i veličine čestica i dopunu tehničkim podacima opreme koja se koristi tokom procesa;

(c) uključuje identifikaciju i karakterizaciju bioloških opasnosti po zdravlje ljudi i životinja koje predstavljaju kategorije nusproizvoda životinjskog porijekla koji su namijenjeni za navedenu alternativnu metodu;

(d) pokazuje da vrlo otporne biološke opasnosti povezane s kategorijom materijala koji se obrađuju smanjene u svim proizvodima koji nastaju tokom procesa, uključujući otpadne vode, barem na stepenu koji se postiže obradom standardima propisanim ovim Pravilnikom za iste kategorije nusproizvoda životinjskog porijekla. Stepenn smanjenja rizika mora se odrediti s validiranim direktnim mjerenjima, osim ako su modeliranje ili poređenje s drugim procesima prihvatljivi.

3. Validirana direktna mjerenja iz stava 2(d) označavaju:

(a) mjerenje smanjenja održivosti/infektivnosti od endogenih indikatorskih organizama tokom procesa, gdje su indikatorski organizmi:

- dosljedno prisutni u sirovini u većem broju;
- ne manje otporni na letalne aspekte procesa, ali isto tako ne znatno otporniji od patogena koji se koriste za praćenje;
- relativno jednostavno kvantificirati, utvrditi i potvrditi, ili

(b) korištenjem jasno definiranih test organizama ili virusa u odgovarajućem test tijelu uključenih u početni materijal.

Ako je nekoliko koraka u tretmanu prisutno, procjena mora biti izvedena na stepen do kojeg je titar pojedinih koraka u tretmanu aditivan, ili gdje početni korak u procesu može ugroziti efikasnost naknadnih koraka;

- (c) dostavljanje kompletnih rezultata koji:
  - 1) opisuju detalje metodologije koja se koristi;
  - 2) opisuju prirodu uzoraka koji su analizirani;
  - 3) pokazuju da je broj analiziranih uzoraka reprezentativan;
  - 4) opravdava broj testova i izbor mjernih tačaka;
  - 5) ukazuju na osjetljivost i specifičnost metoda za detekciju koje se koriste;
  - 6) pružaju podatke o ponovljivosti i statističkoj varijabilnosti mjerenja dobijenih tokom eksperimenta;
  - 7) opravdavaju, ako se koristi značaj prion surogata;
  - 8) prikazuju, gdje se u nedostatku direktnih mjerenja, modeli ili poređenja s drugim procesima koriste, da su faktori koji dovode do smanjenja rizika poznati i model za smanjenje rizika je dobro uspostavljen,
  - 9) pružaju podatke za cjelokupni proces direktnih mjerenja svih faktora koji vode do smanjenja rizika koji pokazuju da su ovi faktori homogeno primijenjeni na cijeloj seriji.

4. HACCP plan iz stava 2(b) mora se bazirati na kritične parametre koji se koriste za smanjenja rizika, a posebno: temperatura, pritisak, vrijeme i mikrobiološki kriteriji. Kritični limiti zadržani u HACCP planu moraju biti definirani na osnovu rezultata eksperimentalne validacije i / ili modela.

Ako se uspješno funkcioniranje procesa može dokazati u odnosu na tehničke parametre koji su posebno vezani za opremu koja se koristi u procesu, HACCP plan mora sadržavati tehničke granice koje moraju ispunjavati, posebno unos energije *engl.* "Pump stroke" ili doze hemikalija.

Moraju se dati informacije o kritičkim i tehničkim parametrima koji se prate i bilježe na kontinuiran način ili u određenim intervalima i o metodama koje se koriste za mjerenje i praćenje. Varijabilnost parametara u tipičnim uslovima proizvodnje moraju se uzeti u obzir.

HACCP plan mora odražavati normalne i abnormalne/hitne radne uslove, uključujući kvar procesa i mora odrediti moguće korektivne radnje koje se primjenjuju u slučaju abnormalnih / hitnih uslova rada.

5. Zahtjevi moraju sadržavati dovoljno informacija o:

(a) rizicima povezanih međusobno s procesima, a posebno na ishod procjene mogućih indirektnih uticaja, što može:

- 1) uticati na nivo rizika smanjenja pojedinih procesa;
- 2) uticati na nastajanje bilo kojeg proizvoda koji nastaje tokom procesa iz prijevoza ili skladištenja, ili kroz sigurno odlaganje takvih proizvoda, uključujući otpadne vode.

(b) rizicima povezanih s namjenom prilikom krajnje upotrebe proizvoda, a posebno:

- 1) krajnje korištenje bilo kojeg proizvoda koji nastaje tokom procesa što mora biti navedeno;
- 2) vjerovatnoća rizika po zdravlje ljudi i životinja i mogućih uticaja na okoliš što se mora ocijeniti na osnovu smanjenje rizika u skladu s tačkom 2(d).

6. Zahtjevi se podnose s materijalnim dokazima, a posebno:

- (a) dijagram toka koji prikazuje funkcioniranje procesa;
- (b) dokaze iz tačke 2(d), kao i druge dokaze s ciljem potkrepljivanja podacima u okviru programa kao što je navedeno u tački 2.

7. Zahtjevi obuhvaćaju kontakt adresu zainteresirane stranke, koji sadržava ime i punu adresu, broj telefona i / ili broj faksa i / ili elektronske pošte odgovorne osobe.

ANEKS VIII. SAKUPLJANJE, PRIJEVOZ I SLJEDIVOST

POGLAVLJE I. Sakupljanje i prijevoz

Odjeljak 1.

Vozila i kontejneri

1. Od početne tačke u proizvodnom lancu iz člana 6., stav (1) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, nusproizvodi životinjskog porijekla i njihovi proizvodi moraju se sakupljati i prevoziti u zapečaćenom novom pakiranju ili prekriveni u nepropusnim kontejnerima ili vozilima.

2. Vozila i kontejneri za višekratnu upotrebu, te svi dijelovi opreme ili uređaja za višekratnu upotrebu koji dolaze u dodir s nusproizvodima životinjskog porijekla ili njihovim proizvodima moraju se održavati u čistom stanju. Ako nisu namijenjeni za prijevoz određenih nusproizvoda životinjskog porijekla ili proizvoda dobijenih od njih tako da se izbjegava unakrsna kontaminacija, oni naročito moraju:

(a) biti čisti i suhi prije korištenja, i

(b) biti očišćeni, oprani i/ili dezinficirani poslije svakog korištenja do te mjere da se izbjegne unakrsna kontaminacija.

3. Kontejneri za višestruku upotrebu moraju biti namijenjeni za prijevoz određenog nusproizvoda životinjskog porijekla ili proizvoda dobijenih od njih tako da se izbjegava unakrsna kontaminacija. Kontejneri za višestruku upotrebu mogu se koristiti, ako je nadležni veterinarski organ odobrio takvo korištenje:

(a) za prijevoz različitih nusproizvoda životinjskog porijekla ili proizvoda dobijenih od njih ukoliko su očišćeni i dezinficirani između različitih korištenja tako da se sprječava unakrsna kontaminacija,

(b) za prijevoz raznih nusproizvoda životinjskog porijekla ili proizvoda dobijenih od njih iz člana 10., tačka h) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, nakon njihovog korištenja za prijevoz proizvoda namijenjenih za ljudsku ishranu, pod uslovima kojima se sprječava unakrsna kontaminacija.

4. Materijal za pakiranje se mora odlagati spaljivanjem ili na druge načine prema važećim propisima u Bosni i Hercegovini.

Odjeljak 2.

Temperaturni uslovi

1. Kako bi se izbjegli bilo kakvi rizici po zdravlje ljudi ili životinja prijevoz nusproizvoda životinjskog porijekla namijenjenih za proizvodnju hrane za životinje ili sirove hrane za kućne ljubimce mora se vršiti na odgovarajućoj temperaturi, u slučaju nusproizvoda životinjskog porijekla iz mesa i mesnih proizvoda koji su predviđeni u druge svrhe osim ljudske ishrane, na maksimalnoj temperaturi od 7°C, osim ako se ne koriste za hranjenje životinja u skladu s Poglavljem I. Aneksa II. ovog Pravilnika.

2. Neprerađeni materijali iz Kategorije 3 namijenjeni za proizvodnju hrane za životinje ili sirove hrane za kućne ljubimce moraju se skladištiti i prevoziti ohlađeni do +4°C, zamrznuti ili silirani, osim:

(a) ako se ne prerađuju u roku od 24 sata nakon sakupljanja ili nakon što se završi skladištenje u ohlađenom ili zaleđenom stanju, ako se naknadni prijevoz ne vrši putem prevoznog sredstva u kojem se održava temperatura skladištenja,

(b) u slučaju mlijeka, proizvoda zasnovanih na mlijeku ili proizvoda dobijenih od mlijeka koji nisu prošli postupak obrade iz Dijela I. Odjeljka 4., Poglavlje II. Aneksa X. ovog Pravilnika, zbog karakteristika materijala isti se prevoze u ohlađenim ili izoliranim kontejnerima, osim ako se rizici ne mogu smanjiti putem drugih mjera.

3. Dizajn vozila koja se koriste za prijevoz u hladnjačama mora osiguravati održavanje odgovarajuće temperature za vrijeme prijevoza i omogućavati praćenje temperature.

Odjeljak 3.

Odstupanje za sakupljanje i prijevoz materijala iz Kategorije 3 koja se sastoji iz mlijeka, proizvoda zasnovanih na mlijeku i proizvoda dobijenih od mlijeka

Odjeljak 1. ovog Poglavlja se ne primjenjuje na sakupljanje i prijevoz materijala iz Kategorije 3 koja se sastoji iz mlijeka, proizvoda zasnovanih na mlijeku i proizvoda dobijenih od mlijeka iz objekata za prerađivanje mlijeka, ako zaprimaju proizvode koje su prethodno dostavili i koji su im vraćeni.

Odjeljak 4.

Odstupanje za sakupljanje i prijevoz stajskog đubriva

Odstupanjem od Odjeljka 1. ovog Poglavlja, nadležni veterinarski organ može dozvoliti sakupljanje i prijevoz između dvije tačke smještene na istoj farmi ili između dvije farme i korisnika pod drugim uslovima kojima se predviđa sprječavanje neprihvatljivih rizika po zdravlje ljudi i životinja.

POGLAVLJE II. Identifikacija

1. Moraju se poduzeti sve potrebne mjere kako bi se osiguralo da:

(a) se pošiljke nusproizvoda životinjskog porijekla i proizvoda dobijenih od njih mogu identificirati za vrijeme sakupljanja s mjesta porijekla nusproizvoda životinjskog porijekla, da se mogu držati odvojene za vrijeme prijevoza, te da su prikladno označene,

(b) se supstanca za označavanje, koja služi za identifikaciju nusproizvoda ili proizvoda dobijenih od njih određene kategorije, koristi samo za onu kategoriju za koju se zahtijeva njena upotreba u okviru ovog Pravilnika, ili koja je ustanovljena ili utvrđena u skladu s tačkom 4. ovog Poglavlja,

(c) se pošiljke nusproizvoda životinjskog porijekla i proizvoda dobijenih od njih otpremaju u pakiranjima, kontejnerima i vozilima vidno i jasno označene bojama, za vrijeme prijevoza, kojima se prikazuju informacije kao što je predviđeno ovim Pravilnikom, na površini ili dijelu pakiranja, kontejnera ili vozila ili na etiketi ili simbolu koji se označavaju na sljedeći način:

1) u slučaju materijala iz Kategorije 1, korištenjem crne boje,

2) u slučaju materijala iz Kategorije 2 (osim stajskog đubriva ili sadržaja probavnog trakta), korištenjem žute boje,

3) u slučaju materijala iz Kategorije 3, korištenjem zelene boje sa visokom koncentracijom plave boje kako bi se osiguralo da bude jasno prepoznatljiva u odnosu na druge boje,

4) u slučaju uvezenih pošiljki, boje koje su utvrđene za pojedinačne materijale iz tačaka 1), 2) i 3), od trenutka kada pošiljka prođe granični veterinarski inspekcijски prijelaz prvog ulaska u Bosnu i Hercegovinu.

2. Za vrijeme prijevoza i skladištenja, etiketa koja se nalazi na pakiranju, kontejneru ili vozilu mora:

(a) jasno prikazivati kategoriju nusproizvoda životinjskog porijekla ili proizvoda dobijenih od njih i,

(b) ispisivati sljedeće riječi jasno i čitko prikazane na pakiranju, kontejneru ili vozilu, kako je prikladno:

1) u slučaju materijala iz Kategorije 3, "nije namijenjeno za ljudsku ishranu",

2) u slučaju materijala iz Kategorije 2 (osim stajskog đubriva ili sadržaja probavnog trakta) i dobijenih proizvoda iz nusproizvoda životinjskog porijekla iz materijala Kategorije 2, "nije namijenjeno za hranjenje životinja", međutim, ako je materijal iz Kategorije 2 namijenjen za hranjenje životinja iz člana 19., stav (1) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi pod uslovima predviđenim ili utvrđenim u skladu s tim članom, gdje će etiketa umjesto "za hranjenje..." biti upotpunjena s imenom posebne vrste životinja za čije je hranjenje materijal i namijenjen,

3) u slučaju materijala iz Kategorije 1 i proizvoda dobijenih iz materijala Kategorije 1 ako su predviđeni za:

- odlaganje, "samo za odlaganje"

- proizvodnju dobijenih proizvoda iz nusproizvoda životinjskog porijekla iz člana 37. Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, "samo za proizvodnju dobijenih proizvoda iz nusproizvoda životinjskog porijekla. Nisu namijenjeni za ishranu ljudi i životinja niti za primjenu na zemljište",

4) u slučaju mlijeka, proizvoda zasnovanih na mlijeku i proizvoda dobijenih od mlijeka, kolostruma i proizvoda od kolostruma, "nije namijenjeno za ljudsku ishranu",

5) u slučaju proizvoda od želatina proizvedenih od materijala iz Kategorije 3, "žlatin primjeren za ishranu životinja"

6) u slučaju kolagena proizvedenog od materijala iz Kategorije 3., "kolagen primjeren za ishranu životinja",

7) u slučaju sirove hrane za kućne ljubimce, "samo kao hrana za kućne ljubimce",

8) u slučaju ribe i proizvoda dobijenih od ribe namijenjenih za hranjenje ribe, obrađenih i zapakiranih prije raspodjele, jasno označeni i čitko napisani ime i adresa objekta za proizvodnju hrane za životinje iz koje proizvod potiče, i

- u slučaju ribljeg brašna od divlje ribe, ispisan riječi: "sadrži samo riblje brašno od divlje ribe- može se koristiti za hranjenje uzgajane ribe u ribnjacima svih vrsta",

- u slučaju ribljeg brašna od uzgojene ribe, ispisan riječi: "sadrži samo riblje brašno od uzgojene ribe (...) vrste - može se koristiti samo za hranjenje uzgajane ribe u ribnjacima drugih vrsta ribe",

- u slučaju ribljeg brašna od divlje ribe i uzgojene ribe ispisan natpis: "sadrži riblje brašno od divlje ribe i uzgojene ribe (...) vrste- može se koristiti za hranjenje uzgajane ribe u ribnjacima ostalih vrsta ribe",

9) u slučaju proizvoda od krvi kopitara koji su namijenjeni za korištenje i u druge svrhe osim proizvodnje hrane za životinje: "krv i proizvodi od krvi kopitara. Nisu namijenjeni za ishranu ljudi ili životinja.",

10) u slučaju rogova, kopita i ostalih materijala za proizvodnju organskih đubriva i sredstava za poboljšavanje tla iz Odjeljka 12., Poglavlje II. Aneksa XIV. ovog Pravilnika, "Nisu namijenjeni za ishranu ljudi ili životinja.",

11) u slučaju organskih đubriva i sredstava za poboljšavanje tla, "organska đubriva i sredstva za poboljšavanje tla/ zabranjena ispaša životinja uzgojenih na farmama ili korištenje usjeva u svojstvu bilja najmanje 21 dan nakon primjene",

12) u slučaju materijala koji se koriste za hranjenje životinja u skladu s Odjeljkom 1. Poglavlja II. Aneksa VI. ovog Pravilnika, ime i adresu centra za sakupljanje i riječi: "nisu namijenjeni za ishranu ljudi",

13) u slučaju stajskog đubriva i sadržaja probavnog trakta, "stajsko đubrivo",

14) u slučaju poluproizvoda, na vanjskom dijelu pakiranja, riječi: "samo za lijekove/veterinarske lijekove /medicinske uređaje/aktivne implantabilne medicinske uređaje/ in vitro dijagnostičke medicinske uređaje/laboratorijske reagense",

15) u slučaju istraživačkih i dijagnostičkih uzoraka, riječi: "za istraživačke i dijagnostičke svrhe" umjesto teksta etikete utvrđenog u tački 2(a) ovog Poglavlja,

16) u slučaju trgovačkih uzoraka, riječi: "trgovački uzorci- nisu za ljudsku ishranu", umjesto teksta etikete utvrđenog u tački 2(a) ovog Poglavlja,

17) u slučaju izložbenih predmeta, riječi: "izložben predmet - nije za ljudsku ishranu", umjesto teksta etikete utvrđenog u tački 2(a) ovog Poglavlja,

18) u slučaju ribljeg ulja za proizvodnju lijekova navedenih u Poglavlju XIII. Aneksa XIII. ovog Pravilnika, pišu se riječi: "riblje ulje za proizvodnju lijekova", umjesto teksta naljepnice utvrđenog u tački (a) ovog Poglavlja;

(19) u slučaju gnoja koji je tretiran vapnom navedenim u tački I. stav 2. Poglavlje IV. Aneksa IV. ovog Pravilnika, pišu se riječi đubrivo-vapno-mješavina".

(c) Međutim, etiketa iz tačke 2(b) 11) nije potrebna za sljedeća organska đubriva i sredstva za poboljšavanje tla:

1) u pakiranjima spremnim za prodaju, koja nisu teža od 50 kg za upotrebu krajnjeg korisnika, ili

2) u velikim vrećama koje nisu teže od 1000kg, ako:

- ih je odobrio nadležni veterinarski organ,

- je naznačeno na tim vrećama da nisu predviđene za primjenu na zemljište kojem životinje uzgojene na farmi imaju pristup.

3. Nadležni veterinarski organi mogu uspostaviti sisteme ili utvrditi pravila za označavanje bojama pakiranja, kontejnera ili vozila koja se koriste za prijevoz nusproizvoda životinjskog porijekla ili proizvoda dobijenih od njih koji potiču sa ili koji ostaju na njihovoj teritoriji, ako se ti sistemi ili pravila ne kose sa sistemom označavanja bojama predviđenim u tački 1(c) ovog Poglavlja.

4. Nadležni veterinarski organi mogu uspostaviti sisteme ili utvrditi pravila za označavanje nusproizvoda životinjskog porijekla koji potiču sa ili koji ostaju na njihovoj teritoriji, ako se ti sistemi ili pravila ne kose sa zahtjevima za označavanje koji se odnose na dobijene proizvode iz nusproizvoda životinjskog porijekla iz Poglavlja V. ovog Aneksa.

(a) tačke 1. i 2. ovog Poglavlja se ne primjenjuju na identifikaciju materijala iz Kategorije 3 koja se sastoji iz mlijeka, proizvoda zasnovanih na mlijeku i proizvoda dobijenih od mlijeka, iz objekta za prerađivanje mlijeka, ako primaju proizvode koje su prethodno dostavili i koji su im vraćeni,

(b) odstupanjem od tačaka 1. i 2., nadležni veterinarski organ može prihvatiti identifikaciju drugim sredstvima stajskog đubriva koje se prevozi između dvije tačke na istoj farmi ili između farmi i korisnika smještenih na istoj teritoriji,

(c) mješavina hrane za životinje kao što je krmna smjesa od najmanje dva krmiva, koja sadrži ili ne sadrži dodatke hrani za životinje, za oralno hranjenje životinja u obliku potpune ili dopunske hrane za životinje, proizvedene od nusproizvoda životinjskog porijekla ili proizvoda dobijenih od njih i koja je zapakirana i stavljena na tržište kao hrana za životinje u skladu s važećim veterinarskim propisima u Bosni i Hercegovini ne mora se identificirati u skladu s tačkom 1. ovog Poglavlja i ne mora biti označena etiketom u skladu s tačkom 2. ovog Poglavlja.

POGLAVLJE III. Komercijalni dokumenti i zdravstveni certifikati

1. Za vrijeme prijevoza uz nusproizvode životinjskog porijekla i njihove proizvode mora se priložiti komercijalni dokument u skladu s obrascem utvrđenim u ovom Poglavlju, ili zdravstveni certifikat, kada se to zahtijeva u skladu s ovom Pravilnikom. Dokument ili certifikat iz stava (1) ovog člana nije potreban ukoliko:

(a) su prodavači na malo snabdjeli krajnje korisnike ili druge subjekte u poslovanju proizvodima dobijenim iz nusproizvoda materijala iz Kategorije 3 i organskim đubrivima,

(b) mlijeko, proizvodi zasnovani na mlijeku i proizvodi dobijeni od mlijeka iz Kategorije 3, koji se sakupljaju i vraćaju objektima za prerađivanje mlijeka, dobrenih i upisanih u registar u skladu s važećim veterinarskim propisima iz higijene

hrane u Bosni i Hercegovini, ako navedeni rukovatelji zaprimaju proizvode, koje su prethodno dostavili,

(c) su mješavine hrane za životinje definirane u tački 2 c) Poglavlja II. ovog člana.

2. Komercijalni dokument mora biti najmanje u tri primjerka (jedan original i dvije kopije). Original mora ići uz pošiljku na krajnje odredište. Primatelj zadržava original. Proizvođač mora zadržati jednu kopiju, a prijevoznik zadržava drugu kopiju dokumenta.

3. Komercijalni dokument u skladu s obrascem iz tačke 5. se prilaže uz nusproizvode životinjskog porijekla i njihove proizvode od početne tačke u proizvodnom lancu iz člana 6., stav (1) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi za vrijeme prijevoza u Bosni i Hercegovini.

4. Evidencije i povezani komercijalni dokumenti čuvaju se najmanje dvije godine.

5. Obrazac komercijalnog dokumenta

(a) Komercijalni dokument se izdaje u skladu s obrascem dokumenta koji se nalazi u ovom Poglavlju.

Komercijalni dokument mora sadržavati po rednim brojevima navedenim u obrascu potvrde koje se zahtijevaju za prijevoz nusproizvoda životinjskog porijekla i proizvoda dobijenih od njih.

(c) Original svakog komercijalnog dokumenta se sastoji od jednog lista papira, dvostrano, ili, ako je potrebno više teksta dokument mora imati takav oblik da su sve potrebne strane papira dokazivo dio objedinjene cjeline i nedjeljivi.

(d) Ako su u cilju identifikacije predmeta pošiljke priloženi dodatni listovi papira uz komercijalni dokument, ovi listovi se također smatraju dijelom originalnog dokumenta potpisivanjem lica odgovornog za pošiljku na svakoj stranici.

(e) Ako se komercijalni dokument, uključujući i dodatne listove papira iz tačke d), sastoji iz više od jedne stranice, svaka stranica se označi brojem –(brojem stranice) od (ukupnog broja stranica), na dnu stranice te se označava kodnim brojem dokumenta na vrhu stranice, koju je utvrdilo odgovornolice.

(f) Original komercijalnog dokumenta mora ispuniti i potpisati odgovornolice.

U komercijalnom dokumentu moraju se navesti:

1) datum otpreme materijala iz pogona,

2) opis materijala, uključujući i:

- identifikaciju materijala u skladu s jednom od Kategorija iz članova 10., 11. i 12. Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi,

- životinjsku vrstu i posebno pozivanje na primjenjivu tačku člana 12. Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi za materijale Kategorije 3 i proizvode dobijene iz njih koji su namijenjene za hranjenje životinja i,

- ako je prikladno, ušna markica životinje,

3) količina materijala, težina ili broj pakiranja,

4) mjesto porijekla materijala odakle se otprema materijal,

5) ime i adresa prijevoznika materijala,

6) ime i adresa primatelja, i, ako je prikladno, njegovo odobrenje ili registracijski broj, u skladu s Odlukom o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi ili u skladu s važećim veterinarskim propisima u Bosni i Hercegovini.

7) ako je prikladno, odobrenje i registracijski broj objekta ili pogona porijekla, izdatih u skladu s Odlukom o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi ili u skladu s važećim veterinarskim propisima u Bosni i Hercegovini, te opis i metode obrade.

(g) boja potpisa odgovornolice mora se razlikovati od boje štampanih slova.

(h) referentni broj izdaje se samo jednom za istu pošiljku.

6. Odredbe Odluke o veterinarskoj svjedodžbi o zdravstvenom stanju životinja i pošiljaka životinjskog porijekla u unutrašnjem i međunarodnom prometu ("Službeni glasnik BiH", br. 33/03, 14/04, 35/05) odnose se na komercijalni dokument iz ovog Poglavlja ukoliko nije drugačije propisano ovim Pravilnikom.

Komercijalni dokument

Za prijevoz nusproizvoda životinjskog porijekla i proizvoda dobijenih od njih koji nisu namijenjeni za ljudsku ishranu u skladu s Odlukom o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi

KOMERCIJALNI DOKUMENT ZA PRIJEVOZ NUSPROIZVODA ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA I NJIHOVIH PROZVODA KOJI NISU NAMJENJENI ISHRANI LJUDI

Dio I: detalji o otpremljenoj pošiljci	I. 1. Pošiljatelj Ime Adresa Poštanski kod Tel.	I. 2. Referentni broj dokumenta	
		I. 3. Nadležni veterinarski organ	
		I. 4.	
	Primatelj Ime Adresa Poštanski kod Tel.	I. 5.	I. 6.
	Mjesto porijekla Preduzeće ☐ Ime Broj odobrenja Adresa Poštanski kod	Mjesto odredišta Preduzeće ☐ Drugo ☐ Ime Broj odobrenja Adresa Poštanski kod	
I. 7. Mjesto tovarjenja	I. 8. Datum polaska		
I. 9. Prijevozno sredstvo Željeznički vagon ☐ Cestovno vozilo ☐ Drugo ☐ Identifikacija	I. 10. Prijevoznik Ime Broj odobrenja Adresa Poštanski kod		
I. 11. Opis robe		I. 12. Količina	
I. 13. Temperatura proizvoda Pri temperaturi okruženja ☐ Ohlađenog ☐ Zamrznutog ☐	I. 14. Broj pakiranja		
I. 15. Broj plombe/kontejnera	I. 16. Vrsta pakiranja		
I. 17. Robe certificirane za Hranu za životinje ☐ Tehničku upotrebu ☐			
I. 18. Identifikacija robe Broj odobrenja preduzeća			
Vrsta Karakter robe Kategorija Način obrade			
Proizvodna postrojenja Broj serije			

Nusproizvodi životinjskog porijekla koji nisu namijenjeni ishrani ljudi

Dio	II. Zdravstvene informacije	II. a. Referentni broj dokumenta	II. b.
II: certifikacija	<p>II. 1. Izjava pošiljatelja: Ja, dolje potpisani, izjavljujem da: II. 1. 1. su informacije u dijelu I. činjenično tačne; II. 1. 2. da su poduzete sve zaštitne mjere za izbjegavanje kontaminacije nusproizvoda životinjskog porijekla ili proizvoda dobijenih od njih patogenim uzročnicima te unakrsna kontaminacija između različitih Kategorija.</p> <p>Napomene: Dio I:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Pozivanje na polja i I. 10: broj odobrenja ili broj registracije. ☐ Pozivanje na polje I. 7: ispunite ako se razlikuje od "I. 1. Pošiljatelj". ☐ Pozivanje na polje I. 18: tehnička upotreba: bilo koja upotreba izuzev ishrane životinja. ☐ Pozivanje na polje I. 19: <p>Životinjske vrste: Za materijale Kategorije 3 i njihove proizvode namijenjene za korištenje za hranjenje životinja.</p> <p>Karakter robe: Upišite vrstu robe sa sljedećeg spiska: "pčelarski nusproizvodi", "proizvodi od krvi", "krv", "krvno brašno", "proizvodi dobijeni iz nusproizvoda životinjskog porijekla" (osim nakon krajnje tačke u kom slučaju nije potreban komercijalni dokument), "probavni ostaci", "sadržaj probavnog trakta", "žvakalice za</p>		

	<p>pse" (osim nakon krajnje tačke u kom slučaju nije potreban komercijalni dokument), "riblje brašno", "poboljšivači okusa", "želatin", "čvarci", "kože"(osim nakon krajnje tačke u kom slučaju nije potreban komercijalni dokument), "hidrolizirani proteini", "organska đubriva", "hrana za kućne ljubimce", "preradeni proteini životinjskog porijekla", "preradena hrana za kućne ljubimce"(osim nakon krajnje tačke u kom slučaju nije potreban komercijalni dokument), "sirova hrana za kućne ljubimce", "topljene masti", "kompost", "preradeno đubrivo", "riblje ulje", "mliječni proizvodi", "mulj iz separatora ili centrifuge nastao preradivanjem mlijeka", "dikalcij fosfat", "trikalcij fosfat", "kolagen", "proizvodi od jaja", "serum kopitara", "lovački trofeji", "vuna"(osim nakon krajnje tačke u kom slučaju nije potreban komercijalni dokument), "dlaka", "svinjske čekinje", "perje", "nusproizvodi životinjskog porijekla namijenjeni za preradivanje".</p> <p>Kategorija: Kategorije 1, 2 ili 3. U slučaju materijala Kategorije 3, navesti slovo od a do s (kao što je utvrđeno u članu 12. Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, "Službeni glasnik BiH", broj 19/11"):</p> <p>U slučaju nusproizvoda životinjskog porijekla namijenjenih za korištenje u sirovoj hrani za kućne ljubimce navedite 3a ili 3b(1 ili 2) ako su nusproizvodi životinjskog porijekla navedeni u članu 12(a) ili (b)(1 ili 2) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi.</p> <p>U slučaju koža i kožnih proizvoda navedite 3b(3) ili 3.p ako su nusproizvodi životinjskog porijekla ili njihovi proizvodi navedeni u članu 12(b) 3) ili p) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi.</p> <p>Ako je pošiljka sastavljena od jedne ili više Kategorija, navesti količinu i po potrebi broj kontejnera po Kategoriji materijala.</p> <p>Vrsta obrade: Za obrađene kože, koje (a) ne ispunjavaju važeće veterinarske propise u Bosni i Hercegovini kojom se utvrđuju posebna higijenska pravila za hranu životinjskog porijekla ili (b) nisu prošli potpuni postupak štavljenja ili (c) koje nisu štavljene hromom ("wet blue") ili (d) nisu nasoljene kože (piklane kože) ili (e) nisu lužene (obrađene vapnom i rasoli pri pH vrijednosti od 12 do 13 najmanje 8 sati): upisati vrstu obrade od navedenih: (a) sušene, (b) suho nasoljene ili vlažno nasoljene najmanje 14 dana prije otpreme, (c) nasoljene sedam dana u morskoj soli uz dodavanje 2 % natrijevog karbonata.</p> <p>Za materijale iz Kategorije 3 i njihove proizvode namijenjenih za hranjenje životinja: ako je prikladno, opišite karakter i metode obrade.</p> <p>Broje serije: Upišite broj serije ili broj ušne markice, kako je prikladno.</p> <p>Potpis mora biti u drugoj boji o odnosu na ostatak teksta.</p>
	Potpis
	Sačinjeno u (mjesto).....na (datum) .....
	(potpis odgovornog lica/pošiljatelja) (ime, velikim slovima)

POGLAVLJE IV. Evidencije

Odjeljak 1.

Opće odredbe

1. Evidencije iz člana 23., stav (1) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima, izuzev mješavina hrane za životinje kao što je krmna smjesa od najmanje dva krmiva, koja sadrži ili ne sadrži dodatke hrani za životinje za oralno hranjenje životinja u obliku potpune ili dopunske hrane za životinje, koji su proizvedeni od nusproizvoda životinjskog porijekla ili proizvoda dobijenih od njih i koji su stavljeni na tržište u skladu s važećim veterinarskim propisima u Bosni i Hercegovini, moraju sadržavati:

(a) opis:

1) životinjske vrste za materijal iz Kategorije 3 i proizvode dobijene iz nusproizvoda tih vrsta, namijenjene za korištenje kao materijal za hranu za životinje i, ako je primjereno, u slučaju cijelih trupova i glava, broj ušne markice,

2) količine materijala,

(b) u slučaju evidencija koje vode lica koja šalju nusproizvode životinjskog porijekla ili njihove proizvode, sljedeće informacije:

1) datum otpreme materijala iz pogona,

2) ime i adresu prijevoznika i primatelja, i, po potrebi, broj odobrenja i registracijski broj,

(c) u slučaju kada evidencije vodi lice koje prevozi nusproizvode životinjskog porijekla ili proizvode dobijene iz nusproizvoda, sljedeće informacije:

1) datum otpreme materijala iz pogona,

2) mjesto porijekla materijala, odakle se materijal otprema,

3) ime i adresu primatelja, i, po potrebi, broj odobrenja i registracijski broj,

(d) u slučaju kada evidencije vodi lice koje zaprima nusproizvode životinjskog porijekla ili njihove proizvode, sljedeće informacije:

1) datum zaprimanja materijala,

2) mjesto porijekla materijala, odakle se materijal otprema,

3) ime i adresu prijevoznika.

2. Odstupanjem od tačke 1. ovog Odjeljka, subjekti u poslovanju ne moraju čuvati informacije iz tačke 1(a) i tač. (b) 1), (c) 1) i 3) i d) 2) i 3) pojedinačno, ako imaju kopiju komercijalnog dokumenta iz Poglavlja III. ovog Aneksa za svaku pošiljku i ako učine takve informacije dostupnim zajedno s drugim informacijama koje se zahtijevaju u tački 1. ovog Odjeljka.

3. Rukovatelji spalionica i pogona za kombinirano spaljivanje vode evidencije o količinama i kategoriji nusproizvoda životinjskog porijekla i proizvodima dobijenim iz nusproizvoda koji se spaljuju ili kombinirano spaljuju te datumu kada su te aktivnosti izvršene.

Odjeljak 2.

Dodatni zahtjevi pri korištenju u posebne svrhe hranjenja životinja

Pored evidencija koje su potrebne u skladu s Odjeljkom 1. ovog Poglavlja, subjekti u poslovanju vode sljedeće evidencije kada su u pitanju relevantni materijali ako se nusproizvodi životinjskog porijekla koriste za posebne svrhe hranjenja životinja u skladu s Poglavljem II. ovog Pravilnika:

1. U slučaju krajnjih korisnika, količinu koja se koristi, životinje za koje je namijenjena u obliku hrane i datum korištenja,

2. u slučaju centara za sakupljanje:

1) količinu materijala kojom rukuju ili koja se obrađuje u skladu s tačkom 4. Odjeljka 1., Poglavlje I. Aneksa VI. ovog Pravilnika,

2) ime i adresu svakog krajnjeg korisnika materijala,

3) prostorije gdje je materijal otpremljen za upotrebu,

4) količinu otpremljenog materijala, i

5) datum otpreme materijala.

Odjeljak 3.

Zahtjevi u slučaju određenih vrsta krznašica

Rukovatelji farmi iz Poglavlja I. Aneksa II. ovog Pravilnika vode evidenciju najmanje o:

(a) broju krzna i trupova životinja, koje su se hranile materijalima koji potiču od njihove životinjske vrste, i

(b) svakoj pošiljci kako bi osigurali sljedivost materijala.

Odjeljak 4.

Zahtjevi za primjenu određenih organskih đubriva i sredstava za poboljšavanje tla na zemljište

Lice koje je odgovorno za zemljište na koje se primjenjuju organska đubriva i sredstva za poboljšavanje tla, osim materijala Poglavlja II. Aneksa II. stav (2) ovog Pravilnika i kojima životinje uzgojene na farmi imaju pristup ili s kojeg se kosi rastinje za hranjenje životinja uzgojenih na farmi, najmanje dvije godine vode evidenciju o sljedećem:

1. količinama korištenih organskih đubriva i sredstava za poboljšavanje tla,

2. datumu na koji je organsko đubrivo ili sredstvo za poboljšavanje tla primijenjen na zemljište te mjesta na kojima su isti naneseni,

3. datumima, nakon primjene organskog đubriva i sredstava za poboljšavanje tla, kada je dozvoljena ispaša stoke na navedenom zemljištu ili kada je pokošeno rastinje koje se koristi za ishranu životinja.

Odjeljak 5.

Zahtjevi za nusproizvode životinjskog porijekla dobijene iz vodenih životinja i hrane za ribe

Prerađivački pogoni za proizvodnju ribljeg brašna ili druge hrane za životinje od vodenih životinja moraju voditi evidenciju o sljedećem:

(a) dnevno proizvedenim količinama,

(b) vrsti porijekla, uključujući i naznaku o tome da li su vodene životinje ulovljene ili uzgojene,

(c) u slučaju ribljeg brašna od uzgojene ribe koja je namijenjena za hranjenje uzgojenih riba drugih vrsta, naučno ime vrste porijekla.

Odjeljak 6.

Zahtjevi za spaljivanje i zakopavanje nusproizvoda životinjskog porijekla

U slučaju spaljivanja i zakopavanja nusproizvoda životinjskog porijekla kao što je predviđeno u članu 20., stav (1) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, lice koje je odgovorno za takvo spaljivanje ili zakopavanje vodi evidenciju o:

(a) količinama, kategorijama i vrstama nusproizvoda životinjskog porijekla predviđenim za spaljivanje ili zakopavanje,

(b) datumu i mjestu spaljivanja i zakopavanja.

Odjeljak 7.

Zahtjevi za fotografski želatin

Rukovatelji odobrenih fotografskih fabrika iz Odjeljka 11. Poglavlja II. Aneks XIV. ovog Pravilnika vode evidencije u kojima se navode detalji o svakoj kupovini i upotrebi fotografskog želatina, kao i odlaganju ostataka i viškova materijala.

POGLAVLJE V. Označavanje određenih proizvoda dobijenih iz nusproizvoda

1. U prerađivačkom pogonu namijenjenim za prerađivanje materijala iz Kategorija 1 i 2, proizvodi dobijeni iz nusproizvoda se trajno označavaju sa gliceroltriheptanoatom (GTH) tako da:

(a) se GTH dodaje proizvodima dobijenim iz nusproizvoda koji su prethodno sanitizirani i toplinski obrađeni s postignutom temperaturom jezgra od najmanje 80 °C i koji su nakon toga zaštićeni od ponovne kontaminacije;

(b) svi proizvodi dobijeni iz nusproizvoda sadrže minimalnu koncentraciju od najmanje 250 mg GTH-a po kilogramu masti, homogeno u cijelom proizvodu.

2. Rukovatelji prerađivačkih pogona iz tačke 1. ovog Poglavlja moraju uspostaviti sistem stalnog praćenja i evidentiranja parametara prikladnih za dokazivanje nadležnom veterinarskom inspekcijском organu da je postignuta homogena minimalna koncentracija GTH-a.

Navedeni sistem praćenja i evidentiranja uključuje određivanje sadržaja nepromijenjenog GTH-a kao triglicerida u pročišćenom petrolej-eterskom 40-70 ekstraktu GTH-a iz uzoraka uzetih u redovnim vremenskim razmacima.

3. Označavanje s GTH-om ne zahtijeva se za:

(a) tečne proizvode dobijene iz nusproizvoda koji su predviđeni za pogon za proizvodnju bioplina ili kompostiranja,

(b) proizvode dobijene iz nusproizvoda namijenjene za hranjenje krznašica u skladu s Poglavljem I. Aneksa II. ovog Pravilnika,

(c) biodizel proizveden u skladu s tačkom D Odjeljak 2., Poglavlje IV., Aneks IV. ovog Pravilnika,

(d) proizvode dobijene iz nusproizvoda u skladu sa čl. 14. tač. a) alineja 2) i b) 2), 15. tač. a) 2) i b) alineja 2) i 17. tačka e) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, kada su takvi proizvodi:

1) pomjereni putem zatvorenog transportnog sistema koji ne može biti izostavljen, ako je nadležni veterinarski organ odobrio takav sistem, iz prerađivačkog pogona za:

-direktno spaljivanje ili kombinirano spaljivanje,

-direktno korištenje u skladu s odobrenom metodom za nusproizvode životinjskog porijekla iz Kategorije 1 i Kategorije 2 u skladu s Poglavljem IV. Aneksa IV. ovog Pravilnika, ili

2) namijenjeni istraživanju ili u druge posebne svrhe kao što je utvrđeno u članu 18. Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi koje je odobrio nadležni veterinarski organ.

(e) obnovljiva goriva proizvedena od topljenih masti, koji su dobijeni iz Kategorije 2 materijala, u skladu s tačkom J stav 2. Poglavlje IV. Priloga IV.

ANEKS IX.

ZAHTJEVI PRIMJENJIVI NA ODREĐENE ODOBRENE I REGISTRIRANE OBJEKTE I POGONE

POGLAVLJE I. Proizvodnja hrane za kućne ljubimce

Objekti i pogoni za proizvodnju hrane za kućne ljubimce, kao što je utvrđeno u članu 25., stav (1), tačka e) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi moraju imati prikladne prostorije za:

(a) skladištenje i obradu dopremljenog materijala, koje moraju biti potpuno sigurne; i

(b) odlaganje nekorisćenih nusproizvoda životinjskog porijekla koji su ostali nakon proizvodnje proizvoda u skladu s ovim Pravilnikom, ili se navedeni materijal mora otpremiti u spalionicu, ili pogon za kombinirano spaljivanje, ili prerađivački pogon ili u slučaju materijala iz Kategorije 3 u pogon za proizvodnju bioplina ili komposta u skladu sa čl. 14.,

15. i 16. Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi i ovim Pravilnikom.

POGLAVLJE II. Rukovanje nusproizvodima životinjskog porijekla nakon sakupljanja

Zahtjevi iz ovog Poglavlja primjenjuju se na skladištenje nusproizvoda životinjskog porijekla, iz člana 25., stav (1), tačka i) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi i sljedeća djelovanja koja uključuju rukovanje nusproizvodima životinjskog porijekla nakon njihovog sakupljanja:

(a) sortiranje,

(b) rezanje,

(c) hlađenje,

(d) zamrzavanje,

(e) soljenje ili drugi postupci konzerviranja,

(f) otklanjanje koža,

(g) otklanjanje navedenog rizičnog materijala,

(h) operacije koje uključuju rukovanje nusproizvodima životinjskog porijekla koje se vrše u skladu s obavezama koje proističu iz veterinarskog zakonodavstva Bosne i Hercegovine, kao što su *post mortem* pregledi ili uzimanje uzoraka,

1) higijenzacija/pasterizacija nusproizvoda životinjskog porijekla predviđenih za pretvaranje u bioplin ili kompost, prije samog pretvaranja ili kompostiranja u drugom objektu ili pogonu u skladu s Aneksom V. ovog Pravilnika,

(j) prosijavanje.

Odjeljak 1.

Opći zahtjevi

1. Prostorije i objekti moraju ispunjavati najmanje sljedeće zahtjeve:

(a) Moraju biti odvojene na odgovarajući način od glavnih puteva kroz koje se može širiti kontaminacija te od drugih prostorija kao što su klaonice. Projektiranjem pogona mora se osigurati potpuna odvojenost materijala iz Kategorija 1 i 2 od materijala iz Kategorije 3 pojedinačno, od samog zaprimanja do otpreme, osim u potpuno odvojenim zgradama.

(b) Pogon mora imati natkriven prostor gdje zaprima i otprema nusproizvode životinjskog porijekla, osim ako se nusproizvodi životinjskog porijekla ne šalju kroz instalacije kojima se sprječava širenje rizika po zdravlje ljudi i životinja, na primjer zatvorene cijevi predviđene za tečne nusproizvode životinjskog porijekla.

(c) Pogon mora biti sagrađen na takav način da ga je lako čistiti i dezinficirati.

Podovi moraju biti postavljeni tako da olakšaju isušavanje tečnosti.

(d) Pogon mora imati odgovarajuće objekte uključujući i toalete, presvlačionice, umivaonike za osoblje i prostorije za potrebe veterinarske inspekcije.

(e) Pogon mora imati odgovarajuća rješenja u odnosu na zaštitu od štetočina kao što su insekti, glodari i ptice.

(f) Pogon mora imati odgovarajuće objekte za skladištenje sa zadovoljavajućim kapacitetom i sistemom za kontroliranje temperature, namijenjenim za održavanje nusproizvoda životinjskog porijekla na odgovarajućoj temperaturi i projektirane tako da omogućavaju praćenje i evidentiranje tih temperatura.

2. Pogon mora biti opremljen odgovarajućim uređajima za čišćenje i dezinfekciju kontejnera ili posuda u kojima se zaprimaju nusproizvodi životinjskog porijekla i za vozila, osim brodova, u kojima se prevoze.

Odgovarajući objekti se moraju osigurati za dezinfekciju točkova vozila.

Odjeljak 2.

Higijenski zahtjevi

1. Sortiranje nusproizvoda životinjskog porijekla vrši se tako da se izbjegne rizik širenja bolesti životinja.

2. Sve vrijeme skladištenja, nusproizvodima životinjskog porijekla mora se rukovati te se isti moraju skladištiti odvojeno od ostalih roba i tako da se spriječi širenje patogena.

3. Nusproizvodi životinjskog porijekla se moraju ispravno skladištiti, što podrazumijeva i odgovarajuće temperaturne uslove, dok se ponovo ne otpreme.

Odjeljak 3.

Prerađivački standardi za higijenzaciju/pasterizaciju

Higijenzacija/pasterizacija kao što je navedeno u tački 1) stav (1) ovog Poglavlja mora se izvršiti u skladu s prerađivačkim standardima iz tačke 1. Odjeljka 1., Poglavlje I., Aneks V. ovog Pravilnika ili u skladu s alternativnim parametrima pretvaranja odobrenim u skladu s tačkom 1, Odjeljka 2., Poglavlje III. Aneks V. ovog Pravilnika.

POGLAVLJE III. Zahtjevi za skladištenje proizvoda dobijenih iz nusproizvoda

Odjeljak 1.

Opći zahtjevi

Prostorije i objekti gdje se vrši skladištenje proizvoda dobijenih iz nusproizvoda moraju ispunjavati najmanje sljedeće zahtjeve:

1. Prostorije i objekti za skladištenje proizvoda dobijenih iz nusproizvoda od materijala iz Kategorije 3 ne smiju biti smješteni na istom mjestu kao prostorije za skladištenje proizvoda dobijenih iz nusproizvoda koji potiču iz materijala Kategorija 1 i 2, osim ako unakrsna kontaminacija nije spriječena načinom na koji su raspoređene i na koji se upravlja tim prostorijama, kao što je skladištenje u potpuno odvojenim zgradama.

2. Pogon mora:

(a) imati natkriven prostor za primanje i otpremu dobijenih proizvoda, osim ako se dobijeni proizvodi:

1) ne šalju kroz instalacije kojima se sprječava širenje rizika po zdravlje ljudi i životinja, na primjer zatvorene cijevi predviđene za tačne nusproizvode životinjskog porijekla.

2) nisu zaprimljeni u pakiranjima, kao što su velike vreće, ili zatvorenim nepropusnim kontejnerima ili prijevoznim sredstvima,

(b) biti sagrađen tako da ga je lako čistiti i dezinficirati.

Podovi moraju biti postavljeni tako da olakšaju isušavanje tečnosti.

(c) imati odgovarajuće objekte uključujući i toalete, presvlačionice, umivaonike za osoblje,

(d) imati odgovarajuća rješenja u odnosu na zaštitu od štetočina kao što su insekti, glodari i ptice.

3. Pogon mora biti opremljen odgovarajućim objektima za čišćenje i dezinfekciju kontejnera ili posuda u kojima se zaprimaju proizvodi dobijeni iz nusproizvoda i za vozila, osim brodova, u kojima se prevoze.

4. Proizvodi dobijeni od nusproizvoda se moraju ispravno skladištiti, dok se ponovo ne otpreme.

Odjeljak 2.

Posebni zahtjevi za skladištenje mlijeka, proizvoda zasnovanih na mlijeku i proizvoda od mlijeka

1. Skladištenje proizvoda iz Dijela II. Odjeljak 4. Poglavlje II. Aneks X. ovog Pravilnika vrši se na odgovarajućoj temperaturi kako bi se izbjegao rizik po zdravlje ljudi i životinja u predviđenom odobrenom ili registriranom objektu za skladištenje ili pogonu, ili u predviđenom odvojenom području za skladištenje u okviru odobrenog ili registriranog objekta odnosno pogona za skladištenje.

2. Uzorci konačnih proizvoda uzeti za vrijeme skladištenja ili za vrijeme povlačenja iz skladišta, moraju

najmanje ispunjavati mikrobiološke standarde iz Poglavlja I. Aneks X. ovog Pravilnika.

POGLAVLJE IV. Registrirani subjekti u poslovanju

1. Registrirani subjekti u poslovanju moraju rukovati nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima pod sljedećim uslovima:

(a) prostorije moraju biti sagrađene na takav način da omogućavaju njihovo djelotvorno čišćenje i dezinfekciju,

(b) prostorije moraju imati odgovarajuća rješenja u odnosu na zaštitu od štetočina kao što su insekti, glodari i ptice,

(c) instalacije i oprema se moraju održavati u higijenskom stanju,

(d) nusproizvodi životinjskog porijekla i proizvodi dobijeni iz nusproizvoda moraju se skladištiti pod uslovima koji sprječavaju kontaminaciju.

2. Subjekti u poslovanju vode evidenciju u obliku koji je dostupan nadležnom veterinarskom inspekcijском organu.

3. Registrirani subjekti u poslovanju koji prevoze nusproizvode životinjskog porijekla ili njihove proizvode, osim između prostorija istog subjekta u poslovanju, posebno moraju:

(a) raspolagati informacijama koje se odnose na identifikaciju svojih vozila, omogućavajući tako provjeru korištenja vozila za prijevoz nusproizvoda životinjskog porijekla ili proizvoda dobijenih od njih,

(b) očistiti i dezinficirati svoja vozila,

(c) poduzeti sve druge potrebne mjere za sprječavanje kontaminacije i širenja bolesti prenosivih na ljude ili životinje.

ANEKS X.

MATERIJALI ZA HRANJENJE ŽIVOTINJA

POGLAVLJE I. Opći zahtjevi za prerađivanje i stavljanje na tržište

Mikrobiološki standardi za proizvode dobijene od nusproizvoda

Sljedeći mikrobiološki standardi se primjenjuju na proizvode dobijene od nusproizvoda:

Uzorci konačnih proizvoda uzeti za vrijeme povlačenja iz skladišta prerađivačkog pogona, moraju ispunjavati sljedeće standarde:

Salmonela: odsutnost u 25 g; n=5, c=0, m=0, M=0

Enterobakterije: n=5, c=2; m=10; M=300 u 1 g

pri čemu je:

n= broj uzoraka za testiranje,

m= granična vrijednost broja bakterija, rezultat se smatra zadovoljavajućim ako broj bakterija u svim uzorcima ne premašuje m,

M= maksimalna vrijednost broja bakterija, rezultat se smatra nezadovoljavajućim ako broj bakterija u jednom ili više uzoraka je jednak M ili je veći od te vrijednosti, i

c= broj uzoraka, pri kojem broj bakterija može biti između m i M, uzorci se još uvijek smatraju prihvatljivim ako je broj bakterija u drugim uzorcima jednak m ili manji.

Mikrobiološki standardi iz ovog Poglavlja ne primjenjuju se na topljene masti i riblje ulje nastali prerađivanjem nusproizvoda životinjskog porijekla, ako je prerađeni protein životinjskog porijekla, dobijen iz istog postupka prerađivanja, podložan uzimanju uzoraka kako bi se osigurala usklađenost s tim standardima.

POGLAVLJE II. Posebni zahtjevi za prerađeni protein životinjskog porijekla i ostale proizvode dobijene iz nusproizvoda

Odjeljak 1.

Posebni zahtjevi za prerađeni protein životinjskog porijekla

A. Sirovine

Isključivo nusproizvodi životinjskog porijekla koji spadaju u Kategoriju materijala 3 ili proizvodi dobijeni od takvih nusproizvoda životinjskog porijekla, osim materijala iz Kategorije 3 iz člana 12., tač. p), r) i s) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi mogu se koristiti za proizvodnju proteina životinjskog porijekla.

B. Prerađivački standardi

1. Prerađeni protein životinjskog porijekla koji ne potiče od sisara mora biti podvrgnut prerađivačkoj metodi 1 (sterilizaciji pod pritiskom) kao što je utvrđeno u Poglavlju III. Aneksa IV. ovog Pravilnika.

(a) krv svinja ili frakcije krvi svinja za proizvodnju krvnog brašna se može podvrgnuti bilo kojoj od prerađivačkih metoda od 1. do 5. ili 7. kao što je utvrđeno u Poglavlju III. Aneksa IV. ovog Pravilnika, ukoliko se u slučaju metode prerađivanja 7. primijeni toplinska obrada kroz cijelu supstancu na temperaturi od 80 °C,

(b) prerađeni protein životinjskog porijekla koji potiče od sisara:

1) može biti podvrgnut bilo kojoj metodi prerađivanja od 1. do 5. ili 7., kao što je utvrđeno u Poglavlju III. Aneks IV. ovog Pravilnika, ukoliko se isti naknadno odloži ili koristi kao gorivo za sagorijevanje,

2) koji je isključivo namijenjen za korištenje u obliku hrane za kućne ljubimce, može biti podvrgnut bilo kojoj metodi prerađivanja od 1. do 5. ili 7., kao što je utvrđeno u Poglavlju III. Aneks IV. ovog Pravilnika, ukoliko:

- se navedeni prerađeni protein prevozi u predviđenim kontejnerima koji se ne koriste za prijevoz nusproizvoda životinjskog porijekla ili prehrambenih namirnica za životinje uzgojene na farmi, i

- ukoliko je navedeni protein otpremljen direktno iz prerađivačkog pogona za materijale iz Kategorije 3 u pogon za proizvodnju hrane za kućne ljubimce ili odobren pogon za skladištenje, odakle se direktno šalje u pogon za proizvodnju hrane za kućne ljubimce.

2. Prerađeni proteini životinjskog porijekla, koji nisu dobijeni od sisara, izuzev ribljeg brašna, moraju se podvrgnuti jednoj od metoda prerađivanja od 1. do 5. ili prerađivačkoj metodi 7, kao što je utvrđeno u Poglavlju III. Aneks IV. ovog Pravilnika.

3. Riblje brašno mora se podvrgnuti:

(a) bilo kojoj od prerađivačkih metoda iz Poglavlja III. Aneks IV. ovog Pravilnika, ili

(b) bilo kojoj metodi koja osigurava da proizvod ispunjava mikrobiološke standarde za proizvode dobijene iz nusproizvoda iz Poglavlja I. ovog Aneksa.

C. Skladištenje

1. Prerađeni protein životinjskog porijekla mora se pakirati i skladištiti u novim ili steriliziranim vrećama ili ispravno sagrađenim kontejnerima za proizvode u rasutom stanju ili skladišnim halama.

Moraju se poduzeti zadovoljavajuće mjere za smanjenje kondenzacije unutar kontejnera, na pokretnim trakama ili liftovima.

2. Proizvodi na pokretnim trakama, u liftovima i kontejnerima moraju se zaštititi od nenamjerne kontaminacije.

3. Oprema za rukovanje prerađenim proteinima životinjskog porijekla mora se održavati u čistom i suhom stanju, te mora imati odgovarajuće inspekcijske tačke kako bi se provjerila čistoća te opreme.

Svi objekti za skladištenje se moraju isprazniti i redovno čistiti, u mjeri u kojoj je to potrebno da se spriječi kontaminacija.

4. Prerađeni protein životinjskog porijekla mora se čuvati na suhom.

Propuštanje i kondenzacija u prostoru za skladištenje se moraju spriječiti.

Odjeljak 2.

Posebni zahtjevi za proizvode od krvi

A. Sirovine

Isključivo krv iz čl. 12., tač. a) i (b) alineja 1) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi može se koristiti za proizvodnju proizvoda od krvi.

B. Prerađivački standardi

Proizvodi od krvi se moraju podvrgnuti:

(a) bilo kojoj od prerađivačkih metoda iz Poglavlja III. Aneks IV. ovog Pravilnika, ili

(b) bilo kojoj metodi koja osigurava da proizvod od krvi ispunjava mikrobiološke standarde za proizvode dobijene iz nusproizvoda iz Poglavlja I. ovog Aneksa.

Odjeljak 3.

Posebni zahtjevi za topljene masti, riblje ulje i derivate masti iz materijala Kategorije 3.

A. Sirovine

1. Topljene masti

Isključivo materijali iz Kategorije 3, pored materijala iz Kategorije 3 iz člana 12., tač. k), l), p), r) i s) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi mogu se koristiti za proizvodnju topljene masti.

2. Riblje ulje

Isključivo materijali iz Kategorije 3 iz člana 12., tač. k) i l) i materijal iz Kategorije 3 koji vodi porijeklo iz vodenih životinja iz člana 12., tač. g) i h) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi mogu se koristiti za proizvodnju ribljeg ulja.

B. Prerađivački standardi

Ako riblje ulje ili topljene masti nisu proizvedene u skladu s važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini, pojedinačno, topljene masti se moraju proizvoditi korištenjem jedne od metoda prerađivanja od 1. do 5. ili 7., i riblja ulja se mogu proizvoditi:

(a) korištenjem prerađivačkih metoda od 1. do 7., kao što je utvrđeno u Poglavlju III. Aneksa IV. ovog Pravilnika, ili

(b) u skladu s drugom metodom koja osigurava da proizvod ispunjava mikrobiološke standarde za proizvode dobijene iz nusproizvoda utvrđene u Poglavlju I. ovog Aneksa. Topljene masti od preživara moraju se pročistiti tako da se najviši nivo preostalih sveukupnih netopivih nečistoća ne premašuje 0.15 % u težini. Derivati masti iz topljenih masti ili ribljeg ulja iz materijala Kategorije 3 moraju se proizvoditi u skladu s jednom od metoda prerađivanja iz Poglavlja III. Aneksa IV. ovog Pravilnika.

C. Higijenski zahtjevi

Ako je topljena mast ili riblje ulje zapakirano, mora biti pakirano u novim kontejnerima ili u kontejnerima koji su očišćeni ili dezinficirani ako je to potrebno za sprječavanje kontaminacije i kako bi se poduzele sve mjere predostrožnosti u cilju sprječavanja ponovne kontaminacije.

Ako se predviđa prevoz tih proizvoda u rasutom stanju, cijevi, pumpe te svi ostali rezervoari za proizvode u rasutom stanju ili cestne cisterne za prijevoz proizvoda u rasutom stanju iz proizvodnog pogona direktno do broda ili kopnenih rezervoara ili direktno do pogona moraju se očistiti prije korištenja.

Odjeljak 4.

Posebni zahtjevi za mlijeko, kolostrum i određene druge proizvode od mlijeka ili kolostruma

Dio I.

Opći zahtjevi

A. Sirovine

Isključivo mlijeko iz člana 12., tačka g) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, osim mulja iz separatora ili centrifuge, te mlijeko iz člana 12., tač. h) i j) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi mogu se koristiti za proizvodnju mlijeka, proizvoda zasnovanih na mlijeku ili proizvoda od mlijeka.

Kolostrum se može koristiti samo ukoliko vodi porijeklo iz živih životinja koje nisu pokazale bilo kakve znakove bolesti prenosivih putem kolostruma na ljude ili životinje.

B. Prerađivački standardi

1. Mlijeko mora biti podvrgnuto jednom od sljedećih postupaka obrade:

1.1 Sterilizacija na Fo vrijednosti 3 ili više;

1.2 UHT u kombinaciji s jednim od sljedećih postupaka:

(a) naknadnom fizičkom obradom putem:

1) postupka sušenja, u kombinaciji s dodatnim zagrijavanjem na 72°C ili više u slučaju mlijeka namijenjenog hranjenju životinja; ili

2) snižavanja pH vrijednosti ispod 6 najkraće 1 sat,

(b) pod uslovom da su mlijeko, proizvodi zasnovani na mlijeku ili proizvodi dobijeni od mlijeka proizvedeni najmanje 21 dan prije otpreme i da za to vrijeme nije zabilježena pojava slinavke i šapa;

1.3 HTST primijenjen dva puta;

1.4 HTST u kombinaciji s jednim od sljedećih:

(a) naknadnom fizičkom obradom putem:

1) postupka sušenja, u kombinaciji s dodatnim zagrijavanjem na 72°C ili više u slučaju mlijeka namijenjenog hranjenju životinja; ili

2) snižavanja pH vrijednosti ispod 6 najkraće 1 sat,

(b) pod uslovom da su mlijeko, proizvodi zasnovani na mlijeku ili proizvodi dobijeni od mlijeka proizvedeni najmanje 21 dan prije otpreme i da za to vrijeme nije zabilježena pojava slinavke i šapa.

2. Proizvodi zasnovani na mlijeku i proizvodi od mlijeka moraju se podvrgnuti najmanje jednom od postupaka obrade iz tačke 1. ili moraju biti proizvedeni od mlijeka obrađenog u skladu s tačkom 1.

3. Sirutka namijenjena hranjenju životinjskih vrsta podložnih slinavki i šapu i proizvedena od mlijeka obrađenog u skladu s tačkom 1. mora:

(a) se sakupljati najmanje 16 sati nakon zgrušavanja mlijeka i njena pH vrijednost mora biti evidentirana ispod 6 prije prevoza do životinjske farme, ili

(b) se proizvesti najmanje 21 dan prije pošiljke i da za vrijeme tog perioda se ne otkrije slučaj slinavke ili šapa u mjestu porijekla.

4. Osim zahtjeva iz tačaka 1., 2. i 3., mlijeko, proizvodi zasnovani na mlijeku i proizvodi od mlijeka moraju ispunjavati sljedeće zahtjeve:

4.1 nakon završetka prerađivanja moraju se poduzeti sve mjere predostrožnosti kako bi se spriječila kontaminacija proizvoda;

4.2 konačni proizvod mora se označiti etiketom, kojom se pokazuje da sadrži materijal Kategorije 3 i da nije namijenjen za ljudsku ishranu, te:

(a) se mora pakirati u nove kontejnere; ili

b) prevoziti u rasutom stanju u kontejnerima ili drugim prijevoznim sredstvima koji su prije korištenja temeljito očišćeni i dezinficirani.

5. Sirovo mlijeko mora se proizvoditi pod uslovima koji daju odgovarajuće garancije u odnosu na zdravlje životinja.

6. Kolostrum i proizvodi od kolostruma moraju:

6.1. biti dobijeni od goveda koja se drže na farmi na kojoj je za sva krda goveda službeno potvrđena da nisu zaražene tuberkulozom, brucelozom i enzootskom govedom leukozom, prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini.

6.2. se proizvesti najmanje 21 dan prije pošiljke i da za vrijeme tog perioda se ne otkrije slučaj slinavke ili šapa u mjestu porijekla.

6.3. su jednokratno podvrgnuti HTST obradi;

6.4. ispunjavati zahtjeve utvrđene u tački 4. ovog Dijela.

Dio II.

Odstupanje za stavljanje na tržište mlijeka koje je prerađeno

1. Zahtjevi utvrđeni u tačkama 2. i 3. ovog Dijela primjenjuju se na prerađivanje, korištenje i skladištenje mlijeka, proizvoda zasnovanih na mlijeku i proizvoda od mlijeka koji spadaju u materijale Kategorije 3, kao što je utvrđeno u članu 12., tačka g) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, osim mulja iz separatora i centrifuge, i mlijeka iz člana 12., tačke h) i j) iste Odluke, koji nisu prerađeni u skladu s Dijelom I. ovog Odjeljka.

2. Mlijeko, proizvodi zasnovani na mlijeku i proizvodi od mlijeka mogu biti snabdjeveni i korišteni kao materijal za hranjenje životinja:

(a) u slučaju proizvoda dobijenih iz nusproizvoda, uključujući i bijelu vodu, koji su bili u dodiru sa sirovim mlijekom i/ili mlijekom pasterezovanim u skladu sa zahtjevima za termičku obradu prema važećim veterinarskim propisima u Bosni i Hercegovini, ako su proizvodi dobijeni iz nusproizvoda podvrgnuti jednom od sljedećih postupaka obrade:

1) UHT-a,

2) sterilizaciji s kojom se dostiže vrijednost Fc jednaka ili veća od 3, ili koja se vrši na temperaturi od najmanje 115°C u trajanju od 15 minuta ili istovrijednoj kombinaciji temperature i vremena,

3) pasterizaciji ili sterilizaciji, osim onih iz tačke ii), iza koje slijede:

- u slučaju mlijeka u prahu ili proizvoda dobijenih na osnovu mlijeka u prahu ili proizvoda od mlijeka, postupak sušenja,

- u slučaju proizvoda od kiselog mlijeka, postupak putem kojeg se pH vrijednost smanjuje i održava bar jedan sat na nivou ispod 6,

1) u slučaju proizvoda dobijenih iz nusproizvoda, uključujući i bijelu vodu, koja je bila u dodiru sa mlijekom koje je pasterezovano isključivo u skladu sa zahtjevima za termičku obradu utvrđenim prema važećim veterinarskim propisima u Bosni i Hercegovini i sirutke proizvedene iz proizvoda zasnovanih na mlijeku koji nisu toplinski obrađeni, koja je sakupljena najmanje 16 sati poslije zgrušavanja mlijeka i za koju pH vrijednost mora biti ispod 6 prije njenog snabdijevanja za hranjenje životinja, ukoliko su poslani u ograničenom broju ovlaštenih farmi životinja, ograničenih na osnovu ocjene rizika za najbolje i najgore moguće slučajeve, prilikom pripreme planova hitnih mjera u slučaju epizootskih bolesti, posebno slinavke i šapa.

2) u slučaju sirovih proizvoda, uključujući i bijelu vodu, koja je bila u dodiru sa sirovim mlijekom i drugim proizvodima, za koje ne mogu biti osigurani postupci obrade iz

tačaka (a) i (b)1), ukoliko su poslani ograničenom broju farmi životinja, ograničenih na osnovu ocjene rizika za najbolje i najgore moguće slučajeve, prilikom pripreme planova hitnih mjera u slučaju epizootskih bolesti, posebno slinavke i šapa i ukoliko se životinje na farmi mogu premjestiti samo:

-direktno u klaonice smještene, ili

-na drugu farmu gdje životinje koje su podložne slinavki i šapu mogu napustiti farmu samo direktnim prijevozom u klaonice ili ako se te životinje otpreme na farmu na kojoj se životinje ne hrane proizvodima iz ove tačke ii), nakon što istekne rok od 21. dana obustave od uvođenja životinja.

3. Nadležni veterinarski organi odobravaju objekte za prerađivanje mlijeka, za snabdijevanje mlijekom, proizvodima zasnovanim na mlijeku i proizvodima od mlijeka u svrhe navedene u tački 3. ovog Dijela ukoliko objekat osigurava sljedivost tih proizvoda.

4. Nadležni veterinarski organ može dozvoliti snabdijevanje kolostrumom koje ne ispunjava uslove iz tačke B.6. iz Dijela I. ovog Odjeljka od jednog farmera do drugog u svrhu hranjenja životinja, pod uslovima kojima se sprječava prenošenje rizika po zdravlje.

Dio III.

Posebni zahtjevi za mulj iz separatora ili centrifuge

Materijal iz Kategorije 3 koji se sastoji iz mulja iz separatora ili centrifuge mora biti podvrgnut termičkoj obradi na temperaturi od 70°C u trajanju od 60 minuta ili najmanje 80°C u trajanju od 30 minuta, prije nego što se omogući njegovo stavljanje na tržište u svrhu hranjenja životinja uzgojenih na farmi.

Odjeljak 5.

Posebni zahtjevi za želatin i hidrolizirani protein

A. Sirovine

Isključivo nusproizvodi životinjskog porijekla koji spadaju u Kategoriju materijala 3 ili proizvodi dobijeni od takvih nusproizvoda životinjskog porijekla, osim materijala iz člana 12., tač. m), p), r) i s) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi mogu se koristiti za proizvodnju želatina ili hidroliziranog proteina.

B. Prerađivački standardi za želatin

1. Želatin, ukoliko nije proizveden u skladu s važećim veterinarskim propisima u Bosni i Hercegovini, mora se proizvoditi putem procesa koji osigurava da se materijal Kategorije 3 obradi kiselinom ili lužinom, a potom ispere jednom ili više puta.

Nakon toga mora se prilagoditi pH vrijednost.

Želatin se mora ekstrahirati putem jednog ili više uzastopnih zagrijavanja, a nakon toga pročititi filtracijom i sterilizacijom.

2. Nakon što se podvrgne postupku iz tačke 1., želatin se može podvrgnuti procesu sušenja i, ukoliko je prikladno, procesu izrade praška ili laminacije;

3. Zabranjuje se korištenje konzervansa osim sumpornog dioksida i vodikovog peroksida.

C. Ostali zahtjevi za želatin

Želatin se mora zamotati, pakirati, skladištiti i prevoziti pod odgovarajućim higijenskim uslovima.

Posebno:

(a) se mora osigurati prostorija za skladištenje materijala za zamotavanje i pakiranje;

(b) se zamotavanje i pakiranje mora obavljati u prostoriji ili mjestu namijenjenom za tu svrhu.

D. Prerađivački standardi za hidrolizirane proteine

Hidrolizirani proteini se moraju proizvoditi putem proizvodnog postupka koji uključuje prikladne mjere za smanjenje kontaminacije na minimum. Hidrolizirani proteini

dobijeni od preživara, moraju imati molekularnu težinu ispod 10 000 Daltona.

Pored zahtjeva iz prvog stava, hidrolizirani proteini u potpunosti ili djelomično dobijeni od koža preživara moraju se proizvoditi u prerađivačkom pogonu namijenjenom isključivo za proizvodnju hidroliziranih proteina, korištenjem procesa koji uključuje pripremu sirovog materijala Kategorije 3 salamurenjem, obradom vapnom i intenzivnim pranjem, nakon čega slijedi izlaganje materijala:

(a) pH vrijednosti većoj od 11 na temperaturi iznad 80 °C u trajanju od preko 3 sata, a zatim toplinskoj obradi na temperaturi iznad 140 °C pod pritiskom iznad 3,6 bara u trajanju od 30 minuta;

(b) pH vrijednosti od 1 do 2, a zatim pH vrijednosti većoj od 11, i nakon toga toplinskoj obradi na temperaturi od 140 °C pod pritiskom od 3 bara u trajanju od 30 minuta.

Odjeljak 6.

Posebni zahtjevi za dikalcij fosfat

A. Sirovine

Isključivo nusproizvodi životinjskog porijekla koji spadaju u materijal Kategorije 3 ili proizvodi dobijeni od takvih nusproizvoda životinjskog porijekla, osim materijala iz člana 12., tač. m), p), r) i s) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi mogu se koristiti za proizvodnju dikalcij fosfata.

B. Prerađivački standardi

1. Dikalcij fosfat mora biti proizveden putem procesa koji se sastoji od sljedeće tri faze:

(a) da se sve kosti koje spadaju u Kategoriju materijala 3 sitno zdrobe i odmaste vrućom vodom te obrade razrijeđenom hlorovodoničnom kiselinom (koja sadrži minimalnu koncentraciju od 4% i pH vrijednost manju od 1,5) u trajanju od najmanje dva dana;

(b) nakon dijela postupka iz tačke a), primjenjuje se obrada dobijene fosforne tekućine vapnom, nakon čega nastaje talog dikalcij fosfata na pH vrijednosti od 4 do 7;

(c) talog dikalcij fosfata se osuši zrakom ulazne temperature od 65°C do 325°C i krajnje temperature između 30°C i 65°C.

2. Ako je dikalcij fosfat dobiven od odmašćenih kostiju, on mora biti dobijen od kostiju iz člana 12., tačka a) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi.

Odjeljak 7.

Posebni zahtjevi za trikalcij fosfat

A. Sirovine

Isključivo nusproizvodi životinjskog porijekla koji spadaju u materijal Kategorije 3 ili proizvodi dobijeni od takvih nusproizvoda životinjskog porijekla, osim materijala iz člana 12., tač. o), p), r) i s) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi mogu se koristiti za proizvodnju trikalcij fosfata.

B. Prerađivački standardi

1. Trikalcij fosfat mora se proizvoditi postupkom koji osigurava:

(a) da se sve kosti koje spadaju u Kategoriju materijala 3 sitno zdrobe i odmaste u protustruji vruće vode (komadići kosti moraju biti manji od 14 mm);

(b) neprekidno kuhanje s parom na 145°C u trajanju od 30 minuta pod pritiskom od 4 bara;

(c) odvajanje proteinskog bujona od hidroksiapatita (trikalcij fosfata) centrifugiranjem; i

(d) granulaciju trikalcij fosfata nakon sušenja u tekućem sloju na temperaturi od 200°C.

Odjeljak 8.

Posebni zahtjevi za kolagen

A. Sirovine

Isključivo nusproizvodi životinjskog porijekla koji spadaju u materijal Kategorije 3 ili proizvodi dobijeni od takvih nusproizvoda životinjskog porijekla, osim materijala iz člana 12., tač. m), p), r) i s) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi mogu se koristiti za proizvodnju kolagena.

B. Prerađivački standardi

1. Osim ako kolagen nije proizveden u skladu sa zahtjevima za kolagen utvrđenim prema važećim veterinarskim propisima u Bosni i Hercegovini, kolagen se mora proizvoditi na način koji osigurava da se neprerađeni materijal Kategorije 3 obradi postupkom koji uključuje pranje, prilagodavanje pH vrijednosti korištenjem kiseline ili lužine, iza kojih slijedi jedno ili više ispiranja, filtracija ili istiskanje.

Nakon te obrade kolagen se može podvrgnuti procesu sušenja.

2. Korištenje konzervansa osim onih odobrenih prema važećim propisima Bosne i Hercegovine je zabranjeno.

C. Ostali zahtjevi

Kolagen se mora zamotati, zapakirati, skladištiti i prevoziti pod odgovarajućim higijenskim uslovima.

Posebno:

(a) se mora osigurati prostorija za skladištenje materijala za zamotavanje i pakiranje,

(b) se zamotavanje i pakiranje mora obavljati u prostoriji ili mjestu namijenjenom za tu svrhu; i

Odjeljak 9.

Posebni zahtjevi za proizvode od jaja

A. Sirovine

Isključivo nusproizvodi životinjskog porijekla iz člana 12., tač. g) i h) i član 10., tačke m) alineja 2) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi mogu se koristiti za proizvodnju proizvoda od jaja.

B. Prerađivački standardi

Proizvodi od jaja moraju biti:

(a) prerađeni bilo kojom od metoda prerađivanja od 1. do 5. ili 7.; koje su utvrđene u Poglavlju III. Aneksa IV. ovog Pravilnika,

(b) podvrgnuti drugoj prerađivačkoj metodi ili parametrima koji osiguravaju da proizvodi ispunjavaju mikrobiološke standarde za proizvode dobijene iz nusproizvoda iz Poglavlja I.; ili

(c) obrađeni u skladu sa zahtjevima za jaja i proizvode od jaja prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini.

Odjeljak 10.

Posebni zahtjevi za određeni materijal iz Kategorije 3

Materijal iz Kategorije 3 koji se sastoji od proizvoda životinjskog porijekla ili prehrambenih proizvoda koje se sastoje od proizvoda životinjskog porijekla koje višu nisu namijenjeni za ljudsku ishranu zbog komercijalnih razloga ili zbog problema vezanih za oštećenja nastala prilikom proizvodnje ili prilikom pakovanja koji ne predstavljaju rizike po zdravlje ljudi ili životinja, iz člana 12., tačka h) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, mogu se stavljati na tržište u svrhu hranjenja životinja ukoliko:

(a) materijal nije sastavljen od materijala životinjskog porijekla koji nije prethodno podvrgnut procesu prerađivanja i ako nije bio u dodiru sa materijalom životinjskog porijekla koji nije prethodno podvrgnut procesu prerađivanja:

1) u skladu s ovim Pravilnikom,

2) kao što je je bilo koji postupak koji značajno mijenja prvobitni proizvod, uključujući zagrijavanje, dimljenje,

soljenje, salamurenje, zrenje, sušenje, mariniranje, ekstrakciju, ekstruziju ili kombinaciju ovih postupaka,

(b) su poduzete sve mjere predostrožnosti kako bi se spriječila kontaminacija materijala.

POGLAVLJE III. Zahtjevi za određenu hranu za ribe i mamce za ribolov

1. Nusproizvodi životinjskog porijekla od vodenih beskičmenjaka i proizvoda iz nusproizvoda dobijenih iz njih, koji su namijenjeni kao hrana za uzgajanu ribu ili za druge ribogojstvene svrhe:

(a) istim se mora rukovati te se moraju prerađivati odvojeno od materijala koji nije dozvoljen u tu svrhu,

(b) moraju voditi porijeklo:

1) iz divlje ribe ili drugih vodenih životinja, osim morskih sisara, ulovljenih u komercijalne svrhe, ili od nusproizvoda životinjskog porijekla koji potiču od divlje ribe iz pogona za proizvodnju ribljih proizvoda za ljudsku ishranu, ili

2) od uzgojene ribe, ukoliko se istom hrane uzgajane ribe druge vrste,

(c) moraju se prerađivati u prerađivačkom pogonu u skladu s metodom kojom se osigurava mikrobiološki siguran proizvod kao i proizvod koji je siguran u odnosu na riblje patogene.

2. Nadležni veterinarski organi mogu utvrditi uslove za sprječavanje neprihvatljivih rizika od širenja prenosivih bolesti na ljude ili životinje, za korištenje vodenih životinja, vodenih i kopnenih beskičmenjaka:

(a) kao hrane za uzgojene ribu ili vodene beskičmenjake, ako se nusproizvodi životinjskog porijekla ne prerađuju u skladu s tačkom 1(c),

(b) kao mamac za ribolov, uključujući i mamac za vodene beskičmenjake.

**ANEKS XI.
ORGANSKA ĐUBRIVA I SREDSTVA ZA
POBOLJŠAVANJE TLA**

POGLAVLJE I. Zahtjevi za neprerađeno stajsko đubrivo, prerađeno stajsko đubrivo i proizvode dobijene iz nusproizvoda od prerađenog stajskog đubriva

Odjeljak 1.

Nepreradeno stajsko đubrivo

1. Trgovina neprerađenim stajskim đubrivom, isključujući đubrivo koje vodi porijeklo od peradi ili kopitara mora se vršiti u skladu sa sljedećim uslovima:

(a) zabranjena je trgovina neprerađenim stajskim đubrivom, isključujući đubrivo od peradi ili kopitara, osim đubrivom:

1) iz područja u kojem nisu na snazi mjere ograničenja zbog pojave opasnih zaraznih bolesti,

(b) Uzimajući u obzir porijeklo stajskog đubriva, njegovo odredište te zdravstvenu sigurnost, nadležni veterinarski organi mogu izdati posebno odobrenje za:

1) stajsko đubrivo namijenjeno:

-prerađivaju u pogonu za proizvodnju proizvoda dobijenih iz nusproizvoda koji su namijenjeni za korištenje van lanca ishrane, ili

- pretvaranje u bioplin ili kompost u skladu s Odlukom o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi i Aneksom V. ovog Pravilnika u cilju proizvodnje proizvoda iz Odjeljka 2. ovog Poglavlja.

U takvim slučajevima, nadležni veterinarski organ mora uzeti u obzir porijeklo stajskog đubriva prilikom odobravanja uvođenja u takve pogone; ili

2) stajskog đubriva namijenjenog primjeni na zemljištu farme.

(c) U slučajevima iz tačke b) u skladu s obrascem iz tačke 3. uz komercijalni dokument za pošiljku stajskog đubriva mora se priložiti i zdravstvena potvrda.

2. Trgovina neprerađenim stajskim đubrivom od peradi podliježe sljedećim uslovima:

(a) đubrivo mora voditi porijeklo iz područja u kojem nisu na snazi mjere ograničenja zbog prisutnosti njukastlanske bolesti ili ptičje gripe;

(b) neprerađeno stajsko đubrivo koje vodi porijeklo od jata peradi koja su vakcinirana protiv njukastlske bolesti ne smije se otpremiti u područje koje je dobilo status "područja u kojem se ne vrši vakciniranje protiv njukastlske bolesti" i

(c) uz komercijalni dokument koji se prilaže uz pošiljku stajskog đubriva mora se priložiti i zdravstvena potvrda u skladu s obrascem iz tačke 3.

3. Obrazac zdravstvene potvrde koja se prilaže uz komercijalni dokument za pošiljku stajskog đubriva:

Dio I: detalji o otpremljenoj pošiljci	I.1. Pošiljatelj Ime Adresa Poštanski kod	I.2. Referentni broj dokumenta	I.3. Nadležni veterinarski organ	
	I.4. Primateelj Ime Adresa Poštanski kod Tel.			
	I.5. Mjesto porijekla Objekat ☐ Ime.....Broj odobrenja Adresa Poštanski kod	I.6. Mjesto odredišta Objekat ☐ Drugo ☐ Ime Broj odobrenja Adresa Poštanski kod		
	I.7. Mjesto tovarjenja	I.8. Datum polaska		
I.9. Prijevozno sredstvo Željeznički vagon ☐ Cestovno vozilo ☐ ..... Drugo ☐ Identifikacija	I.10. Prijevoznik Ime.....Broj odobrenja Adresa Poštanski kod.....			
I.11. Opis robe		I.12. Količina		
I.13. Temperatura proizvoda Pri temperaturi okruženja ☐ Ohlađenog ☐ Zamrznutog ☐		I.14. Broj pakiranja		
I.15. Broj plombe/kontejnera		I.16. Vrsta pakiranja		
I.17. Robe certificirane za Tehničku upotrebu ☐				
I.18. Identifikacija robe Broj odobrenja objekta Vrsta Karakter robe Kategorija Način obrade Proizvodni pogon Broj serije				

Nusproizvodi životinjskog porijekla/ili njihovi proizvodi koji nisu namijenjeni za ljudsku ishranu

Dio	II. Zdravstvene informacije	II. b.
II: certifikacija	<p>III. Zdravstvena potvrda Ja, dolje potpisani, izjavljujem da neprerađeno stajsko đubrivo iz pozivanja na polje I.18. ispunjava sljedeće uslove: (a) u slučaju neprerađenog stajskog đubriva od peradi: [Stajsko đubrivo vodi porijeklo iz područja koje nije podložno ograničenjima koja se odnose na njukastlsku bolest ili ptičju gripu.] i [U slučaju neprerađenog đubriva od jata peradi, vakciniranih protiv njukastlske bolesti, đubrivo se ne otprema u područje koje je dobilo status područja u kojem se ne vrši vakciniranje protiv njukastlske bolesti prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini.] (b) u slučaju neprerađenog stajskog đubriva od vrsta koje ne spadaju u peradi ili kopitare (1): [Stajsko đubrivo vodi porijeklo iz područja koje nije podložno ograničenjima koja se odnose na ozbiljnu prenosivu bolest.] ili [Stajsko đubrivo namijenjeno za prerađivanje u pogonu za proizvodnju proizvoda dobijenih iz nusproizvoda koji su predviđeni za korištenje van prehrambenog lanca ili stajsko đubrivo namijenjeno za pretvaranje u postrojenjima za proizvodnju bioplina ili komposta u skladu s Odlukom o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi u cilju proizvodnje prerađenog stajskog đubriva ili prerađene proizvode od stajskog đubriva.] ili [Stajsko đubrivo namijenjeno za primjenu na zemljište ili na farmi.]</p> <p>Napomene: Dio I: ☐ Pozivanje na polja I.5, I.6 i I.17: broj odobrenja ili broj registracije. ☐ Pozivanje na polje I.7: ispunite ako se razlikuje od "I.1. Pošiljatelj". ☐ Pozivanje na polje I.18: tehnička upotreba: bilo koja upotreba izuzev ishrane</p>	

	<p>životinja, ☐ Pozivanje na polje I.19: Karakter robe: 'stajsko đubrivo'. Dio II: (1) Izbrisati po potrebi:</p>
	<p>Inspektor: Kvalifikacija i zvanje: Ime (velikim štampanim slovima) Potpis Datum: Pečat:</p>

4. Neprerađenim stajskim đubrivom kopitara može se trgovati ako ne potiče sa farme koja je predmet ograničenja koja se odnose na zdravlje životinja odnosno na bolesti kao što su sakagija, vezikularni stomatitis, antraks ili bjesnilo prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini.

5., Nadležni veterinarski organ može zahtijevati od subjekata u poslovanju koji otpremaju neprerađeno stajsko đubrivo:

(a) da dalje prenesu informacije u odnosu na predviđenu otpremu, kao što su precizni geografski podaci o mjestu gdje se istovara stajsko đubrivo, i

(b) da skladište stajsko đubrivo prije primjene na zemljište.

6. Nadležni veterinarski organ može dozvoliti otpremu stajskog đubriva koje se prevozi između dvije tačke smještene na istoj farmi pod uslovima za kontrolu mogućih zdravstvenih rizika, kao što su obaveze za dotične subjekte u poslovanju da vode odgovarajuće evidencije.

Odjeljak 2.

Guano od šišmiša, prerađeno stajsko đubrivo i proizvodi dobijeni od nusproizvoda iz prerađenog stajskog đubriva

Stavljanje na tržište prerađenog stajskog đubriva, proizvoda dobijenih iz nusproizvoda prerađenog stajskog đubriva i guana od šišmiša mora biti u skladu sa sljedećim uslovima:

(a) moraju poticati iz pogona za proizvodnju proizvoda dobijenih iz nusproizvoda za korisnike van prehrambenog lanca ili pogona za proizvodnju bioplina ili kompostiranje ili pogona za proizvodnju organskih đubriva ili sredstava za poboljšavanje tla.

(b) moraju se podvrgnuti postupku toplinske obrade na temperaturi od najmanje 70°C u trajanju od najmanje 60 minuta i podvrgnuti smanjenju broja bakterija koje stvaraju spore i toksine, ako su identificirane kao relevantna opasnost.

(c) Nadležni veterinarski organ može dozvoliti korištenje drugih standardiziranih parametara prerađivanja osim onih iz tačke b), ukoliko podnositelj prijave pokaže da ti parametri osiguravaju minimiziranje bioloških rizika.

To dokazivanje mora uključivati i odobravanje, koje se izdaje na sljedeći način:

1) Identifikacijom i analizom mogućih opasnosti uključujući i uticaj ulaznog materijala, zasnovan na punoj definiciji uslova prerađivanja i ocjene rizika, kojom se procjenjuje kako se određeni prerađivački uslovi postižu u praksi u uobičajenim i neobičajenim situacijama.

2) potvrđivanjem predviđenog postupka:

(ii-1) mjerenjem sposobnosti za preživljavanje/infektivnosti endogenih indikatorskih organizama za vrijeme postupka, pri čemu je indikator:

-stalno prisutan u sirovinama u velikom broju,

-ne manje otporan na smrtonosne aspekte postupka obrade, ali također ne značajno otporniji na patogene za koje se koriste u svrhu praćenja,

-relativno lako identificirati i potvrditi, te kojom je relativno lako odrediti količinu, ili

(2) mjerenjem smanjenja sposobnosti preživljavanja/infektivnosti jasno okarakterisanog testnog organizma ili virusa koji je u odgovarajućem testnom tijelu uveden u početni materijal za vrijeme izloženosti.

3) Potvrđivanje iz tačke ii) mora pokazati da se postupkom postižu sljedeće sveukupno smanjenje rizika:

-za toplinske i hemijske postupke smanjenjem *Enterococcus faecalis-a* za najmanje 5 log 10 i smanjenjem infektivnosti titra virusa otpornih na toplotu kao što je

parvovirus, gdje su prethodno navedeni identificirani kao relevantna opasnost za najmanje 3 log 10.

-za hemijske postupke također smanjenjem otpornih parazita kao što su jaja *Ascaris sp.* na najmanje 99,9% (3 log 10) faze sposobnosti preživljavanja.

4) Izradom kompletnog programa kontrole koji uključuje postupke za praćenje funkcioniranja postupka.

5) Mjerama koje osiguravaju stalno praćenje i nadzor relevantnih parametara postupka koji su određeni u programu kontrole za vrijeme rada pogona.

Detalji relevantnih parametara postupka koji se koriste u pogonu kao i ostale kritične kontrolne tačke moraju se evidentirati i održavati kako bi nadležni veterinarski inspeksijski organi mogli pratiti rad pogona. Informacije koje se odnose na postupak koji je dozvoljen u skladu s ovom tačkom moraju biti dostupne nadležnom veterinarskom inspeksijskom organu.

(d) Reprezentativni uzorci stajskog đubriva uzeti za vrijeme ili po završetku postupka prerađivanja iz pogona da bi se pratio postupak moraju biti u skladu sa sljedećim standardima:

Escherichia coli: n = 5, c = 5, m = 0, M = 1000 u 1 g;

ili

Enterococcaceae: n = 5, c = 5, m = 0, M = 1000 u 1 g;

i

Reprezentativni uzorci stajskog đubriva uzeti za vrijeme ili po povratku iz skladišta pri pogonu za proizvodnju bioplina ili kompostiranje moraju biti u skladu sa sljedećim standardima:

Salmonela: odsutnost u 25 g: n=5, c=0, m=0, M=0

pri čemu je:

n= broj uzoraka za testiranje,

m= granična vrijednost broja bakterija, rezultat se smatra zadovoljavajućim ako broj bakterija u svim uzorcima ne premašuje m,

M= maksimalna vrijednost broja bakterija, rezultat se smatra nezadovoljavajućim ako broj bakterija u jednom ili više uzoraka je jednak M ili je veći od te vrijednosti, i

c= broj uzoraka, pri kojem broj bakterija može biti između m i M, uzorci se još uvijek smatraju prihvatljivim ako je broj bakterija u drugim uzorcima jednak m ili manji.

Prerađeno stajsko đubrivo ili prerađeni proizvodi od stajskog đubriva koji ne ispunjavaju standarde iz ove tačke smatraju se neprerađenim.

(e) Oni se moraju skladištiti tako da se nakon prerađivanja kontaminacija ili sekundarna infekcija ili vlaga svedu na minimum. Stoga se moraju skladištiti u:

1) dobro zapečaćenim i izoliranim silosima ili ispravno sagrađenim halama za skladištenje, ili

2) pravilno zapečaćenim ambalažama, kao što su plastične vreće ili "velike vreće".

POGLAVLJE II. Zahtjevi za određena organska đubriva i sredstva za poboljšavanje tla

Odjeljak 1.

Uslovi za proizvodnju

1. Organska đubriva i sredstva za poboljšavanje tla, osim stajskog đubriva, sadržaja probavnog trakta, komposta, mlijeka, proizvoda zasnovanih na mlijeku, proizvoda od mlijeka, kolostruma, proizvoda od kolostruma i probavnih ostataka od pretvaranja nusproizvoda životinjskog porijekla ili proizvoda dobijenih od njih u bioplin, proizvode se:

(a) primjenom metode prerađivanja 1 (sterilizacija pod pritiskom), kada se materijal iz Kategorije 2 koristi kao početni materijal,

(b) korištenjem prerađenog proteina životinjskog porijekla koji je proizveden od materijala iz Kategorije 3 u skladu s Odjeljkom 1. Poglavlje II. Aneks X. ovog Pravilnika, ili

materijalima koji su podvrgnuti drugoj vrsti obrade, ako se takvi materijali mogu koristiti za organska đubriva i sredstva za poboljšavanje tla u skladu s ovim Pravilnikom, ili

(c) primjenom bilo koje od prerađivačkih metoda 1. do 7., kao što je utvrđeno u Poglavlju III. Aneks IV. ovog Pravilnika, ako se materijal iz Kategorije 3 koristi kao početni materijal koji se ne upotrebljava za proizvodnju prerađenog proteina životinjskog porijekla.

2. Organska đubriva i sredstva za poboljšavanje tla koji se sastoje od ili koji su proizvedeni od mesno-koštanog brašna, dobijenog od materijala iz Kategorije 2 ili iz prerađenog proteina životinjskog porijekla, miješaju se u registriranom objektu ili pogonu s dovoljnom minimalnom razmjerom sastojka koji je dozvolio nadležni veterinarski organ u kojoj se navedeni proizvod primjenjuje na zemljište, kako bi se spriječilo naknadno korištenje mješavine u svrhu hranjenja životinja.

3. Nadležni veterinarski organ odobrava sastojak iz tačke 2. u skladu sa sljedećim:

(a) sastojak se mora sastojati od vapna, stajskog đubriva, urina, komposta ili probavnih ostataka od pretvaranja nusproizvoda životinjskog porijekla ili proizvoda dobijenih od njih u bioplin, ili drugih supstanci, kao što su mineralna đubriva, koja se ne koriste za hranjenje životinja i koja isključuju naknadno korištenje mješavine u svrhu hranjenja životinja u skladu s dobrom poljoprivrednom praksom,

(b) sastojak se mora utvrditi na osnovu ocjene klimatskih uslova i zemljišta za korištenje mješavine u svojstvu đubriva, nakon što nadležni veterinarski organ naznači da sastojak čini mješavinu neukusnom za životinje ili je s druge strane djelotvorna za sprječavanje zloupotrebe mješavine u svrhu hranjenja životinja ili i u skladu sa zahtjevima utvrđenim u zakonodavstvu Bosne i Hercegovine za zaštitu okoliša u pogledu zaštite tla i podzemnih voda.

Nadležni veterinarski organ pravi spisak dozvoljenih sastojaka koji se čini dostupnim MVTEO-UZV.

4. Međutim, zahtjevi iz tačke 2. ne primjenju se na:

(a) organska đubriva ili sredstva za poboljšavanje tla koji su spremni za prodaju u paketima koji nisu teži od 50 kg za upotrebu krajnjeg korisnika, ili

(b) organska đubriva ili sredstva za poboljšavanje tla u velikim vrećama koje nisu teže od 1000 kg, ako je na pakiranju naznačeno da organska đubriva nisu namijenjena za zemljište kojem imaju pristup životinje uzgojene na farmi, ukoliko je nadležni veterinarski organ na čije se zemljište primjenjuje organsko đubrivo ili sredstvo za poboljšavanje tla dozvolio korištenje takvih velikih vreća na osnovu ocjene vjerovatnoće mogućeg preusmjeravanja materijala na farme na kojima se drže životinje ili na zemljište kojem životinje uzgojene na farmi imaju pristup.

5. Proizvođači organskih đubriva i sredstava za poboljšavanje tla moraju osigurati da se obavi dekontaminacija patogena prije njihovog stavljanja na tržište, u skladu sa:

-Poglavljem I Aneksa X ovog Pravilnika, u slučaju prerađenog proteina životinjskog porijekla ili proizvoda dobijenih iz nusproizvoda od materijala iz Kategorija 2 ili 3,

-Odjeljka 3. Poglavlje III Aneks V ovog Pravilnika u slučaju komposta ili probavnih ostataka iz pretvaranja nusproizvoda životinjskog porijekla ili proizvoda dobijenih od njih u bioplin.

Odjeljak 2.

Skladištenje i prijevoz

Nakon prerađivanja ili pretvaranja, organska đubriva i sredstva za poboljšavanje tla se pravilno skladište i prevoze:

(a) u rasutom stanju, pod odgovarajućim uslovima za sprječavanje kontaminacije,

(b) zapakirani ili u velikim vrećama, u slučaju organskih đubriva ili sredstava za poboljšavanje tla namijenjenih za prodaju krajnjim korisnicima, ili

(c) u slučaju skladištenja na farmi, u odgovarajućem prostoru za skladištenje kojima životinje uzgojene na farmi nemaju pristup.

ANEKS XII.

POLUPROIZVODI DOBJENI OD NUSPROIZVODA ŽIVOTINJSKOG PORIJEKLA

U skladu sa članom 35., Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, sljedeći uslovi se primjenjuju na uvoz i tranzit poluproizvoda kroz Bosnu i Hercegovinu:

1. Uvoz i tranzit poluproizvoda se dozvoljava ako:

(a) su dobijeni od sljedećih materijala:

1) materijala iz Kategorije 3, osim materijala iz člana 12., tač. e), p), r) i s) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi;

2) proizvoda dobijenih od životinja iz člana 12., tač. k), n) i o) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi; ili

3) mješavina materijala iz tačaka 1) i 2),

(b) u slučaju poluproizvoda namijenjenih za proizvodnju medicinskih uređaja, in vitro dijagnostičkih medicinskih uređaja i laboratorijskih reagensa, dobijeni su od:

1) materijala koji ispunjavaju kriterije iz tačke a), osim ako potiču iz životinja koje su podvrgnute nezakonitoj obradi kao što je upotreba zabranjenih supstanci ili proizvoda ili upotreba supstanci ili proizvoda ovlaštene na osnovu zakonodavstva Bosne i Hercegovine u svrhu ili u drugim uslovima od onih utvrđenih u zakonodavstvu Bosne i Hercegovine ili korištenje nedopuštenih supstanci ili proizvoda ili upotrebe supstanci ili proizvoda dozvoljenih na osnovu zakonodavstva Bosne i Hercegovine u svrhu ili u drugim uslovima od onih utvrđenih u zakonodavstvu Bosne i Hercegovine,

2) materijala iz Kategorije 2 iz člana 9., tač. f) i l) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi; ili

3) mješavine materijala iz tačaka 1) i 2),

(c) u slučaju poluproizvoda namijenjenih proizvodnji aktivnih implantabilnih medicinskih uređaja, lijekova i veterinarskih lijekova, dobijeni su iz materijala iz tačke b), pod uslovom da nadležni veterinarski organ smatra da je korištenje opravdano u cilju zaštite zdravlja ljudi i životinja,

(d) dolaze iz druge države stavljene na spisak članova Svjetske organizacije za zdravlje životinja (OIE) i u biltenu OIE,

(e) dolaze iz objekata ili pogona registriranih ili odobrenih od strane nadležnog organa druge države iz tačke d), u skladu s uslovima utvrđenim u tački 2.,

(g) u slučaju materijala iz tačke b), uvoznik dokazuje da materijali:

1) ne uzrokuju rizik od širenja bolesti prenosivih na ljude ili životinje, ili

2) da se prevoze pod uslovima koji sprječavaju prenošenje bilo kakve bolesti prenosive na ljude ili životinje.

2. Poluproizvodi dobijeni od nusproizvoda životinjskog porijekla mogu biti uvezeni u ili prevezeni kroz Bosnu i Hercegovinu ukoliko se:

1) dokaže da pogon ima adekvatne objekte za pretvaranje materijala iz tačaka 1(a), (b) ili (c), kako je primjereno, da bi osigurao završavanje potrebnih faza oblikovanja, pretvaranja i proizvodnje,

2) uspostavi i provede metode praćenja i provjere kritičnih kontrolnih tačaka na osnovu korištenog postupka,

3) vodi evidenciju o informacijama dobijenim u skladu sa tačkom 2) za period od najkraće dvije godine,

4) obavještava nadležni veterinarski organ ako se nekom od dostupnih informacija otkrije postojanje ozbiljnog rizika po zdravlje životinja ili ljudi,

(b) nadležni organ druge zemlje redovno vrši inspekcije objekta ili pogona i nadzire rad pogona u skladu sa sljedećim uslovima:

1) učestalost inspekcija i nadzor zavise od veličine pogona, vrste proizvedenih proizvoda, ocjene rizika i ponuđenih garancija, zasnovanih na sistemu provjera koji je uspostavljen u skladu sa principima analize opasnosti i kritičnih kontrolnih tački (HACCP).

2) ako inspekcija koju je izvršio nadležni organ druge zemlje otkrije da se ne poštuju odredbe ovog Pravilnika, nadležni veterinarski inspeksijski organ poduzima odgovarajuće mjere,

3) Nadležni organ druge zemlje sastavlja spisak objekata i pogona koji su registrirani ili odobreni u skladu sa ovim Aneksom i utvrđuje broj za svaki pogon, kojim se identifikira objekt ili pogon u odnosu na vrstu aktivnosti koju obavlja;

3. Poluproizvodi uvezeni u Bosnu i Hercegovinu provjeravaju se na inspeksijskim graničnim prijelazima u skladu s važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini i prevoze se direktno s graničnog veterinarskog inspeksijskog prijelaza do:

(a) registriranog objekta ili pogona za proizvodnju proizvoda dobijenih iz nusproizvoda iz člana 34. Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, u kojima se poluproizvodi moraju dalje miješati, premazivati, sastavljati, pakirati ili etiketirati prije nego se stave na tržište ili u upotrebu u skladu sa zakonodavstvom Bosne i Hercegovine koje se primjenjuje na proizvode dobijene iz nusproizvoda,

(b) ili u objektu ili pogonu koje je odobreno za skladištenje nusproizvoda životinjskog porijekla u skladu s članom 25., stav (1) tačka i) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi odakle se isključivo moraju otpremiti u objekt ili pogon iz podtačke a) ove tačke u svrhe korištenja iz podtačke a).

4. Poluproizvodi u tranzitu kroz Bosnu i Hercegovinu se prevoze u skladu s važećim veterinarskim propisima.

5. Rukovatelj ili vlasnik odredišnog objekta ili pogona ili njegov predstavnik vodi evidencije u skladu s članom 23. Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi i osiguravaju na zahtjev nadležnom veterinarskom inspeksijskom organu potrebne detalje o kupovini, prodaji, korištenju, zalihama i odlaganju viškova poluproizvoda u svrhu provjeravanja usklađenosti s ovim Pravilnikom.

6. Nadležni veterinarski inspeksijski organ vrši provjere dokumentacije u redovnim vremenskim intervalima u svrhu usklađivanja s jedne strane količine poluproizvoda koji su uvezeni i s druge strane poluproizvoda koji su stavljeni u zalihu, korišteni, otpremljeni ili odlagani, kako bi se provjerila usklađenost s ovim Pravilnikom.

7. Za pošiljke poluproizvoda u tranzitu, granični veterinarski inspektori odgovorni za inspeksijske granične prijelaze ulaska i izlaska iz Bosne i Hercegovine pojedinačno, moraju po potrebi saradivati kako bi se osigurale djelotvorne provjere i sljedivost tih pošiljki.

ANEKS XIII. HRANA ZA KUĆNE LJUBIMCE I PROIZVODI DOBIJENI OD NJIH

POGLAVLJE I. Opći zahtjevi

Pogoni za proizvodnju hrane za kućne ljubimce i proizvoda dobijenih od njih, iz ovog Aneksa moraju imati odgovarajuće objekte za:

(a) skladištenje i obradu dopremljenog materijala, pod uslovima koji sprječavaju nastajanje rizika po zdravlje ljudi i životinja,

(b) odlaganje nekorištenih nusproizvoda životinjskog porijekla koji su ostali nakon proizvodnje, osim ako nekorišteni materijal nije poslan na prerađivanje ili odlaganje u drugi objekt ili pogon u skladu s ovim Pravilnikom.

POGLAVLJE II. Posebni zahtjevi za hranu za kućne ljubimce, uključujući i žvakalice za pse

1. Sirova hrana za kućne ljubimce

Subjekti u poslovanju mogu proizvoditi sirovu hranu za kućne ljubimce iz materijala Kategorije 3 iz člana 12., tačka a) i člana 12., tačka b) alineja 1) i 2) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi.

Sirova hrana za kućne ljubimce mora se zapakirati u nova nepropusna pakiranja.

Potrebno je poduzeti djelotvorne mjere kako bi se osiguralo da proizvod nije izložen kontaminaciji u proizvodnom lancu sve do prodajnog mjesta.

2. Sirovine za prerađenu hranu za kućne ljubimce i žvakalice za pse

Subjekti u poslovanju mogu proizvoditi prerađenu hranu za kućne ljubimce i žvakalice za pse samo od:

(a) materijala iz Kategorije 3, izuzev materijala iz člana 12., tač. p), r) i s) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, i

(b) u slučaju uvezene hrane za kućne ljubimce ili hrane za kućne ljubimce proizvedene od uvezenih materijala, od materijala iz Kategorije 1 koja se sastoji od nusproizvoda životinjskog porijekla dobijenih od životinja koje su podvrgnute nezakonitom postupku obrade kao što su nusproizvodi dobijeni od životinja kojima su davane supstance kao što je definirano u članu 2., tačka d) Odluke o zabrani primjene na životinjama određenih beta-agonista te supstanci hormonskog i tireostatskog djelovanja ili u članu 2., tačka b) Odluke o praćenju rezidua određenih supstanci u živim životinjama i proizvodima životinjskog porijekla.

3. Prerađena hrana za kućne ljubimce

(a) Hrana za kućne ljubimce u konzervi mora se toplinski obraditi minimalnom Fc vrijednosti od 3.

(b) Prerađena hrana za kućne ljubimce, osim hrane u konzervi, mora:

1) biti toplinski obrađena na temperaturi od najmanje 90°C kroz cijelu supstancu krajnjeg proizvoda;

2) biti toplinski obrađena na temperaturi od najmanje 90°C svih sastojaka životinjskog porijekla; ili

3) biti proizvedena kada je u pitanju materijal hrane za životinje životinjskog porijekla isključivo korištenjem:

– nusproizvoda životinjskog porijekla ili proizvoda dobijenih iz nusproizvoda od mesa ili proizvode od mesa koji su toplinski obrađeni na temperaturi od najmanje 90°C kroz cijelu supstancu;

– sljedećih proizvoda dobijenih iz nusproizvoda koji su proizvedeni u skladu sa zahtjevima propisanim u ovim Pravilnikom: mlijeka i proizvoda zasnovanih na mlijeku, želatina, hidroliziranog proteina, proizvoda od jaja, kolagena, proizvoda od krvi iz Odjeljka 2. Poglavlje II. Aneks X. ovog

Pravilnika, prerađenih proteina životinjskog porijekla, uključujući i riblje brašno, topljene masti, riblje ulje, dikalcij fosfat, trikalcij fosfat ili poboljšivači okusa,

4) ako nadležni veterinarski organi dozvole, se obraditi sušenjem ili fermentacijom, koja osigurava da hrana za kućne ljubimce ne uzrokuje nikakve neprihvatljive rizike po zdravlje ljudi i životinja,

5) u slučaju nusproizvoda životinjskog porijekla iz člana 12. stav (1) i tačka o) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi i u slučaju nusproizvoda životinjskog porijekla dobijenih iz vodenih životinja, vodenih i kopnenih beskičmenjaka, i ako nadležni veterinarski organi dozvole, biti podvrgnuti postupku obrade koji osigurava da hrana za kućne ljubimce ne uzrokuje nikakve neprihvatljive rizike po zdravlje ljudi i životinja. Nakon proizvodnje moraju se poduzeti sve mjere predostrožnosti kako bi se osiguralo da takva prerađena hrana za kućne ljubimce nije izložena kontaminaciji. Prerađena hrana za kućne ljubimce mora se pakirati u nova pakiranja.

4. Žvakalice za pse moraju se podvrgnuti postupku obrade prerađivanja koji je dovoljan za uništavanje patogenih organizama uključujući i salmonelu. Nakon navedene obrade potrebno je poduzeti sve mjere predostrožnosti kako bi osiguralo da takve žvakalice za pse nisu izložene kontaminaciji. Žvakalice za pse moraju se pakirati u nova pakiranja.

5. Nasumični uzorci moraju se uzeti iz žvakalica za pse i prerađene hrane za kućne ljubimce, osim iz konzervirane hrane za kućne ljubimce i osim prerađene hrane za kućne ljubimce koja je obrađena u skladu sa tačkom 3, podtačke (b)5 ovog Poglavlja za vrijeme proizvodnje i/ili skladištenja (prije otpreme) kako bi se potvrdilo ispunjavanje sljedećih standarda:

Salmonela: odsutnost u 25 g: n=5, c=0, m=0, M=0

Enterobakterije: n=5, c=2; m=10; M=300 u 1 g

pri čemu je:

n= broj uzoraka za testiranje,

m= granična vrijednost broja bakterija, rezultat se smatra zadovoljavajućim ako broj bakterija u svim uzorcima ne premašuje m,

M= maksimalna vrijednost broja bakterija, rezultat se smatra nezadovoljavajućim ako broj bakterija u jednom ili više uzoraka je jednak M ili je veći od te vrijednosti, i

c= broj uzoraka, pri kojem broj bakterija može biti između m i M, uzorci se još uvijek smatraju prihvatljivim ako je broj bakterija u drugim uzorcima jednak m ili manji.

6. Nasumični uzorci moraju se uzeti iz sirove hrane za kućne ljubimce za vrijeme proizvodnje i/ili skladištenja (prije otpreme) kako bi se potvrdilo ispunjavanje sljedećih standarda:

Salmonela: odsutnost u 25 g: n=5, c=0, m=0, M=0

Enterobakterije: n=5, c=2; m=10; M=5000 u 1 g

pri čemu je:

n= broj uzoraka za testiranje,

m= granična vrijednost broja bakterija, rezultat se smatra zadovoljavajućim ako broj bakterija u svim uzorcima ne premašuje m,

M= maksimalna vrijednost broja bakterija, rezultat se smatra nezadovoljavajućim ako broj bakterija u jednom ili više uzoraka je jednak M ili je veći od te vrijednosti, i

c= broj uzoraka, pri kojem broj bakterija može biti između m i M, uzorak se još uvijek smatra prihvatljivim ako je broj bakterija u drugim uzorcima jednak m ili manji.

7. Krajnja tačka za prerađenu hranu za kućne ljubimce i žvakalice za pse

Sljedeće se može staviti na tržište bez ograničenja u skladu s ovim Pravilnikom:

(a) prerađena hrana za kućne ljubimce:

1) koja je proizvedena i zapakirana u Bosni i Hercegovini u skladu s tačkom 3. i koja je testirana u skladu s tačkom 5., ili

2) koja je podvrgnuta veterinarskim pregledima u skladu s važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini na inspekcijskom graničnom prijelazu.

(b) žvakalice za pse:

1) koji su proizvedeni i zapakirani u Bosni i Hercegovini u skladu s tačkom 4. i koji su testirani u skladu s tačkom 5., ili

2) koji su podvrgnuti veterinarskim pregledima u skladu s važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini na inspekcijskim graničnim prijelazima.

POGLAVLJE III - Posebni zahtjevi za poboljšivače okusa za proizvodnju hrane za kućne ljubimce

1. Subjekti u poslovanju mogu koristiti samo nusproizvode životinjskog porijekla koji se mogu koristiti kao sirovine za prerađenu hranu za kućne ljubimce i žvakalice za pse u skladu s tačkom 2. Poglavlje II ovog Aneksa za proizvodnju, te dehidrirane proizvodi dobijeni od nusproizvoda koji se koriste kako bi se povećala ukusnost hrane za kućne ljubimce.

2. Poboljšivači okusa moraju biti podvrgnuti metodi obrade i parametrima obrade, kojima se osigurava da proizvod ispunjava mikrobiološke standarde utvrđene u tački 5. Poglavlja II. ovog Aneksa. Nakon obrade, moraju se poduzeti sve mjere predostrožnosti kako bi se osiguralo da proizvod nije izložen kontaminaciji.

3. Krajnji proizvod mora biti:

(a) zapakiran u novo ili sterilizirano pakiranje, ili

(b) prevezen u rasutom stanju u kontejnerima ili drugim prijevoznim sredstvima koji su temeljito očišćeni i dezinficirani.

POGLAVLJE IV. Posebni zahtjevi za krv i proizvode od krvi od kopitara

Stavljanje na tržište krvi i proizvoda od krvi kopitara u svrhu osim hranjenja životinja mora se vršiti pod sljedećim uslovima:

1. Krv se može staviti na tržište u takve svrhe ukoliko je sakupljena:

(a) od kopitara koji:

1) prilikom inspekcije na dan sakupljanja krvi ne pokažu kliničke znakove bilo kakve bolesti, koje treba obavezno prijaviti prema važećim veterinarskim propisima u Bosni i Hercegovini i znakove konjske gripe, piroplozmoze konja, rinopneumonitisa konja i zaraznog arteritisa konja navedeni u tački 4., člana 1.2.3. Kodeks o zdravlju kopnenih životinja iz OIE-a, izdanje 2010.

2) su držani 30 dana prije datuma sakupljanja i za vrijeme sakupljanja krvi na farmama pod veterinarskim inspekcijskim nadzorom koji nisu predmet zabrane prema važećim veterinarskim propisima u Bosni i Hercegovini.

3) nisu bili u dodiru s kopitarima na farmama za koje iz razloga koji se odnose na zdravlje životinja vrijedi naredba o zabrani za period od najmanje 40 dana prije datuma i za vrijeme sakupljanja krvi nisu bili u dodiru s kopitarima druge zemlje za koju se smatra da je zaražena konjskom kugom.

(b) pod veterinarskim inspekcijskim nadzorom:

1) u klaonicama registriranim ili odobrenim u skladu s važećim veterinarskim propisima u Bosni i Hercegovini, ili

2) u objektima koje je odobrio i koje nadzire nadležni veterinarski organ te kojima je isti dodijelio broj veterinarskog odobrenja u svrhu sakupljanja krvi iz kopitara za proizvodnju proizvoda od krvi u druge svrhe pored hranjenja životinja.

2. Proizvodi od krvi mogu biti stavljeni na tržište u takve svrhe ukoliko:

(a) su poduzete sve mjere predostrožnosti kako bi se izbjegla kontaminacija proizvoda od krvi patogenim sredstvima za vrijeme proizvodnje, rukovanja i pakiranja istih,

(b) su proizvod od krvi proizvedeni od krvi koja:

1) ispunjava uslove utvrđene u tački 1(a) ovog Poglavlja, ili

2) je podvrgnuta jednom od sljedećih postupaka obrade, iza kojeg slijedi provjera djelotvornosti za inaktivaciju mogućih patogena konjske kuge, svih vrsta encefalomijelitisa konja uključujući i venecuelanski encefalomijelitis konja, zaraznu anemiju konja, vezikularni stomatitis i sakagiju (*Burkholderia mallei*):

- toplinskoj obradi na temperaturi od 65°C najmanje 3 sata,

- zračenju gama zrakama od 25 kGy,

- promjeni pH vrijednosti na pH 5 za dva sata,

- toplinskoj obradi na najmanje 80°C jednako kroz cijelu supstancu.

3. Krv i proizvodi od krvi kopitara moraju se pakirati i zapečatiti u nepropusnim kontejnerima, koji u slučaju krvi od kopitara označeni brojem odobrenja klaonice ili objekta za sakupljanje iz tačke 1(b) ovog Poglavlja.

POGLAVLJE V. Posebni zahtjevi za kože kopitara i papkara i proizvoda dobijenih iz njih

A. Objekti i pogoni

Nadležni veterinarski organ može dozvoliti postrojenjima koji za obradu kože, uključujući i kože obrađene vapnom, snabdijevanje odsječenim i otkinutim dijelovima kože u svrhu proizvodnje želatina za ishranu životinja, organskih đubriva i sredstava za poboljšavanje tla, ako:

(a) pogon ima prostorije za skladištenje s tvrdim podovima i glatkim zidovima koje je lako čistiti i dezinficirati, te, po potrebi, ima opremu za hlađenje,

(b) se prostorije za skladištenje održavaju i čiste na primjeren način, tako da ne uzrokuju kontaminaciju sirovina,

(c) ako se u tim prostorijama skladište i/ili proizvode sirovine koje nisu u skladu s ovim Poglavljem, iste se moraju odvojiti od sirovina koje su u skladu s ovim Poglavljem za sve vrijeme prijema, skladištenja, prerađivanja i otpreme,

(d) u slučaju odsječenih i otkinutih dijelova kože obrađenih vapnom, odsječeni i otkinuti dijelovi moraju se obraditi metodom koja osigurava da ne ostanu nikakve rizici po zdravlje ljudi ili životinja prije nego se upotrijebe za proizvodnju:

1) želatina za ishranu životinja, ili

2) organskih đubriva ili sredstava za poboljšavanje tla.

B. Stavljanje na tržište nusproizvoda životinjskog porijekla i proizvoda dobijenih od njih

1. Neobrađene kože se mogu staviti na tržište u skladu sa zdravstvenim uslovima primjenjivim na svježe meso u skladu sa važećim veterinarskim propisima u Bosni i Hercegovini.

2. Obradene kože se mogu staviti na tržište ukoliko:

(a) nisu bile u dodiru s drugim proizvodima životinjskog porijekla ili živim životinjama koje prouzrokuju rizik od širenja ozbiljne prenosive bolesti,

(b) komercijalni dokument utvrđen u Poglavlju III. Aneksa VIII. ovog Pravilnika sadrži izjavu u kojoj se navodi da su poduzete sve mjere predostrožnosti kako bi se izbjegla kontaminacija patogenim sredstvima.

C. Krajnja tačka za kože

1. Kože kopitara i papkara koje su namijenjene u druge svrhe izuzev ljudske ishrane i koje ispunjavaju zahtjeve kao sirovine za proizvodnju želatine i kolagena prema važećim veterinarskim propisima u Bosni i Hercegovini mogu se staviti na tržište bez ograničenja u skladu s ovim Pravilnikom.

2. Sljedeće obrađene kože se mogu staviti na tržište bez ograničenja u skladu s ovim Pravilnikom:

(a) kože papkara koje su bile podvrgnute cijelom postupku štavljenja;

(b) kože štavljene hromom ("wet blue"),

(c) salamurene kože;

(d) kože obrađene vapnom (obrađene vapnom i u salamuri na pH vrijednosti od 12 do 13 najmanje 8 sati).

3. Odstupanjem od tačke C.2. nadležni veterinarski organ može zahtijevati da uz pošiljke štavljenih koža iz tačke 28c) i d) bude priložen i komercijalni dokument u skladu s obrascem utvrđenim u tački 6. Poglavlja III. Aneksa VIII. ovog Pravilnika, kada se njima snabdijevaju objekti i pogoni koji se bave proizvodnjom hrane za kućne ljubimce, organskih đubriva ili sredstava za poboljšavanje tla ili pretvaranja tih materijala u bioplin.

POGLAVLJE VI. Posebni zahtjevi za lovačke trofeje i druge preparirane životinje

A. Odredbe ovog Poglavlja ne dovode u pitanje mjere o zaštiti divlje faune usvojene u skladu s važećim propisima u Bosni i Hercegovini.

B. Sigurni izvori

Lovački trofeji te druge preparirane životinje, za čije su prepariranje nusproizvodi životinjskog porijekla podvrgnuti obradi ili se izručuju u takvom stanju koji ne prouzrokuje rizike po zdravlje, mogu se staviti na tržište ukoliko potiču iz:

(a) vrste pored kopitara i papkara, ptica ili životinja koje pripadaju biološkoj klasi insekata ili paučnjaka, i

(b) životinja koje vode porijeklo iz područja koje je predmet ograničenja kao rezultat prisustva ozbiljne prenosive bolesti kojoj su podložne dotične životinjske vrste.

C. Sigurna obrada

1. Lovački trofeji te druge preparirane životinje, za čije su prerapiranje nusproizvodi životinjskog porijekla podvrgnuti obradi ili se izručuju u takvom stanju koje ne prouzrokuje rizike po zdravlje, mogu se staviti na tržište ukoliko:

(a) potiču iz kopitara i papkara ili ptica koje su podvrgnute potpunom postupku prepariranja kojim se osigurava njihovo očuvanje na vanjskoj temperaturi,

(b) su sklopljeni kopitari i papkari ili ptice ili sklopljeni dijelovi takvih životinja,

(c) su podvrgnuti anatomskom prepariranju kao što je plastinacija, ili

(d) su u pitanju životinje iz biološke klase insekata i paučnjaka koje su podvrgnute obradi kao što je sušenje kako bi se spriječilo širenje bolesti prenosive na ljude ili životinje.

2. Lovački trofeji ili druge preparati, osim onih iz tačaka B. i C.1. ovog Poglavlja koji potiču iz životinja koje vode porijeklo iz područja koja su predmet ograničenja zbog prisustva ozbiljnih prenosivih bolesti kojima su podložne dotične životinjske vrste, mogu se stavljeti na tržište ako:

(a) u slučaju lovačkih trofeja ili drugih prepariranih životinja koji se sastoje isključivo od kostiju, rogova, papaka, kandži, jelenjih rogova ili zuba:

1) su uronjeni u kipuću vodu dovoljno dugo kako bi se osiguralo uklanjanje svih tkiva, osim kostiju, rogova, papaka, kandži, jelenjih rogova ili zuba;

2) su dezinficirani sredstvom koje je odobrio nadležni veterinarski organ, posebno vodikovim peroksidom ako se radi o dijelovima koji se sastoje od kostiju;

3) su zapakirani u zasebnim prozirnim i zatvorenim pakiranjima odmah nakon obrade, da nisu bili u dodiru s drugim proizvodima životinjskog porijekla, kako bi se izbjegla bilo kakva naknadna kontaminacija; i

4) je uz njih priložen zdravstveni certifikat kojim se potvrđuje da su ispunjeni uslovi iz podtačaka 1), 2) i 3) ovog Poglavlja,

(b) u slučaju lovačkih trofeja ili prepariranih životinja koji se sastoje isključivo od koža:

1) su:

– osušeni,

– suho ili mokro soljeni najmanje 14 dana prije otpreme,

ili

– konzervirani obradom, osim štavljenjem,

(b) zapakirani u zasebnim prozirnim i zatvorenim pakiranjima odmah nakon obrade, da nisu bili u dodiru s drugim proizvodima životinjskog porijekla, kako bi se izbjegla bilo kakva naknadna kontaminacija; i

3) praćeni komercijalnim dokumentom ili certifikatom kojim se potvrđuje da su ispunjeni uslovi iz podtačaka 1) i 2) ovog Poglavlja.

POGLAVLJE VII. Posebni zahtjevi za vunu, dlaku, svinjske čekinje, perje, dijelove perja i paperje

A. Sirovine

1. Neprerađena vuna, neprerađena dlaka, neprerađene svinjske čekinje, neprerađeno perje, dijelovi perja i paperje moraju biti materijali iz Kategorije 3 navedenih u članu 12. tač. (b) alineja 3), (c), (d), (j) i (p) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi. Moraju biti sigurno zatvoreni u pakiranju i u suhom stanju.

U slučaju neprerađenog perja, dijelova perja i paperja koji se šalju direktno iz klaonice u prerađivački pogon, nadležni veterinarski organ može odobriti odstupanje u odnosu na zahtjeve o suhoći materijala koje se prevoze na njegovoj teritoriji, ukoliko:

(a) su poduzete sve potrebne mjere kako bi se spriječilo svako širenje bolesti,

(b) se prijevoz obavlja u nepropusnim kontejnerima i/ili vozilima koja moraju biti očišćena i dezinficirana odmah nakon svake upotrebe.

2. Kretanje svinjskih čekinja iz područja u kojem je afrička svinjska kuga endemična je zabranjeno, osim ako su:

(a) prokuhane, obojene ili izbijeljene; ili

(b) podvrgnute nekom drugom načinu obrade kojim se osigurava uništavanje patogenih organizama uz odobrenje nadležnog veterinarskog organa. Mehaničko pranje se ne može smatrati načinom obrade u svrhe ove odredbe.

3. Odredbe iz tačke 1. ne odnose se na ukrasno perje ili na perje koje:

(a) nose putnici u svom prtljagu za privatno korištenje; ili

(b) se u obliku pošiljke šalju fizičkim licima za neindustrijske svrhe.

B. Krajnja tačka za vunu i dlaku

Mašinski oprana vuna i dlaka, te vuna i dlaka koje su obrađene na drugi način kojim se osigurava da ne preostaju nikakvi neprihvatljivi rizici, mogu se staviti na tržište bez ograničenja u skladu s ovim Pravilnikom.

Nadležni veterinarski organi mogu dozvoliti stavljanje na tržište neprerađenu vunu i dlake sa farmi ili iz objekta ili pogona koji su registrirani u skladu s članom 24., Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi ili odobreni u skladu s članom 25., stav (1), tačka i) iste Odluke bez ograničenja u skladu s ovim Pravilnikom, ako su ustanovili da ne proističe nikakav neprihvatljivi rizik po zdravlje ljudi i životinja iz navedene vune i dlake.

C. Krajnja tačka za perje i paperje

Perje, dijelovi perja i paperje koji su mašinski oprani i obrađeni toplom parom na 100°C u trajanju od najkraće 30

minuta mogu se staviti na tržište bez ograničenja u skladu s ovim Pravilnikom.

POGLAVLJE VIII - Posebni zahtjevi za krzna

Krajnja tačka

Krzna koja su osušena na vanjskoj temperaturi od 18°C u trajanju od dva dana na 55% vlažnosti mogu se staviti na tržište bez ograničenja u skladu s ovim Pravilnikom.

POGLAVLJE IX. Posebni zahtjevi za pčelarske nusproizvode

Pčelarski nusproizvodi namijenjeni isključivo za upotrebu u pčelarstvu:

1. Ne smiju voditi porijeklo iz područja koje je predmet zabrane prema važećim veterinarskim propisima u Bosni i Hercegovini povezane sa pojavom:

(a) Američke gnjiloće pčelinjeg legla (*Paenibacillus larvae larvae*), osim ako nadležni veterinarski organ nije ocijenio da je rizik zanemarljiv, izdao posebno odobrenje za korištenje i poduzeo sve druge potrebne mjere kako bi spriječilo širenje te bolesti,

(b) Askarioze (*Acarapis woodi (Rennie)*), osim tamo gdje je određeno područje dobilo dodatne garancije prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini;

(c) etinioze (*Aethina tumida*);

(d) tropileloze (*Tropilaelaps spp*)

2. Pčele (*Apis mellifera*) mogu biti predmet trgovine samo ako potiču iz područja koje nije predmet zabrana povezana s pojavom američke gnjiloće pčelinjeg legla.

POGLAVLJE X. Posebni zahtjevi za topljene masti od materijala Kategorija 1 i 2 za uljno-hemijske svrhe

1. Topljene masti dobijene od materijala Kategorije 1 ili Kategorije materijala 2 namijenjene za uljno-hemijske svrhe moraju se proizvoditi korištenjem metoda od 1. do 5. iz Aneksa V. Poglavlja III. ovog Pravilnika.

2. Topljene masti dobijene od preživara moraju se pročistiti na način da maksimalni nivo svih preostalih netopivih nečistoća ne prelazi 0,15% težine.

POGLAVLJE XI. Posebni zahtjevi za derivate masti

1. Sljedeći postupci se mogu koristiti za derivate masti od topljenih masti dobijenih iz materijala Kategorije 1 i Kategorije 2:

(a) transesterifikacija ili hidroliza na najmanje 200°C, pod odgovarajućim pritiskom, u trajanju od 20 minuta (glicerol, masne kiseline i esteri)

(b) saponifikacija sa NaOH 12M (glicerol i sapun):

1) u postupku za serije na 95°C tri sata, ili

2) u neprekidnom sistemu na 140°C, 2 bara (2000 hPa) 8 minuta, ili

(c) hidrogenacija na 160°C na 12 bara (12000 hPa) 20 minuta.

2. Derivati masti proizvedeni u skladu s ovim Poglavljem mogu se staviti na tržište samo:

(a) u svrhe, koje nisu namijenjene za hranu za životinje, kozmetiku i lijekove,

(b) u slučaju derivata masti iz materijala Kategorije 1, za korištenje osim u organskim đubrivima i sredstava za poboljšavanje tla.

POGLAVLJE XII - Posebni zahtjevi za rogove i proizvode od rogova (osim brašna od rogova), papke i proizvode od papaka (osim brašna od papaka) namijenjenih za proizvodnju organskih đubriva ili sredstava za poboljšavanje tla

Stavljanje na tržište rogova i proizvoda od rogova (osim brašna od rogova), papaka i proizvoda od papaka (osim brašna od papaka) namijenjenih za proizvodnju organskih đubriva ili sredstava za poboljšavanje tla uslovljeno je sljedećim:

(a) isti moraju poticati iz životinja koje:

1) su zaklane u klaonicama, nakon što su podvrgnute pregledu prije klanja i za koje je utvrđeno na osnovu rezultata pregleda da su pogodne za klanje u svrhu ljudske ishrane u skladu s važećim veterinarskim propisima u Bosni i Hercegovini, ili

2) nisu pokazale kliničke znakove zaraženosti bolešću prenosivom putem tog proizvoda na ljude ili životinje,

(b) isti su morali biti podvrgnuti toplinskoj obradi u trajanju od jednog sata na temperaturi jezgra od najmanje 80°C;

(c) rogovi se moraju odstraniti bez otvaranja šupljine lobanje,

(d) u bilo kojoj fazi prerađivanja, skladištenja ili prijevoza, moraju se poduzeti sve mjere predostrožnosti kako bi se spriječila unakrsna kontaminacija,

(e) pakiraju se u novim pakiranjima ili kontejnerima, ili prevezeni u vozilima ili kontejnerima u rasutom stanju koji su dezinficirani prije utovara korištenjem proizvoda koje je odobrio nadležni veterinarski organ,

(f) na pakiranjima ili kontejnerima mora:

1) biti navedena vrsta proizvoda (kao što su rogovi, proizvodi od rogova, papci ili proizvodi od papaka),

2) biti oznaka s imenom i adresom odobrenog ili registriranog određiškog objekta ili pogona.

POGLAVLJE XIII.

Posebni zahtjevi za riblje ulje za proizvodnju lijekova

Krajnja tačka za riblje ulje za proizvodnju lijekova

Riblje ulje dobijeno iz materijala iz tačke A.2. Odjeljka 3. Poglavlja II. Dodatka X., čija se kiselost neutralizirala sa NaOH pri temperaturi od 80° C ili više i koje je naknadno očišćeno destilacijom na temperaturi od 200° C ili više, može biti stavljeno na tržište za proizvodnju lijekova, bez ograničenja, u skladu s ovim Pravilnikom.

ANEKS XIV.

UVOZ, IZVOZ I TRANZIT MATERIJALA IZ KATEGORIJE 3 I PROIZVODA DOBIJENIH IZ NUSPROIZVODA ZA KORIŠTENJE U PREHRAMBENOM LANCU ŽIVOTINJA OSIM ZA HRANU ZA KUĆNE LJUBIMCE ILI HRANU ZA KRZNAŠICE

POGLAVLJE I. Posebni zahtjevi za uvoz i tranzit kroz Bosnu i Hercegovinu materijala iz Kategorije 3 i proizvoda dobijenih iz nusproizvoda za korištenje u prehrambenom lancu životinja osim za hranu za kućne ljubimce ili hranu za krznašice

Odjeljak 1.

Kao što je navedeno u članu 42., stav (1), tačka a) i stav (3) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, sljedeći zahtjevi primjenjuju se na uvezene pošiljke materijala Kategorije 3 i proizvoda dobijenih iz njih u svrhu korištenja u prehrambenom lancu životinja osim za hranu za kućne ljubimce ili hranu za krznašice i pošiljke takvih materijala i proizvoda u tranzitu:

(a) moraju se sastojati ili biti proizvedeni od materijala iz Kategorije 3 navedenih u koloni pod naslovom "sirovine" u tabeli 1 ovog Odjeljka,

(b) moraju ispunjavati uslove za uvoz i tranzit utvrđene u koloni pod naslovom "uslovi za uvoz i tranzit" tabele 1 ovog Odjeljaka,

(c) moraju dolaziti iz druge zemlje ili dijela druge zemlje iz kolone pod naslovom "zemlje iz kojih je dozvoljen uvoz" tabele 1 ovog Odjeljka, i

(d) za vrijeme prijevoza uz njih mora biti priložen i zdravstveni certifikat.

(e) moraju biti iz objekata ili pogona koji su registrirani ili odobreni od strane nadležnog organa druge zemlje a koji se nalaze na popisu takvih objekata i pogona iz člana 30. ovog Pravilnika.

Tabela 1. Materijal Kategorije 3 i proizvoda dobijenih iz njih u svrhu korištenja u prehrambenom lancu osim za hranu za kućne ljubimce ili hranu za krznašice

Br.	Proizvod	Sirovine Pozivanje na odredbe Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi	Uslovi za uvoz i tranzit	Zemlje iz kojih je dozvoljen uvoz
1	Prerađeni proteini životinjskog porijekla uključujući njihove mješavine i proizvode osim hrane za kućne ljubimce koja sadrži takve proteine, dodatke u hrani za životinje koja sadrži takve proteine	Materijali Kategorije 3 iz člana 12., tač. a), b), c), d) f), g), h), j), k), l), l), n) i o).	a) Prerađeni proteini životinjskog porijekla moraju biti proizvedeni u skladu s Odjeljkom 1. Poglavlje II. Aneks X. ovog Pravilnika, i (b) prerađeni proteini životinjskog porijekla moraju ispunjavati dodatne zahtjeve utvrđene u Odjeljku 2. ovog Poglavlja.	(a) U slučaju prerađenih proteina životinjskog porijekla osim ribljeg brašna: zemlje iz kojih je dozvoljen uvoz svježeg mesa prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini. (b) u slučaju ribljeg brašna: zemlje iz kojih je dozvoljen uvoz školjkaša, bodljikaša (<i>Echinodermata</i>), mješčičnica (<i>Tunicata</i>), morskih puževa i ribljih proizvoda prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini.
2	Proizvodi od krvi namijenjeni za materijal za hranu za životinje	Materijali Kategorije 3 iz člana 12. tač. (a) i (b) 1).	Proizvodi od krvi moraju biti proizvedeni u skladu sa Odjeljkom 2. Poglavlje II. Aneks X. ovog Pravilnika.	(a) U slučaju proizvoda od krvi kopitara i papkara: zemlje ili dijelovi zemalja iz kojih je dozvoljen uvoz svih kategorija svježeg mesa pojedinačnih životinjskih vrsta prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini. (b) U slučaju proizvoda od krvi drugih vrsta životinja: zemlje ili dijelovi zemalja iz kojih je dozvoljen uvoz svježeg mesa prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini
3	Topljene masti i riblje ulje	(a) U slučaju topljenih masti osim ribljeg ulja: Materijali Kategorije 3 iz člana 12., tač. a), b), f), g), h), i), j), k), l), i m), i (b) U slučaju ribljeg ulja: Materijali Kategorije 3 iz člana 12., tač. h), i), k) i l).	(a) Topljene masti i riblje ulje moraju biti proizvedeni u skladu sa Odjeljkom 3. Poglavlje II. Aneks X. ovog Pravilnika, i (b) topljene masti moraju ispunjavati dodatne zahtjeve utvrđene u Odjeljku 3. ovog Poglavlja	(a) U slučaju topljenih masti osim ribljeg ulja: zemlje ili dijelovi zemalja iz kojih je dozvoljen uvoz svježeg mesa prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini (b) U slučaju ribljeg ulja: zemlje iz kojih je dozvoljen uvoz školjkaša, bodljikaša (<i>Echinodermata</i>), mješčičnica (<i>Tunicata</i>), morskih puževa i ribljih proizvoda prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini.
4	Mlijeko, proizvodi zasnovani na mlijeku, proizvodi dobijeni od	(a) Mlijeko, proizvodi zasnovani na mlijeku: Materijali Kategorije 3	Mlijeko, proizvodi zasnovani na mlijeku kolostrum i	(a) U slučaju mlijeka, proizvoda zasnovanih na mlijeku:

	mljeka, kolostrum i proizvodi od kolostruma	iz člana 12., tač. g), h), i j). (b) Kolostrum i proizvodi od kolostruma: Materijali Kategorije 3 iz živih životinja, koje nisu pokazale nikakve znakove bolesti prenosivih kroz kolostrum na ljude ili životinje.	proizvodi od kolostruma moraju ispunjavati zahtjeve utvrđene u Odjeljku 4. ovog Poglavlja.	zemlje ili dijelovi zemalja iz kojih je dozvoljen uvoz sirovog mlijeka i mliječnih proizvoda uz označavanje vrste toplotne obrade potrebne za taj proizvod prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini. (b) U slučaju kolostruma i proizvoda od kolostruma: zemlje ili dijelovi zemalja iz kojih je dozvoljen uvoz sirovog mlijeka i mliječnih proizvoda uz označavanje vrste toplotne obrade potrebne za taj proizvod prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini.
5	Želatin i hidrolizirani proteini	Materijali Kategorije 3 iz člana 12., tač. a), b), g), h), i), k) i l), i, u slučaju hidroliziranih proteina: Materijali iz Kategorije 3 iz člana 12., tač. f), j), i m).	Želatin i hidrolizirani proteini moraju biti proizvedeni u skladu s Odjeljkom 5. Poglavlje II. Aneks X.	(a) zemlje ili dijelovi zemalja iz kojih je dozvoljen uvoz svježeg mesa prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini. (b) U slučaju želatina i hidroliziranih proteina iz ribe: zemlje ili dijelovi zemalja iz kojih je dozvoljen uvoz svježih ribe i ribljih proizvoda prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini
6	Dikalcij fosfat	Materijali Kategorije 3 iz člana 10., tač. a), b), f), g), h), i), j), k), l) i m).	Dikalcij fosfat mora biti proizveden u skladu s Odjeljkom 6. Poglavlje II. Aneks X.	(a) zemlje ili dijelovi zemalja iz kojih je dozvoljen uvoz svježeg mesa prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini.
7	Trikalcij fosfat	Materijali Kategorije 3 iz člana 12., tač. a), b), f), g), h), i), j), k) i m).	Trikalcij fosfat mora biti proizveden u skladu s Odjeljkom 7. Poglavlje II. Aneks X.	zemlje ili dijelovi zemalja iz kojih je dozvoljen uvoz svježeg mesa prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini
8	Kolagen	Materijali Kategorije 3 iz člana 12., tač. a), b), g), h), i), k) i l).	Kolagen mora biti proizveden u skladu s Odjeljkom 8. Poglavlje II. Aneks X.	zemlje ili dijelovi zemalja iz kojih je dozvoljen uvoz svježeg mesa prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini
9	Proizvodi od jaja	Materijali Kategorije 3 iz člana 12., tač. g), h) i m) alineja 2).	Proizvodi od jaja moraju biti proizvedeni u skladu s Odjeljkom 9. Poglavlje II. Aneks X	zemlje ili dijelovi zemalja prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini iz kojih je dozvoljen uvoz svih kategorija svježeg mesa od peradi, jaja i proizvoda od jaja

Odjeljak 2.

Uvoz prerađenih proteina životinjskog porijekla uključujući njihove mješavine i proizvode osim hrane za kućne ljubimce koja sadrži takve proteine, te dodataka u hrani za životinje koja sadrži takve proteine

MVTEO-UZV će odobriti uvoz prerađenog proteina životinjskog porijekla pod sljedećim uslovima:

1. Prije nego što se dozvoli upotreba pošiljke iz uvoza, pošiljka proteina se mora uzorkovati kako bi se osiguralo ispunjavanje općih zahtjeva iz Poglavlja I. ovoga Aneksa.

Na za to određenom mjestu mora se:

a) uzorkovati svaka pošiljka proizvedenih proteina u rasutom stanju;

b) metodom slučajnog uzorkovanja uzorkovati pošiljku proteina koje su pakirane u objektu iz kojega potiču.

2. Odstupanjem od tačke 1., nakon šest uzastopnih testiranja pošiljki u rasutom stanju koje vode porijeklo iz određene zemlje za koje se rezultati pokazuju negativni, prerađeni protein životinjskog porijekla može se uzorkovati metodom slučajnog izbora iz sljedećih pošiljki u rasutom stanju iz te zemlje.

Ako je jedan od tih slučajno odabranih uzoraka pozitivan, nadležni veterinarski inspektor koji provodi uzimanje uzoraka poduzima odgovarajuće mjere.

U slučaju ponovnog pozitivnog rezultata iz istog izvora, uzorkuje se svaka pošiljka istog izvora sve dok šest uzastopnih testova ne budu imali negativan rezultat.

3. Evidencije o rezultatima uzoraka iz svih pošiljki iz kojih su uzeti uzorci čuvaju se najmanje tri godine.

4. Kada se dokaže da je pošiljka uvezena u Bosnu i Hercegovinu pozitivna na salmonelu, ili da ne ispunjava mikrobiološke standarde za enterobakterije iz Poglavlja I. Aneks X. mora se ili:

(a) s njom postupiti prema važećim veterinarskim propisima u Bosni i Hercegovini,

(b) ponovo prerađiti u prerađivačkom postrojenju ili dekontaminirati postupkom obrade koju je odobrio nadležni veterinarski organ. Pošiljka se ne smije pustiti dok se ne obradi, dok je nadležni veterinarski inspekcijski organ ne testira na salmonelu ili enterobakterije, po potrebi, u skladu s Poglavljem I. tačka 10. Aneksa X. i dok se ne dobije negativan rezultat.

Odjeljak 3.

Uvoz topljenih masti

MVTEO-UZV će odobriti uvoz topljenih masti pod sljedećim uslovima:

Topljena mast mora:

(a) biti u potpunosti ili djelomično dobijena od sirovina porijeklom od svinja, i voditi porijeklo iz zemlje ili dijela teritorije zemlje koji nije bio zaražen slinavkom i šapom u protekla 24 mjeseca i koji nije bio zaražen klasičnom svinjskom kugom i afričkom svinjskom kugom u proteklih 12 mjeseci,

(b) biti u potpunosti ili djelomično dobijena od sirovina koje vode porijeklo iz peradi, i voditi porijeklo iz zemlje ili dijela teritorije zemlje koji nije bio zaražen njukastlskom bolesti i ptičjom gripom u proteklih 6 mjeseci,

(c) biti u potpunosti ili djelomično dobijena od sirovina koje vode porijeklo iz preživara, i voditi porijeklo iz zemlje ili dijela teritorije zemlje koji nije bio zaražen slinavkom i šapom u protekla 24 mjeseca i koji nije bio zaražen govedom kugom u proteklih 12 mjeseci, ili

(d) u slučaju pojave jedne od bolesti iz tačaka a), b) i c) za vrijeme relevantnog vremenskog perioda iz tih tačaka, biti podvrgnuta jednom od sljedećih postupaka toplinske obrade:

1) na temperaturi od najmanje 70°C u trajanju od najmanje 30 minuta, ili

2) na temperaturi od najmanje 90°C u trajanju od najmanje 15 minuta.

Detalji o kritičnim kontrolnim tačkama moraju se evidentirati i čuvati tako da nadležni veterinarski inspekcijski organi mogu pratiti rad pogona;

Evidentirane informacije moraju uključivati veličinu čestica, kritičnu temperaturu, apsolutno vrijeme, profil pritiska, brzinu unošenja sirovog materijala i brzinu recikliranja masti.

Odjeljak 4.

Uvoz mlijeka, proizvoda zasnovanih na mlijeku, proizvoda dobijenih od mlijeka, kolostruma i proizvoda od kolostruma

A. MVTEO-UZV će odobriti uvoz mlijeka, proizvoda zasnovanih na mlijeku, proizvoda dobijenih od mlijeka, kolostruma i proizvoda od kolostruma pod sljedećim uslovima:

1. Mlijeko, proizvodi zasnovani na mlijeku i proizvodi dobijeni od mlijeka moraju:

(a) biti podvrgnuti najmanje jednoj metodi obrade predviđenih u tačkama 1.1., 1.2., 1.3. i podtačkom (a) tačke B.1.4. Dio I. Odjeljak 4. Poglavlje II. Aneks X. ovog Pravilnika;

(b) biti u skladu s tačkama B.2. i B.4., i, u slučaju sirutke, tačkom B.3. Dijela I., Odjeljak 4., Poglavlje II. Aneks X. ovog Pravilnika.

2. Odstupanjem od tačke B.1.4. Dijela I., Odjeljak 4., Poglavlje II. Aneks X. ovog Pravilnika, mlijeko, proizvodi zasnovani na mlijeku i proizvodi dobijeni od mlijeka mogu se uvoziti iz zemalja iz kojih je dozvoljen uvoz sirovog mlijeka i mliječnih proizvoda uz označavanje vrste toplote obrade potrebne za taj proizvod, ako su mlijeko, proizvodi zasnovani na mlijeku i proizvodi dobijeni od mlijeka podvrgnuti jednoj postupku HTST obrade i:

(a) proizvedeni najmanje 21 dan prije otpreme i ako za vrijeme tog perioda nije zabilježen slučaj slinavke i šapa u zemlji iz koje se izvozi; ili

(b) je pošiljka bila prijavljena na inspekcijском graničnom prijelazu na ulazu u Bosnu i Hercegovinu najmanje 21 dan nakon proizvodnje i za vrijeme navedenoga perioda nije zabilježen slučaj slinavke i šapa u zemlji iz koje se izvozi.

B. MVTEO-UZV će odobriti uvoz kolostruma i proizvoda od kolostruma pod sljedećim uslovima:

1. Materijal mora biti podvrgnut jednom postupku HTST obrade i:

(a) moraju biti proizvedeni najmanje 21 dan prije otpreme i za vrijeme tog perioda ne smije biti zabilježen slučaj slinavke i šapa u zemlji iz koje se izvozi; ili

(b) pošiljka mora biti prijavljena na inspekcijском graničnom prijelazu u Bosnu i Hercegovinu najmanje 21 dan nakon proizvodnje i za vrijeme navedenoga perioda ne smije biti zabilježen slučaj slinavke i šapa u drugoj zemlji iz koje se izvozi.

2. Materijali moraju biti dobijeni od goveda koja su podvrgnuta redovnim veterinarskim pregledima kako bi osigurali da dolaze sa farmi na kojima su sva goveda:

(a) službeno priznata da nisu zaražena tuberkulozom i brucelozom ili koja nisu ograničena nacionalnim zakonodavstvom zemlje porijekla kolostruma, koje se odnosi na iskorjenjivanje tuberkuloze i bruceloze, te

(b) službeno priznata da nisu zaražena enzootskom govedom leukozom ili uključena u službeni sistem kontrole enzootske govede leukoze te da nije bilo dokaza kao rezultat kliničkog i laboratorijskog testiranja o toj bolesti u krdu u proteklih dvije godine.

3. Nakon što se prerađivanje završi, moraju se poduzeti sve mjere predostrožnosti kako bi se spriječila kontaminacija kolostruma ili proizvoda od kolostruma.

4. Konačni proizvod mora imati etiketu kako bi se naznačilo da isti sadrži materijal iz Kategorije 3 i da nije namijenjen za ljudsku ishranu, i:

(a) mora biti zapakiran u novim kontejnerima, ili

(b) prevezen u rasutom stanju u kontejnerima ili drugim prijevoznim sredstvima koji su očišćeni i dezinficirani prije upotrebe.

POGLAVLJE II. Posebni zahtjevi za uvoz u i tranzit kroz Bosnu i Hercegovinu nusproizvoda životinjskog porijekla i proizvoda dobijenih od njih za korištenje van prehrambenog lanca za životinje uzgojene na farmama osim za krznašice

Odjeljak 1.

Posebni zahtjevi

MVTEO-UZV će odobriti uvoz pošiljke nusproizvoda životinjskog porijekla i proizvoda dobijenih od njih u svrhu korištenja van prehrambenog lanca za životinje uzgojene na farmi i pošiljke takvih proizvoda u tranzitu kao što je navedeno u članu 42., st. (1), tačka a) i (2) tačka c) i (3) Odluke o

nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, pod sljedećim uslovima:

(a) moraju se sastojati ili biti proizvedeni od nusproizvoda životinjskog porijekla navedenih u koloni pod naslovom "sirovine" u tabeli 2. ovog Odjeljka.

(b) moraju ispunjavati uslove za uvoz i tranzit utvrđene u koloni pod naslovom "uslovi za uvoz i tranzit" iz tabele 2. ovog Odjeljka,

(c) moraju dolaziti iz druge zemlje ili dijela druge zemlje nabrojanih u koloni pod naslovom "zemlje iz kojih je dozvoljen uvoz" tabele 2. ovog Odjeljaka, i

(d) za vrijeme prevoza uz njih mora biti priložen i zdravstveni certifikat,

(e) moraju biti iz objekata ili pogona koji su registrirani ili odobreni od strane nadležnog organa druge zemlje a koji se nalaze na popisu takvih objekata i pogona iz člana 30. ovog Pravilnika.

Tabela 2. Nusproizvodi životinjskog porijekla i proizvoda dobijenih od njih u svrhu korištenja van prehrambenog lanca za životinje uzgojene na farmi

Br.	Proizvod	Sirovine Pozivanje na odredbe Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi)	Uslovi za uvoz i tranzit	Zemlje iz kojih je dozvoljen uvoz
1	Preradeno đubrivo, dobijeni proizvodi iz preradenog đubriva i guana od šišmiša.	Materijali iz Kategorije 2 iz člana 11., tačka a).	Preradeno đubrivo, dobijeni proizvodi iz preradenog đubriva i guano od šišmiša moraju biti proizvedeni u skladu s Odjeljkom 2., Poglavlje I. Aneks XI.	a) Zemlje iz kojih je dozvoljen uvoz svježeg mesa prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini (b) Zemlje iz kojih je dozvoljen uvoz svježeg mesa kopitara i papkara prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini (c) Zemlje iz kojih je dozvoljen uvoz peradi i proizvoda od peradi prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini
2	Proizvodi od krvi, izuzev kopitara, za proizvodnju proizvoda dobijenih iz nusproizvoda za upotrebu van prehrambenog lanca za životinje uzgojene na farmi.	Materijal iz Kategorije 1 iz člana 10., tačke (c) i (d) i Kategorije 3 iz člana 12., tač. (a), (b), (c), (d), (f) i (j).	Proizvodi od krvi moraju biti proizvedeni u skladu s Odjeljkom 2. ovog Poglavlja.	Sljedeće zemlje: (a) u slučaju nepreradenih proizvoda od krvi papkara: zemlje ili dijelovi zemalja iz kojih je dozvoljen uvoz svježeg mesa bilo koje vrste domaćih papkara (b) u slučaju nepreradenih proizvoda od krvi peradi i drugih vrsta ptica: zemlje iz kojih je dozvoljen uvoz peradi i proizvoda od peradi i drugih vrsta ptica prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini (c) u slučaju nepreradenih proizvoda od krvi drugih životinja: zemlje iz kojih je dozvoljen uvoz svježeg mesa papkara, kopitara, peradi i proizvoda od peradi, zečeva i kunića (<i>Leporidae</i>) i ostalih divljih sisara prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini (d) u slučaju preradenih proizvoda od krvi bilo koje vrste životinja: zemlje iz kojih je

				dozvoljen uvoz svježeg mesa papkara, kopitara, peradi i proizvoda od peradi, zečeva i kunića (<i>Leporidae</i>) i ostalih divljih sisara prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini ili
3	Krv i proizvodi od krvi kopitara	Materijali iz Kategorije 3 iz člana 12., tač. (a), (b), c) d) f) i j).	Krv i proizvodi od krvi moraju ispunjavati zahtjeve utvrđene u Odjeljku 3. ovog Poglavlja.	Sljedeće zemlje: (a) u slučaju krvi koja je sakupljena u skladu sa tačkom 1., Poglavlje IV., Aneks XIII. ovog Pravilnika ili ako su proizvodi od krvi proizvedeni u skladu sa tačkom 2.(b)1) tog Poglavlja: zemlje ili dijelovi zemalja iz kojih je dozvoljen uvoz kopitara za uzgoj i proizvodnju, (b) u slučaju proizvoda od krvi koji su obrađeni u skladu sa tačkom 2.(b)2) Poglavlje IV., Aneks XIII. ovog Pravilnika: zemlje ili dijelovi zemalja iz kojih je dozvoljen uvoz svježeg mesa domaćih kopitara u Bosnu i Hercegovinu
4	Svježe ili ohlađene kože kopitara i papkara	Materijali iz Kategorije 3 iz člana 12., tač. (a) i (b) alineja 3).	Kože moraju ispunjavati zahtjeve iz Odjeljka 4., tačke 1. i 4.	Kože iz zemalja ili dijela zemlje iz kojih je dozvoljen uvoz svježeg mesa od iste životinjske vrste
5	Obradene kože kopitara i papkara	Materijali iz Kategorije 3 iz člana 12., tač. (a), (b) alineja 1) i 3) i p).	Kože moraju ispunjavati zahtjeve iz Odjeljka 4., tačke 2, 3. i 4.	(a) U slučaju obradene kože kopitara i papkara: Zemlje iz kojih je dozvoljen uvoz svježeg mesa kopitara i papkara prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini (b) U slučaju obradene kože preživara namijenjenih za otpremu u Bosnu i Hercegovinu i koje su se odvojeno skladištile 21 dan ili koje će se prevoziti 21 dan u kontinuitetu prije uvoza: Bilo koja zemlja prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini.
6	Lovački trofeji i drugi preparati od životinja	Materijali iz Kategorije Kategorije 2 iz člana 11., tačka (f) dobijenih iz divljih životinja za koje ne postoji sumnja da su zaraženi bolešću prenosivom na ljude ili životinje i materijala iz	Lovački trofeji i drugi preparati od životinja moraju ispunjavati zahtjeve iz Odjeljka 5. ovog Poglavlja.	(a) U slučaju lovačkih trofeja i drugih preparata iz Odjeljka 5., tačka 2.: bilo koja zemlja prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini. (b) U slučaju lovačkih

		Kategorije 3 iz člana 12., tač. (a), (b) alineje 1), 3), d) i p).		trofeja i drugih preparata iz Odjeljka 5., tačka 3. ovog Poglavlja: 1) Lovačke trofeje od ptica: zemlje iz kojih je dozvoljen uvoz svježeg mesa peradi prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini 2) Lovački trofeji od kopitara i papkara: zemlje iz kojih je dozvoljen uvoz svježeg mesa kopitara i papkara prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini.
7	Svinjske čekinje	Materijali iz Kategorije 3 iz člana 12., tačka c)	Svinjske čekinje moraju biti dobijene od životinja koje su zaklane u klaonicama u zemlji porijekla i koje potiču iz zemlje porijekla.	(a) U slučaju nepreradenih svinjskih čekinja: zemlje iz kojih je dozvoljen uvoz svježeg mesa svinja i koje nisu bile zaražene afričkom svinjskom kugom u proteklih 12 mjeseci prije datuma uvoza (b) U slučaju obrađenih svinjskih čekinja: zemlje iz kojih je dozvoljen uvoz svježeg mesa svinja i koje nisu zabilježile zaraženost afričkom svinjskom kugom u proteklih 12 mjeseci prije datuma uvoza
8	Neobrađena vuna i dlaka	Materijali iz Kategorije 3 iz člana 12., tačka j) i p)	Neobrađena vuna i dlaka mora biti: (a) sigurno zatvorena u pakovanju i suha, i (b) direktno poslana u pogon za proizvodnju proizvoda dobijenih od nusproizvoda za korištenje van prehrambenog lanca ili u pogon u kojem se vrše meduoperacije, pod uslovima koji sprječavaju širenje patogena	Bilo koja zemlja prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini
9	Obradeno perje, dijelovi perja i paperje	Materijali iz Kategorije 3 iz člana 12., tačka d) i j) i p).	Obradeno perje ili dijelovi moraju ispunjavati zahtjeve iz Odjeljka 6.	Bilo koja zemlja prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini
10	Pčelarski nusproizvodi	Materijali iz Kategorije 3 iz člana 12., tačka g).	(a) U slučaju pčelarskih nusproizvoda namijenjenih za upotrebu u pčelarstvu, osim pčelinjeg voska u obliku saća: 1) pčelarski nusproizvodi su podvrgnuti temperaturi	(a) U slučaju pčelarskih nusproizvoda namijenjenih za upotrebu u pčelarstvu: zemlje ili dijelovi zemalja iz kojih je dozvoljen uvoz prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini (b) U slučaju pčelinjeg

			od - 12°C ili niže u trajanju od najmanje 24 sata, ili 2) U slučaju pčelinjeg voska, materijal je prerađen u skladu sa bilo kojom od metoda prerađivanja od 1. do 5. ili prerađivačkom metodom 7., kao što je utvrđeno u Poglavlju III. Aneks IV, i prečišćen prije uvoza. (b) U slučaju pčelinjeg voska, izuzev pčelinjeg voska u obliku saća, namijenjenog u svrhe pored hranjenja životinja uzgojenih na farmi, prije uvoza pčelinji vosak se prečišćava ili preraduje u skladu sa bilo kojom od metoda prerađivanja od 1. do 5. ili prerađivačkom metodom 7., kao što je utvrđeno u Poglavlju III. Aneks IV.	voska namijenjenog za korištenje osim za hranjenje životinja uzgojenih na farmi: Bilo koja zemlja prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini.
11	Kosti i proizvodi od kostiju (osim koštanog brašna), rogovi i proizvodi od rogova (osim brašna od rogova), i kopita i proizvodi od kopita (osim brašna od kopita) namijenjeni za druge svrhe osim za materijal za hranu za životinje, organska đubriva i sredstva za poboljšavanje tla	Materijali iz Kategorije 3 iz člana 12., tač. (a) i (b) alineja 1) i 3), g) i j).	Ovi proizvodi moraju ispunjavati zahtjeve utvrđene u Odjeljku 7.	Bilo koja zemlja prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini.
12	Hrana za kućne ljubimce uključujući i žvakalice za pse	(a) U slučaju prerađene hrane za kućne ljubimce i žvakalice za pse: Materijali iz člana 36. stav (1) tačka a) alineja 1) i 2). (b) U slučaju sirove hrane za kućne ljubimce: Materijali iz člana 36. stav (1) tačka a) alineja 3).	Hrana za kućne ljubimce i žvakalice za pse moraju biti proizvedeni u skladu s Poglavljem II. Aneks XIII.	(a) U slučaju sirove hrane za kućne ljubimce: zemlje iz kojih se dozvoljava uvoz svježeg mesa istih životinjskih vrsta i gdje je dozvoljeno samo meso s kostima prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini. U slučaju materijala od ribe: zemlje ili dijelovi zemalja iz kojih je dozvoljen uvoz ribe u bilo kojoj formi za ishranu ljudi prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini. (b) U slučaju žvakalice za pse i hrane za kućne ljubimce izuzev sirove hrane za kućne ljubimce:

				prehranu ljudi prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini. (b) U slučaju žvakalica za pse i hrane za kućne ljubimce izuzev sirove hrane za kućne ljubimce: zemlje ili dijelovi zemalja iz kojih je dozvoljen uvoz svježeg mesa za dotičnu vrstu prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini.
13	Poboljšivači okusa za proizvodnju hrane za kućne ljubimce	Materijali iz članka 36. stavak (1) točka a).	Poboljšivači okusa moraju biti proizvedeni u skladno sa Poglavlju III., Aneks XIII.	zemlje iz kojih je dozvoljen uvoz svježeg mesa istih životinjskih vrsta i gdje je dozvoljeno samo meso s kostima. U slučaju poboljšivača okusa od materijala od ribe: zemlje ili dijelovi zemalja iz kojih je dozvoljen uvoz ribe u bilo kojoj formi za prehranu ljudi prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini
14	Nusproizvodi životinjskog podrijetla za proizvodnju hrane za kućne ljubimce osim sirove hrane za kućne ljubimce i proizvoda dobivenih od nusproizvoda za korištenje van prehrambenog lanca	a) Materijali iz Kategorije 3 iz članka 12., toč. (a) do (m) (b) U slučaju materijala za proizvodnju hrane za kućne ljubimce: materijali iz Kategorije 1 iz članka 10. točka (c). (c) U slučaju krzna za proizvodnju proizvoda dobivenih iz nusproizvoda: materijali iz Kategorije 3 iz članka 12. točka p).	Ovi proizvodi moraju ispunjavati zahtjeve utvrđene u Odjeljku 8.	(a) U slučaju nusproizvoda životinjskog podrijetla za proizvodnju hrane za kućne ljubimce: 1) U slučaju nusproizvoda životinjskog podrijetla od goveda, ovaca, koza, svinja i kopitara uključujući i životinje uzgojene na posjedu i divlje životinje: zemlje ili dijelovi zemalja iz kojih je dozvoljen uvoz svježeg mesa za dotičnu vrstu za ljudsku prehranu prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini. 2) Sirovine od peradi uključujući i ptice trkačice: zemlje ili dijelovi zemalja iz kojih je dozvoljen uvoz svježeg mesa od peradi, prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u

				<p>životinjskog porijekla za proizvodnju farmaceutskih proizvoda: zemlje ili dijelovi zemalja iz kojih je dozvoljen uvoz svježeg mesa za dotičnu životinju, dozvoljen uvoz divljih leporida, divljih kopnenih sisara i uzgojnih zečeva i kunića, te dozvoljen uvoz peradi, rasplodnih jaja, jednodnevnih pilića, SPF jaja, mesa preadi, mljevenog mesa peradi, mehanički otkošanog mesa peradi, jaja i proizvodi od jaja prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini</p> <p>(c) U slučaju nusproizvoda životinjskog porijekla za proizvodnju proizvoda namijenjenih za korištenje van prehranbenog lanca za životinje uzgojene na farmi, osim farmaceutskih proizvoda: zemlje ili dijelovi zemalja iz kojih je dozvoljen uvoz svježeg mesa za dotičnu životinju, dozvoljen uvoz divljih leporida, divljih kopnenih sisara i uzgojnih zečeva i kunića, te dozvoljen uvoz peradi, rasplodnih jaja, jednodnevnih pilića, SPF jaja, mesa preadi, mljevenog mesa peradi, mehanički otkošanog mesa peradi, jaja i proizvodi od jaja, uvoz ribe u bilo kojoj formi za ishranu ljudi prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini</p>
15	Nusproizvodi životinjskog porijekla predviđeni za korištenje sirove hrane za kućne ljubimce	Materijali iz Kategorije 3 iz člana 12., tačke (a), (b) alineja 1) i 2).	Ovi proizvodi moraju ispunjavati zahtjeve utvrđene u Odjeljku 8.	zemlje iz kojih je dozvoljen uvoz svježeg mesa, dobijenog iz istih životinjskih vrsta i u kojima je dozvoljeno samo meso sa kostima. U slučaju materijala od ribe: zemlje ili dijelovi zemalja iz kojih je dozvoljen uvoz ribe u bilo kojoj formi za ishranu ljudi prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini
16	Nusproizvodi	Materijali iz Kategorije	Ovi proizvodi moraju	zemlje iz kojih je

	Životinjskog porijekla predviđeni za korištenje u hrani za krznašice	3 iz člana 12., tačke (a), b 1) i 2).	ispunjavati zahtjeve utvrđene u Odjeljku 8.	dozvoljen uvoz svježeg mesa, dobijenog iz istih životinjskih vrsta i u kojima je dozvoljeno samo meso sa kostima. U slučaju materijala od ribe: zemlje ili dijelovi zemalja iz kojih je dozvoljen uvoz ribe u bilo kojoj formi za ishranu ljudi prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini.
17	Topljene masti za određene svrhe van prehrambenog lanca za životinje uzgojene na farmi	(a) U slučaju materijala predviđenih za proizvodnju biodizela: Materijali iz Kategorija 1, 2 i 3 iz čl. 10., 11. i 12. U slučaju materijala predviđenih za proizvodnju biodizela iz tačke J stav 2. Poglavlje IV. Aneksa IV. ovog Pravilnika: Materijali iz Kategorija 2 i 3 iz čl. 11. i 12. (b) U slučaju materijala predviđenih za organska đubriva i sredstva za poboljšavanje tla: Materijali iz Kategorije 3 iz člana 11. tač. c), d) i g) i materijali iz Kategorije 3 iz člana 12., osim tački e) i s). (c) U slučaju materijala predviđenih u druge svrhe: Kategorija materijala 1 iz člana 10., tač. b), c) i d), materijali iz Kategorije 2 iz člana 11., tač. c), d) i g) i materijali Kategorije 3 iz člana 12. osim tač. e) i s). Topljene masti moraju ispunjavati uslove navedene u Odjeljku 9. ovog Poglavlja	Topljene masti moraju ispunjavati zahtjeve utvrđene u Odjeljku 9.	zemlje ili dijelovi zemalja iz kojih je dozvoljen uvoz svježeg mesa dotične vrste i uvoza ribe u bilo kojoj formi za ishranu ljudi prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini
18	Derivati masti	(a) U slučaju derivata masti predviđene u svrhu korištenja van prehrambenog lanca za životinje uzgojene na farmi: Materijali iz Kategorije 1 iz člana 10., tač. c) i d), materijali iz Kategorije 2, iz člana 11., tač. c), d) i g) i materijala iz Kategorije 3 iz člana 12., tač. a), b), c, d, f), g), h), i), j),	Derivati masti moraju ispunjavati zahtjeve iz Odjeljka 10.	Bilo koja zemlja prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini.

		k), l), i m). (b) U slučaju derivata masti predviđene za korištenje u obliku hrane za životinje ili korištenja van prehrambenog lanca za životinje uzgojene na farmi: materijale iz Kategorije 3 iz člana 12.		
19	Fotografski želatin	Materijali iz Kategorije 1 iz člana 10., tačka (b) i materijala iz Kategorije 3 iz člana 12.	Uvezeni fotografski želatin mora ispunjavati zahtjeve utvrđene u Odjeljku 11.	zemlje ili dijelovi zemalja iz kojih je dozvoljen uvoz prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini
20	Rogovi, proizvodi od rogova, osim brašna od rogova, te kopita i proizvoda od kopita, osim brašna od kopita, za proizvodnju organskih đubriva ili sredstava za poboljšavanje tla	Materijali iz Kategorije 3 iz člana 12., tač. a), b),c) d) j) i p).	Proizvodi moraju ispunjavati zahtjeve utvrđene u Odjeljku 12.	Bilo koja zemlja prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini.

Odjeljak 2.

Uvoz krvi i proizvoda od krvi, osim krvi od kopitara, za proizvodnju proizvoda dobijenih iz nusproizvoda za korištenje van prehrambenog lanca za životinje uzgojene na farmi

MVTEO-UZV će odobriti uvoz krvi i proizvoda od krvi, osim krvi od kopitara, za proizvodnju proizvoda dobijenih iz nusproizvoda za korištenje van prehrambenog lanca za životinje uzgojene na farmi pod sljedećim uslovima:

1. Proizvodi od krvi moraju voditi porijeklo iz proizvodnog pogona proizvoda dobijenih iz nusproizvoda namijenjenih za korištenje van prehrambenog lanca za životinje uzgojene na farmi koje ispunjava posebne uslove utvrđene ovim Pravilnikom ili iz pogona za sakupljanje krvi.

2. Krv od koje se proizvode krvni proizvodi namijenjeni za proizvodnju proizvoda dobijenih iz nusproizvoda, koji su i predviđeni za korištenje van prehrambenog lanca za životinje uzgojene na farmi mora biti sakupljena:

(a) u klaonicama odobrenim u skladu s važećim veterinarskim propisima u Bosni i Hercegovini,

(b) u klaonicama koje je odobrio i koje su pod nadzorom nadležnog organa zemlje izvoznice, ili

(c) od živih životinja u objektima koje je odobrio i koje nadzire nadležni organa zemlje izvoznice.

3.1. Proizvodi od krvi za proizvodnju proizvoda dobijenih iz nusproizvoda, namijenjenih za korištenje van prehrambenog lanca životinja uzgojenih na farmi koji su dobijeni iz taksonomske kategorije *Artiodactyla*, *Perissodactyla* i *Proboscidea*, uključujući i njihove mješance, moraju ispunjavati uslove iz tač. (a) ili (b):

(a) proizvodi moraju biti obrađeni jednim od sljedećih postupaka kojim se osigurava odsutnost patogenih agenata iz tačke (b):

1) toplinskom obradom na temperaturi od 65 °C u trajanju od najmanje 3 sata, nakon čega slijedi provjera djelotvornosti,

2) zračenje gama zrakama od 25 kGy, nakon čega slijedi provjera djelotvornosti,

3) toplinskom obradom na temperaturi od najmanje 80 °C kroz cijelu materiju, nakon čega slijedi provjera djelotvornosti,

4) samo u slučaju životinja koje nisu *Suidae* i *Tayassuidae*: promjena pH vrijednosti u pH vrijednost 5 u trajanju od 2 sata, nakon čega slijedi provjera djelotvornosti;

(b) kada proizvodi od krvi nisu obrađeni u skladu s tačkom (a), proizvodi moraju voditi porijeklo iz druge zemlje ili regije:

1) kojoj u posljednjih 12 mjeseci nije zabilježen slučaj govede kuge, kuge malih preživara i groznice Riftske doline i u kojoj najmanje 12 mjeseci nije izvršeno vakciniranje protiv navedenih bolesti,

2) u kojoj u toku najmanje posljednjih 12 mjeseci nije zabilježen slučaj slinavke i šapa, i

- u kojoj nije izvršeno vakciniranje protiv navedenih bolesti najmanje 12 mjeseci, ili

- u kojoj se službeno provode i kontroliraju programi vakcinacije protiv slinavke i šapa kod domaćih preživara najmanje 12 mjeseci; u tom slučaju nakon veterinarskih pregleda prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini proizvodi se moraju prevoziti direktno do registriranog objekta ili odredišnog pogona i moraju se poduzeti sve mjere predostrožnosti, uključujući sigurno odlaganje otpada, nekorištenog ili viška materijala kako bi se spriječili rizici od širenja bolesti na ljude ili životinje.

3.2. Pored podtačka (b)1) i 2) tačke 3.1, u slučaju životinja osim *Suidae* i *Tayassuidae*, mora biti ispunjen i jedan od sljedećih uslova:

(a) da u zemlji ili regiji u zemlji porijekla nije zabilježen slučaj vezikularnog stomatitisa i bolesti plavog jezika

(uključujući prisutnost seropozitivnih životinja) u posljednjih 12 mjeseci, i da u posljednjih 12 mjeseci nije vršeno vakciniranje životinja koje su podložne ovim bolestima,

(b) nakon veterinarskih pregleda predviđenih prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini, proizvodi se moraju prevoziti direktno do odredišnog pogona i moraju se poduzeti sve mjere predostrožnosti, uključujući i sigurno odlaganje otpada i nekorištenog ili viška materijala kako bi se spriječili rizici od širenja bolesti na životinje ili ljude.

3.3. Pored podtačka (b)1) i 2) tačke 3.1, u slučaju životinja osim *Suidae* i *Tayassuidae*, da u zemlji ili regiji zemlje porijekla nije zabilježen slučaj vezikularne enterovirusne bolesti svinja, klasične svinjske kuge i afričke svinjske kuge u najmanje posljednjih 12 mjeseci, da vakciniranje protiv navedenih bolesti nije izvršeno najmanje 12 mjeseci i da mora biti ispunjen jedan od sljedećih uslova:

(a) da u zemlji ili regiji zemlje porijekla nije zabilježen slučaj vezikularnog stomatitisa (uključujući prisutnost seropozitivnih životinja) u posljednjih 12 mjeseci, i da u posljednjih 12 mjeseci nije vršeno vakciniranje životinja koje su podložne ovim bolestima,

(b) nakon veterinarskih pregleda predviđenih prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini proizvodi se moraju prevoziti direktno do registriranog objekta ili odredišnog pogona i moraju se poduzeti sve mjere predostrožnosti, uključujući i sigurno odlaganje otpada i nekorištenog ili viška materijala kako bi se spriječili rizici od širenja bolesti na životinje ili ljude.

4. U slučaju od proizvoda od krvi za proizvoda dobijenih od nusproizvoda za korištenje van prehrambenog lanca za životinje uzgojene na farmi dobijene od peradi i drugih vrsta ptica, oni moraju ispunjavati uslove iz tačke (a) ili (b):

(a) proizvodi moraju biti obrađeni jednim od sljedećih postupaka kojim se osigurava odsutnost patogenih agenata iz tačke (b):

1) toplinskom obradom na temperaturi od 65 °C u trajanju od najmanje 3 sata, nakon čega slijedi provjera djelotvornosti,

2) zračenje gama zrakama od 25 kGy, nakon čega slijedi provjera djelotvornosti,

3) toplinskom obradom na temperaturi od najmanje 70 °C kroz cijelu materiju, nakon čega slijedi provjera djelotvornosti,

(b) kada proizvodi od krvi nisu obrađeni u skladu s tačkom (a), proizvodi moraju voditi porijeklo iz druge zemlje ili regije zemlje:

1) koja nije zaražena njukastlskom bolešću i izrazito patogenom ptičjom gripom kako je navedeno u Kodeksu o zdravlju kopnenih životinja OIE, izdanje iz 2010.

2) u kojoj u posljednjih 12 mjeseci nije izvršeno vakciniranje protiv ptičje gripe, ili

3) u kojima perad ili druge vrste ptica od kojih su dobijeni proizvodi nisu vakcinirani protiv njukastlske bolesti vakcinom, napravljenom od prvog izoliranog soja virusa, koji pokazuje veću patogenost od lentogenih sojeva virusa.

Odjeljak 3.

Uvoz krvi i proizvoda od krvi kopitara

MVTEO-UZV će odobriti uvoz krvi i proizvoda od krvi kopitara pod sljedećim uslovima:

1. Krv mora ispunjavati uslove utvrđene u tački 1(a), Poglavlja IV. Aneks XIII. ovog Pravilnika i mora biti sakupljena pod veterinarskim nadzorom ili:

(a) u klaonicama:

1) koje su odobrene prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini,

2) koje je odobrio i koje su pod nadzorom nadležnog organa zemlje uvoznice, ili

(b) u objektima koji su odobreni i kojima je dodijeljen broj veterinarskog odobrenja, te koje nadzire nadležni organ zemlje uvoznice u svrhu sakupljanja krvi iz kopitara za proizvodnju krvnih proizvoda u druge svrhe pored hranjenja životinja.

2. Proizvodi od krvi moraju ispunjavati uslove iz tačke 2. Poglavlje IV. Aneksa XIII. ovog Pravilnika.

Proizvodi od krvi iz tačke 2(b)1) Poglavlje IV. Aneks XIII. ovog Pravilnika moraju biti proizvedeni iz krvi koja je sakupljena iz kopitara koji su skladišteni najmanje tri mjeseca, ili od rođenja ako su u pitanju kopitari mlađi od tri mjeseca prije datuma sakupljanja na farmama pod veterinarskim nadzorom u drugoj zemlji sakupljanja koja za vrijeme tog perioda i vremena sakupljanja krvi nije bila zaražena:

(a) konjskom kugom gdje klinički, serološki (kod necijepljenih životinja) i / ili epidemiološki dokazi ukazuju na prisutnost konjske kuge u posljednje dvije godine, ili je cijepjenje protiv konjske kuge je provedeno u zadnjih 12 mjeseci.

(b) venecuelanskim encefalomijelitisom konja u trajanju od najmanje dvije godine,

(c) sakagijom

1) najmanje tri godine, ili

2) šest mjeseci gdje životinje nisu pokazale nikakve kliničke znakove sakagije (*Burkholderia mallei*) za vrijeme *post mortem* inspekcije u klaonicama iz tačke 1(a), uključujući i detaljnog pregleda sluznica dušnika, grkljana, nosnih šupljina i sinusa te njihovih ogranaka, nakon cijepanja glave po sredini i isijecanja nosne pregrade.

(d) u slučaju proizvoda od krvi pored seruma, vezikularnim stomatitisom najmanje šest mjeseci.

3. Krvni proizvodi smiju poticati samo iz objekta ili pogona koje je odobrio ili registrirao nadležni organ zemlje izvoznice.

4. Krv i proizvodi od krvi pakiraju se i etiketiraju u skladu s tačkom 3. Poglavlja IV. Aneks XIII. ovog Pravilnika.

Odjeljak 4.

Uvoz koža kopitara i papkara

MVTEO-UZV će odobriti uvoz koža kopitara i papkara pod sljedećim uslovima:

1. Svježa ili ohlađena koža se može uvoziti ako:

(a) vode porijeklo iz druge zemlje iz odgovarajuće kolone red 4., tabela 2., utvrđene u Odjeljku 1. ovog Aneksa, koje, kako je prikladno za dotične životinjske vrste:

1) nisu bile zaražene jednom od sljedećih bolesti najmanje 12 mjeseci prije otpreme:

- klasičnom svinjskom kugom,
- afričkom svinjskom kugom, i
- govedom kugom, i

2) slinavkom i šapom najmanje 12 mjeseci prije otpreme, i gdje 12 mjeseci prije otpreme nije bilo izvršeno vakciniranje protiv ove bolesti,

(c) je dobijena od:

1) životinja koje su boravile na području zemlje porijekla najmanje tri mjeseca prije klanja ili od rođenja u slučaju životinja mlađih od tri mjeseca,

2) u slučaju kože dvopakara, od životinja koji vode porijeklo sa farmi na kojima u posljednjih 30 dana nije bilo izbijanja slinavke i šapa i u čijoj okolini u krugu od 10 km nije zabilježen slučaj slinavke i šapa 30 dana,

3) u slučaju koža svinja, životinja koje vode porijeklo sa farmi na kojima u proteklih 30 dana nije bilo izbijanja vezikularne bolesti svinja, ili u posljednjih 40 dana klasične ili afričke svinjske kuge, i u čijoj okolini u krugu od 10 km nije zabilježen slučaj navedenih bolesti 30 dana, ili

4) životinja koje su u klaonici, 24 sata prije klanja, podvrgnute pregledu prije smrti i koje nisu pokazivale znakove slinavke i šapa, govede kuge, klasične svinjske kuge, afričke svinjske kuge ili vezikularne bolesti svinja; i

(c) su kože podvrgnute svim mjerama predostrožnosti bi se spriječila ponovna kontaminacija patogenim sredstvima.

2. Obradene kože iz tačke C.2. Poglavlje V. Aneks XIII. ovog Pravilnika mogu se uvoziti bez ograničenja.

3. Ostale kože se mogu uvoziti ako:

(a) vode porijeklo iz:

1) druge zemlje ili iz dijela druge zemlje iz kojih je dozvoljen uvoz svježeg mesa odgovarajućih vrsta i koje su obrađene u skladu s tačkama 28(a), (b) i (c) Aneksa I. ovog Pravilnika,

2) druge zemlje koja se nalazi na spisku iz tačke (a) odgovarajuće kolone red 5., tabela 2., utvrđene u Odjeljku 1. ovog Aneksa i koje su obrađene u skladu s tačkama 28(c) i (d) Aneksa I. ovog Pravilnika, ili

3) papkara ili preživara iz zemlje koja se nalazi na spisku iz tačke (b) kolone pod nazivom "Zemlje iz kojih je dozvoljen uvoz" red 5., tabela 2., utvrđene u Odjeljku 1. ovog Aneksa i koje su obrađene u skladu s tačkama 28(a), (b) i (c) Aneksa I. ovog Pravilnika, i koje su nakon obrade držane odvojene najmanje 21 dan; i

4) u slučaju soljenih koža koje se prevoze brodom, obrađenih u skladu s tačkom 28(b) ili (c) Aneksa I. ovog Pravilnika i koje su nakon obrade odvojene za vrijeme prijevoza, najmanje 14 dana u slučaju iz tačke 28(b) ili sedam dana u slučaju obrade iz tačke 28(c) prije uvoza, uz koje se mora priložiti i zdravstveni certifikat koji potvrđuje takvu obradu i trajanje prevoza.

4. Svježa, ohlađena ili obrađena koža papkara mora se uvoziti u kontejnerima, cestovnim vozilima, željezničkim vagonima ili balama koje pečati nadležni organ zemlje iz koje se vrši otprema.

Odjeljak 5.

Uvoz lovačkih trofeja i drugih preparata od životinja

MVTEO-UZV će odobriti uvoz lovačkih trofeja i drugih preparata od životinja pod sljedećim uslovima:

1. Lovčki trofeji i drugi preparati od životinja koji ispunjavaju uslove iz tačaka B. i C.1. Poglavlje VI. Aneks XIII. ovog Pravilnika mogu se uvoziti bez ograničenja.

2. Obradjeni lovački trofeji i drugi preparati od ptica, kopitara i papkara, koji se sastoje samo od kostiju, rogova, kopita, kandži, jelenskih rogova, koža iz drugih zemalja mogu se uvoziti ako ispunjavaju uslove iz tačke C.1(a) i tačke C.2(a), 1) do 3) i (b91) i 2) Poglavlje VI. Aneks XIII. ovog Pravilnika.

U slučaju suho soljenih i vlažno-soljenih koža, koji se prevoze brodom, kože ne treba soliti 14 dana prije otpreme, ukoliko su soljene 14 dana prije uvoza.

3. Lovčki trofeji i drugi preparati od ptica, kopitara i papkara koji se sastoje od cijelih anatomskih dijelova, koji nisu obrađeni na bilo koji način se mogu uvoziti ako:

(a) vode porijeklo od životinja koje potiču iz područja koje nije predmet ograničenja koja su rezultat prisutnosti opasne prenosive bolesti kojoj su određene životinjske vrste podložne,

(b) su zapakirani u zasebnim prozirnim i zatvorenim pakiranjima, da nisu bili u dodiru s drugim proizvodima životinjskog porijekla, za koje postoji velika vjerovatnoća da bi ih kontaminirali, kako bi se izbjegla bilo kakva naknadna kontaminacija.

Odjeljak 6.

Uvoz obrađenog perja, dijelova perja i paperja

MVTEO-UZV će odobriti uvoz obrađenog perja, dijelova perja i paperja pod sljedećim uslovima:

(a) ako se radi o obrađenom ukrasnom perju, obrađenom perju koje nose putnici u prtljazi za vlastitu upotrebu ili pošiljkama obrađenog perja ili paperja koje se šalje fizičkim licima za ličnu upotrebu i neće služiti za druge svrhe; ili

(b) ako je uz njih priložen komercijalni dokument u kojem se navodi da su perje ili dijelovi perja ili paperje obrađeni u struji pare ili nekom drugom metodom koja osigurava otklanjanje svih neprihvatljivih rizika te ako se otpremaju suhi i dobro zatvoreni u čvrstoj ambalaži, i

(c) su poslani u registrirani objekt ili pogon na postupak obrade, osim ako je u komercijalnom dokumentu nije navedeno da su perje ili dijelovi perja ili paperje mehanički oprani i obrađeni vrućom parom na 100°C u trajanju od najmanje 30 minuta.

Odjeljak 7.

Uvoz kostiju i proizvoda od kostiju (osim koštanog brašna), rogova i proizvoda od rogova (osim brašna od rogova), i kopita i proizvoda od kopita (osim brašna od kopita) namijenjenih za druge svrhe osim za materijal za hranu za životinje, organska đubriva i sredstva za poboljšavanje tla

1. Kost i proizvodi od kostiju (osim koštanog brašna), rogovi i proizvodi od rogova (osim brašna od rogova), i kopita i proizvodi od kopita (osim brašna od kopita) mogu se uvoziti za proizvodnju proizvoda dobijenih od nusproizvoda u svrhe van prehranbenog lanca ako:

(a) su proizvodi osušeni prije uvoza u Bosnu i Hercegovinu i ako nisu ohlađeni ili zamrznuti,

(b) su proizvodi prevezeni kopnom i morem iz zemlje porijekla direktno do inspekcijskog graničnog prijelaza na ulazu u Bosnu i Hercegovinu i ako nisu pretovareni u bilo kojoj luci ili mjestu prije ulaska u Bosnu i Hercegovinu.

(c) nakon provjera dokumenata prema važećim veterinarskim propisima u Bosni i Hercegovini, proizvodi se prevoze direktno do registriranog objekta ili određiškog pogona.

2. Uz svaku pošiljku se mora priložiti i komercijalni dokument uključujući i sljedeće informacije:

(a) zemlje porijekla,

(b) ime objekta i proizvodnog pogona,

(c) karakter proizvoda (osušena kost/osušeni proizvod od kosti, osušeni rogovi/osušeni proizvod od rogova, osušena kopita/osušeni proizvod od kopita), i

(d) potvrda činjenice da je proizvod:

1) dobijen od zdravih životinja koje su zaklane u klaonici,

2) sušen 42 dana na prosječnoj temperaturi od najmanje 20 °C,

3) grijan 1 sat na temperaturi od najmanje 80°C u jezgru prije sušenja,

4) pretvaran u pepeo u trajanju od jednog sata na temperaturi od najmanje 800°C u jezgru prije sušenja,

5) podvrgnut procesu acidifikacije, pri kojem je pH vrijednost jezgra održavana ispod 6, najmanje sat vremena prije sušenja, i

6) da proizvod ni u kojoj fazi neće biti preusmjeren za korištenje u hrani, materijalu hrane za životinje, organskim đubrivima i sredstvima za poboljšavanje tla.

3. Prilikom otpreme u Bosnu i Hercegovinu materijal mora biti zatvoren u zapečaćenim kontejnerima ili vozilima ili se prevoziti brodom u rasutom stanju.

Ako se prevoze u kontejnerima, kontejneri i u svim slučajevima svi prateći dokumenti, moraju sadržavati ime i adresu registriranog objekta ili određiškog pogona u Bosni i Hercegovini.

Odjeljak 8.

Uvoz nusproizvoda životinjskog porijekla za proizvodnju hrane za krznašice, hrane za kućne ljubimce, osim sirove hrane

za kućne ljubimce, i proizvoda dobijenih od nusproizvoda za korištenje van prehranbenog lanca za životinje uzgojene na farmi

Nusproizvodi životinjskog porijekla za proizvodnju hrane za krznašice, hrane za kućne ljubimce, osim sirove hrane za kućne ljubimce, i proizvoda dobijenih od nusproizvoda za korištenje van prehranbenog lanca za životinje uzgojene na farmi mogu se uvoziti ako:

1. su nusproizvodi životinjskog porijekla duboko zamrznuti u pogonu porijekla ili ako su konzervirani tako da se spriječi njihovo kvarenje od otpreme do isporuke određiškog objektu ili pogonu.

2. su za nusproizvode životinjskog porijekla uvedene sve mjere predostrožnosti kako bi se izbjegla kontaminacija patogenim sredstvima,

3. su nusproizvodi životinjskog porijekla zapakirani u novim pakiranjima kojima se sprječava propuštanje ili u pakiranju koje je očišćeno i dezinficirano prije korištenja,

4. nakon veterinarskih pregleda prema važećim veterinarskim propisima u Bosni i Hercegovini nusproizvodi životinjskog porijekla se moraju prevoziti direktno u:

(a) određiški pogon za proizvodnju hrane za kućne ljubimce ili registriranog objekta ili pogona, koji je osiguralo garanciju da se nusproizvodi životinjskog porijekla moraju koristiti isključivo u svrhu proizvodnje proizvoda u čiju svrhu su pogoni i registrirani i odobreni i ne smiju napustiti objekat ili pogon neobrađeni osim u svrhu direktnog odlaganja,

(b) objekt ili pogon koji je odobren u skladu s članom 25., stav (1), tačka h) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi

(c) registriranog centra za korisnike ili za sakupljanje, koje je osiguralo garanciju da se nusproizvodi životinjskog porijekla moraju koristiti samo u dozvoljene svrhe, kao što je precizirao nadležni veterinarski organ, ili

(d) objekt ili pogon koji je odobreno u skladu s članom 25., stav (1), tačka a) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, i

5.1. u slučaju sirovina za proizvodnju hrane za kućne ljubimce iz člana 36., tačka a) alineja 2) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, sirovine:

(a) moraju biti označene u zemlji prije ulaska u Bosnu i Hercegovinu u znaku "X" od tečnog drvenog uglja ili aktivnog ugljenika, na svakoj vanjskoj strani svakog zamrznutog bloka, ili, kada se zamrznuti materijal prevozi u paletama koje nisu podijeljene u odvojene pošiljke za vrijeme prijevoza do određiškog pogona za proizvodnju hrane za kućne ljubimce, na svakoj vanjskoj strani svake palete, tako da oznaka pokriva najmanje 70% dijagonalne dužine zamrznutog bloka i da je široka najmanje 10 cm,

(b) u slučaju materijala koji nije zamrznut, biti označen u drugoj zemlji prije ulaska u Bosnu i Hercegovinu prskanjem tečnim drvenim ugljem ili nanošenjem drvenog uglja u prahu tako da se drveni ugalj jasno vidi na materijalu,

(c) se prevoziti direktno do:

1) određiškog pogona za proizvodnju hrane za kućne ljubimce u skladu s tačkom 4(a), ili

2) određiškog pogona ili objekta koje je odobren u skladu s članom 25., stav (1), tačka h) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, u skladu s tačkom 4(b) ovog Odjeljka i odatle direktno u pogon za proizvodnju hrane za kućne ljubimce iz podtačke 1), ukoliko određiški pogon:

- rukuje samo materijalom koji je obuhvaćen ovom tačkom 5.1., ili

- rukuje samo materijalom predviđenim za pogon za proizvodnju hrane za kućne ljubimce iz podtačke 1), i

(d) moraju biti rukovane tako da se ukloni oznaka predviđena u tačkama (a) i (b) samo u određinom pogonu za proizvodnju hrane za kućne ljubimce i samo odmah prije korištenja materijala za proizvodnju hrane za kućne ljubimce, u skladu s uslovima primjenjivim na hranu za kućne ljubimce proizvedene iz materijala Kategorije 3 utvrđene u Poglavlju II. Aneksa XIII. ovog Pravilnika,

5.2. u slučaju pošiljki sirovina, obrađenih kao što je navedeno u tački 5.1. i drugih neobrađenih sirovina, sve sirovine u pošiljci su označene kao što je utvrđeno u tački 5.1(a) i (b),

5.3. oznaka iz tačke 5.1(a) i (b) i tačke 5.2. ostaje vidljiva od otpreme do dostave određinom pogonu za proizvodnju hrane za kućne ljubimce,

6. U određinom pogonu za proizvodnju hrane za kućne ljubimce sirovine za proizvodnju hrane za kućne ljubimce iz člana 36., tačke a) alineje 2) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi skladišti se prije proizvodnje, te koristi i odlaže pod uslovima koje je dozvolio nadležni veterinarski organ, te koji omogućavaju veterinarski inspeksijski nadzor količina zaprimljenih materijala, korištenih za proizvodnju i odlaganje.

Nadležni veterinarski organ može dozvoliti rukovatelju pogona za proizvodnju hrane za kućne ljubimce da skladišti takav materijal zajedno s materijalima iz Kategorije 3.

Odjeljak 9.

Uvoz topljenih masti za određene svrhe van prehrambenog lanca za životinje uzgojene na farmi

Topljene masti koje nisu namijenjene za proizvodnju hrane za životinje uzgojene na farmi, proizvodnju kozmetike, lijekove i uređaje, mogu se uvoziti ukoliko:

(a) su dobijene:

1) u slučaju materijala namijenjenih za proizvodnju biodizela, nusproizvoda životinjskog porijekla iz čl. 10., 11. i 12. Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi,

2) u slučaju materijala namijenjenih za proizvodnju organskih đubriva i sredstava za poboljšavanje tla, materijali iz Kategorije 2 navedenih u članu 11. tač. c), d) i g) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, ili Kategorije materijala 3, osim materijala iz člana 12. tač. e) i s) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi,

3) u slučaju materijala namijenjenih za proizvodnju obnovljivih goriva iz tačke J. stav 2. Poglavlje IV. Aneksa IV. ovog Pravilnika, Kategorija 2 materijala iz člana 11. i kategorije 3 materijala iz člana 12. Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi,

4) u slučaju drugih materijala Kategorije 1 materijala iz tač. b), c) i d) člana 10. Kategorija 2 materijala iz tač. c), d), g) člana 11. ili kategorije 3 materijala, osim materijala iz tač. e) i s) iz člana 12. Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi,

(b) su prerađeni putem metode prerađivanja 1 (sterilizacije pod pritiskom) ili u skladu s jednom od metoda prerađivanja iz Poglavlja II. Aneksa IV. ovog Pravilnika,

(c) u slučaju masti porijeklom od preživara, kada su odstranjene netopljive nečistoće kojih ima više od 0.15 % težine,

(d) su označene prije isporuke u Bosnu i Hercegovinu tako da se postiže koncentracija GTH-a iz tačke 1(b) Poglavlje V. Aneksa VII. ovog Pravilnika,

(e) nakon veterinarskih pregleda prema važećim veterinarskim propisima u Bosni i Hercegovini, topljene masti se prevoze direktno u registrirani objekt ili određeni pogon, pod uslovima kojima se sprječava kontaminacija, i

(f) ukoliko su na etiketama ili pakiranju odnosno kontejneru označene natpisom: "NIJE NAMIJENJENO ZA ISHRANU LJUDI ILI ŽIVOTINJA"

Odjeljak 10.

Uvoz derivata masti

1. Derivati masti mogu se uvoziti ako se zdravstvenom certifikatu koji se prilaže uz pošiljku potvrđuje:

(a) da li su derivati masti dobijeni od materijala iz Kategorija, 1 2 ili 3 definiranih u Odluci o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi;

(b) u slučaju derivata masti proizvedenih od materijala Kategorije 2, da:

1) li su proizvodi proizvedeni putem metode koja najmanje ispunjava standarde jednog od procesa iz tačke 1., Poglavlja XI., Aneks XIII. ovog Pravilnika, i

2) da se proizvodi mogu koristiti isključivo kao organska đubriva ili sredstva za poboljšavanje tla, ili u druge svrhe van prehrambenog lanca za životinje uzgojene na farmi, osim u kozmetici, farmaciji i medicinskim uređajima,

(c) u slučaju derivata masti proizvedenih od materijala iz Kategorije 1, da proizvodi ne smiju biti korišteni u organskim đubrivima ili sredstva za poboljšavanje tla, kozmetici, farmaciji i medicinskim uređajima, međutim mogu biti korišteni u druge svrhe van prehrambenog lanca za životinje uzgojene na farmi,

3. Nakon veterinarskih pregleda prema važećim veterinarskim propisima u Bosni i Hercegovini derivati masti se moraju prevoziti direktno u registrirani objekt ili određeni pogon.

Odjeljak 11.

Uvoz fotografskog želatina

1. Želatin koji je proizveden iz materijala koji sadrži kičmeni stub goveda i koji se sastoji od materijala iz Kategorije 1 u skladu s članom 10. tačka b) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi i koji je namijenjen za fotografsku industriju (fotografski želatin) može se uvoziti ako fotografski želatin:

(a) vodi porijeklo iz pogona odobrenog od strane nadležnog organa zemlje izvoznice,

(b) je proizveden u skladu s tačkom 6. ovog Odjeljka,

(c) je uvezen kroz jedan od graničnih veterinarskih inspeksijskih prijelaza u Bosnu i Hercegovinu i

(d) je namijenjen za proizvodnju u jednoj od odobrenih fotografskih fabrika u Bosni i Hercegovini.

2. Kada fotografski želatin uđe u Bosnu i Hercegovinu ne smije se trgovati njim, nego se smije koristiti samo u odobroj fotografskoj fabrici i izričito u svrhe fotografske djelatnosti.

3. Nakon veterinarskih pregleda prema važećim veterinarskim propisima u Bosni i Hercegovini fotografski želatin se prevozi direktno u odobrenu određenu fotografsku fabricu.

4. Prijevoz iz tačke 3. se vrši u vozilima ili kontejnerima u kojima je fotografski želatin fizički odvojen od bilo kojih proizvoda namijenjenih za hranu za ljude ili životinje.

5. Rukovatelj odobrene određene fotografske fabrike osigurava da viškovi ili ostaci te drugi otpad dobijen iz fotografskog želatina budu:

(a) prevezeni u zapečaćenim nepropusnim kontejnerima s etiketom na kojoj piše "samo za odlaganje" u vozilima pod zadovoljavajućim higijenskim uslovima,

(b) odloženi u skladu s članom 14., tačke (a) 1) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi.

6. Fotografski želatin se proizvodi u skladu sa sljedećim zahtjevima:

(a) Fotografski želatin se proizvodi samo u postrojenjima koji ne proizvode želatin za hranu za ljude ili životinje namijenjenih za otpremu u Bosnu i Hercegovinu, i koji je odobrio nadležni organ dotične zemlje.

(b) Fotografski želatin se proizvodi putem postupka kojim se osigurava da se sirovina obrađuje putem metode obrađivanja 1. (sterilizacije pod pritiskom) kao što je navedeno u Poglavlju III., Aneks IV. ovog Pravilnika ili da se podvrgne postupku obrade kiselinom ili alkalima u trajanju od najmanje dva dana, ispiranju vodom i:

1) nakon obrade kiselinom, obradi alkalnim rastvorom u trajanju od najmanje 20 dana, ili

2) nakon obrade kiselinom, obradi kiselim rastvorom u trajanju od 10 do 12 sati.

Zatim se pH vrijednost mora prilagoditi i sirovina pročišćiti putem filtracije i sterilizacije na 138°C do 140°C u trajanju od 4 sekunde.

(c) nakon što se podvrgne postupku iz tačke (b), fotografski želatin može biti podvrgnut postupku sušenja, i, gdje je prikladno, postupku izrade praška ili laminacije.

(d) Fotografski želatin se mora zamotati, pakirati u nova pakiranja, skladištiti i prevoziti u zapečaćenim nepropusnim, etiketiranim kontejnerima u vozilu pod zadovoljavajućim higijenskih uslovima.

Ako se uoči propuštanje, vozilo i kontejneri se temeljito moraju očistiti i provjeriti prije ponovnog korištenja.

(e) Ambalaža i pakiranje koji sadrže fotoželatin moraju imati na sebi natpis: "fotografski želatin namijenjen samo za fotografsku industriju".

Odjeljak 12.

Uvoz rogova i proizvoda od rogova, osim brašna od rogova, i kopita i proizvoda od kopita osim brašna od kopita namijenjenih za proizvodnju organskih đubriva i sredstava za poboljšavanje tla

Rogovi i proizvodi od rogova, osim brašna od rogova, i kopita i proizvodi od kopita, osim brašna od kopita, namijenjeni za proizvodnju organskih đubriva i sredstava za poboljšavanje tla mogu se uvoziti ako:

1. su proizvedeni u skladu s Poglavljem XII. Aneks XIII. ovog Pravilnika, i

2. se prevoze nakon veterinarskih pregleda prema važećim veterinarskim propisima u Bosni i Hercegovini, direktno do odobrenog ili registriranog objekta ili pogona.

POGLAVLJE III.

POSEBNA PRAVILA ZA ODREĐENE UZORKE

Odjeljak 1.

Istraživački i dijagnostički uzorci

Istraživački i dijagnostički uzorci i bilo koji drugi proizvodi koji su dobijeni korištenjem ovih uzoraka, osim ako se ne drže za referentne svrhe, odlažu se:

(a) kao otpad putem spaljivanja,

(b) putem sterilizacije pod pritiskom ili naknadnog odlaganja ili korištenja u skladu sa čl. 14., 15. do 16. Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, ili

(c) u skladu s tačkom 4(b) Odjeljak 1., Poglavlje I. Aneks VI. ovog Pravilnika u slučaju:

1) količina koje ne premašuju 2000 ml, i

2) da su uzorci ili proizvodi dobijeni iz nusproizvoda proizvedeni i otpremljeni iz zemalja ili dijelova zemalja, iz kojih je dozvoljen uvoz svježeg mesa domaćih goveda prema važećim veterinarskim propisima u Bosni i Hercegovini.

Odjeljak 2.

Trgovački uzorci

1. MVTEO-UZV može dozvoliti uvoz i tranzit trgovačkih uzoraka, ukoliko:

(a) vode porijeklo iz:

1) drugih zemalja navedenih u koloni "zemlje iz kojih je dozvoljen uvoz", red 14., tabela 2. Odjeljak 1. Poglavlja II. ovog Aneksa,

2) u slučaju trgovačkih uzoraka koji se sastoje od mlijeka, proizvoda zasnovanih na mlijeku, proizvoda od mlijeka, zemlje iz koje je dozvoljen uvoz sirovog mlijeka i mliječnih proizvoda uz označavanje vrste toplotne obrade potrebne za taj proizvod prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini.

(b) je uz njih priložen zdravstveni certifikat i,

(c) nakon veterinarskih pregleda prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini se prevoze direktno u odobreni ili registrirani objekt ili pogon.

2. Trgovački uzorci koji se ne drže u referentne svrhe se:

(a) odlažu ili koriste u skladu sa čl. 14., 15. i 16. Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, ili

(b) ponovno otpremaju u zemlju porijekla.

3. Ako se trgovački uzorci koriste za testiranje mašina, testiranje se vrši:

(a) opremom namijenjenom za to,

(b) opremom koja je očišćena i dezinficirana prije korištenja u svrhu pored testiranja.

Za vrijeme prijevoza u odobreni ili registrirani objekt ili pogon, trgovački uzorci moraju biti zapakirani u nepropusnim kontejnerima.

Odjeljak 3.

Izložbeni predmeti

1. Uvoz i tranzit izložbenih predmeta vrši se u skladu sa sljedećim uslovima:

(a) izložbeni predmeti moraju voditi porijeklo iz drugih zemalja iz kolone "Zemlje iz kojih je dozvoljen uvoz", red 14., tabela 2. Odjeljak 1. Poglavlja II. ovog Aneksa,

(b) njihov uvoz mora unaprijed odobriti MVTEO-UZV.

(c) nakon veterinarski pregleda prema važećim veterinarskim propisima u Bosni i Hercegovini, izložbeni predmeti moraju se poslati direktno ovlaštenom korisniku,

2. Svaka pošiljka mora biti zapakirana u nepropusnom pakiranju i uz svaku pošiljku mora biti priložen zdravstveni certifikat u kojem se precizno navode:

(a) opis materijala i životinjske vrste porijekla,

(b) kategorija materijala,

(c) količina materijala,

(d) mjesto otpreme materijala,

(e) ime i adresa pošiljatelja,

(f) ime i adresa primatelja, i

(g) detalji koji omogućavaju identifikaciju odredišta.

3. Nakon izložbe ili nakon umjetničke aktivnosti, izložbeni predmeti se:

(a) ponovo otpremaju u drugu zemlju porijekla,

(b) otpremaju u drugu zemlju, ako takvo otpremanje unaprijed dozvoli nadležni organ odredišne druge zemlje, ili

(c) odlažu u skladu sa čl. 14., 15. i 16. Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi.

POGLAVLJE IV. Posebni zahtjevi za određena kretanja nusproizvoda životinjskog porijekla

Odjeljak 1.

Uvoz određenih materijala iz Kategorije 1

Materijali navedeni u članu 26. ovog Pravilnika, se uvoze pod sljedećim uslovima:

1. Materijali se moraju uvoziti u pakiranjima, kontejnerima ili vozilima na kojima stoji etiketa na kojoj piše: "Zabranjeno korištenje u hrani za ljude ili životinje, đubrivima, kozmetici, lijekovima i medicinskim uređajima".

2. Materijali se dostavljaju direktno u odobreni ili registrirani objekt ili pogon za proizvodnju proizvoda dobijenih iz nusproizvoda, osim proizvoda navedenih u tački 1.

3. Nekorišteni ili višak materijala se koriste ili odlažu u skladu s članom 14. Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi.

Odjeljak 2.

Uvoz određenih materijala u svrhe pored hranjenja kopnenih životinja uzgojenih na farmi

1. MVTEO-UZV može dozvoliti uvoz sljedećih materijala u svrhu pored hrane za životinje uzgojene na farmi, izuzev hrane za krznašice, ukoliko ne postoji nepredvidljivi rizik za prenošenje bolesti prenosivih na ljude ili životinje:

(a) nusproizvode životinjskog porijekla i proizvoda dobijenih od njih od vodenih životinja,

(b) vodene beskičmenjake i proizvode od vodenih beskičmenjaka,

(c) kopneni beskičmenjaci, uključujući i sve njihove oblike pretvaranja, kao što su larve i proizvode dobijene iz njih,

(d) proizvodi dobijeni od životinja iz tač. (a), (b) i (c), kao što su riblja jaja,

(e) materijal iz Kategorije 3 koji se sastoji od životinja i njihovih dijelova koje pripadaju životinjskim vrstama *Rodentia* i *Lagomorpha*.

2. Uvoz pošiljki materijala iz tačke 1. vrši se u skladu sa zahtjevima zdravstvenog certifikata u skladu s važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini.

ANEKS XV.**ZDRAVSTVENI CERTIFIKATI**

(1) Napomene

(a) Veterinarske certifikate pruža zemlja izvoznica, prema izgledu obrasca koji odgovara dotičnim nusproizvodima životinjskog porijekla ili proizvodima dobijenim od njih. Oni sadrže, redosljedom koji je naveden u obrascu, potvrde koje se zahtijevaju za sve zemlje i po potrebi dopunske garancije koje se zahtijevaju za zemlju izvoznicu ili njen dio.

(b) Kada je u obrascu certifikata navedeno da se određeni navodi zadržavaju po potrebi, navode koji nisu relevantni ovlaštenolice može prekriziti i označiti inicijalima i pečatom, ili se oni mogu u potpunosti ukloniti iz certifikata.

(c) Ako se certifikatu radi identifikacije dijelova pošiljke prilažu dodatni listovi papira, za te listove se također smatra da čine dio originalnog certifikata tako da nadležni organ koji izvodi certifikaciju stavlja potpis i pečat na svaki list.

(d) Kada certifikat s dodatnim rasporedima iz tačke e) čini više od jedne stranice, svaka stranica se označava brojem – (broj stranice) od (ukupni broj stranica) – na dnu stranice i kodnim brojem certifikata kojeg je odredio nadležni organ na vrhu stranice.

(e) Original certifikata mora ispuniti i potpisati službeni veterinar. Pritom nadležni organi zemlje izvoznice osiguravaju da se poštuju principi certifikacije prema važećim propisima iz oblasti veterinarstva u Bosni i Hercegovini.

(f) Boja potpisa mora biti različita od boje štampanog teksta. Isto pravilo se primjenjuje na pečate, osim reljefnih ili vodenih žigova.

(g) Original certifikata mora biti uz pošiljku na inspeksijskom graničnom prijelazu u Bosnu i Hercegovinu.

(h) Prilikom tranzita pošiljki kroz Bosnu i Hercegovinu, u relevantnom zdravstvenom certifikatu se upisuje ime i adresa inspeksijskog graničnog prijelaza kroz koje je planirano da pošiljka izađe iz Bosne i Hercegovine.

(2) MVTEO-UZV prema Odluci o veterinarskoj svjedodžbi o zdravstvenom stanju životinja i pošiljaka životinjskog porijekla u unutrašnjem i međunarodnom prometu i u skladu s ovim Pravilnikom izdaje certifikate za:

a) prerađene životinjske proteine koji nisu namijenjeni za ishranu ljudi, uključujući mješavine i proizvode osim hrane za kućne ljubimce, a koji sadrže takve proteine,

b) mlijeko, proizvode zasnovane na mlijeku i proizvode dobijene od mlijeka, koji nisu namijenjeni za ishranu ljudi,

c) kolostrum i proizvode od kolostruma goveda, koji nisu namijenjeni za ishranu ljudi,

d) konzerviranu hranu za kućne ljubimce,

e) obrađenu hranu za kućne ljubimce osim konzervirane hrane za kućne ljubimce,

f) žvakalice za pse,

g) sirovu hranu za kućne ljubimce za direktnu prodaju ili životinjske nusproizvode za prehranu životinja krznašica,

h) poboljšivače okusa za korištenje u proizvodnji hrane za kućne ljubimce,

i) krv i proizvode od krvi kopitara za upotrebu van lanca ishrane,

j) proizvode od krvi koji nisu namijenjeni za ishranu ljudi a koji se mogu koristiti kao materijal za hranu za životinje,

k) neobrađene proizvode od krvi, osim od krvi kopitara, za proizvodnju proizvoda dobijenih od nusproizvoda za upotrebu van lanca ishrane za uzgajane životinje na farmi,

l) svježe ili rashlađene kože kopitara i papkara,

m) obrađene kože kopitara i papkara,

n) obrađene kože preživara i kopitara,

o) obrađene kože preživara i kopitara koje su držane odvojeno 21 dan ili će prije uvoza biti u prevozu 21 dan bez prekida,

p) obrađene lovačke trofeje i ostale preparate od ptica i kopitara, koji se sastoje samo od kostiju, rogova, kopita, kandži, jelenskih rogova, zubi ili koža,

r) obrađene lovačke trofeje i ostale preparate od ptica i kopitara, koji se sastoje od cijelih neobrađenih dijelova,

s) svinjske čekinje iz drugih zemalja ili njihovih regija u kojima nema afričke svinjske kuge,

t) životinjske nusproizvode za upotrebu u svrhe van prehranbenog lanca ili za prodajne uzorke,

u) riblje ulje koje nije namijenjeno za ishranu ljudi a treba se koristiti kao materijal za hranu za životinje ili za svrhe van prehranbenog lanca,

v) topljene masnoće koje nisu namijenjene za ishranu ljudi a koje se mogu koristiti kao materijal za hranu za životinje,

z) topljene masnoće koje nisu namijenjene za ishranu ljudi a koje se mogu koristiti za određene svrhe van prehranbenog lanca,

aa) želatin i kolagen koji nije namijenjen za ishranu ljudi a treba se koristiti kao materijal za hranu za životinje ili za svrhe van prehranbenog lanca,

ab) hidrolizirane proteine, dikalcij fosfat i trikalcij fosfat koji nisu namijenjeni za ishranu ljudi a koristit će se kao materijal za hranu za životinje ili za svrhe van prehranbenog lanca,

ac) pčelarske nusproizvode namijenjene isključivo za korištenje u pčelarstvu,

ad) derivate masti koje nisu namijenjene za ishranu ljudi a koje će se koristiti kao materijal za hranu za životinje,

ae) derivati masti koji nisu namijenjeni za ishranu ljudi a koji će se koristiti van prehrambenog lanca,

af) derivate masti koje nisu namijenjene za ishranu ljudi a koje će se koristiti kao hrana za životinje ili van prehrambenog lanca,

ag) proizvodi od jaja koji nisu namijenjeni za ishranu ljudi a koji se mogu koristiti kao materijal za hranu za životinje,

ah) obrazac izjave izvoznika kostiju i proizvoda od kostiju (osim koštanog brašna), rogova i proizvoda od rogova (osim brašna od rogova) i kopita i proizvoda od kopita (osim brašna od kopita), namijenjenih za korištenje u druge svrhe, osim kao materijal za hranu za životinje, organska đubriva ili sredstva za poboljšavanje tla,

ai) prerađeno stajsko đubrivo, proizvode dobijene od prerađenog stajskog đubriva i guano od šišmiša,

aj) rogove i proizvode od rogova, osim brašna od rogova, i kopita i proizvode od kopita, osim brašna od kopita, namijenjene za korištenje za proizvodnju organskih đubriva ili sredstava za poboljšavanje tla,

ak) želatin koji nije namijenjen za ishranu ljudi i koji će se koristiti u fotografskoj industriji,

al) obrazac izjave za uvoz iz drugih zemalja i za tranzit kroz Bosnu i Hercegovinu međuproizvoda koji će se koristiti za proizvodnju lijekova, veterinarskih lijekova, medicinskih uređaja, uređaja za in vitro dijagnostiku i laboratorijskih reagensa.

ANEKS XVI.

INSPEKCIJSKI NADZOR

Poglavlje I. Inspekcijski nadzor u prerađivačkim postrojenjima

Odjeljak 1.

Nadziranje proizvodnje

1. Nadležni veterinarski inspekcijski organi vrše nadzor nad pogonima za prerađivanje kako bi osigurao usklađenost sa zahtjevima iz Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi i sa ovom Pravilnikom.

Nadležni veterinarski inspekcijski organi nadziru:

1) opće higijenske uslove prostorija, opreme i osoblja,

2) efikasnost samoprovjera koje vrše rukovatelji pogona za prerađivanje, u skladu s članom 28. Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi. Takve provjere moraju obuhvatiti pregled rezultata tih provjera i po potrebi uzimanje uzoraka,

2) djelotvornu provedbu stalne pisane procedure zasnovane na principima HAACP u skladu s članom 29. stav (1) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi. Takve provjere moraju obuhvatiti pregled rezultata te provedbe i po potrebi uzimanje uzoraka,

4) standarde proizvoda nakon prerađivanja, analize i testiranja koji se moraju izvoditi u skladu s naučno priznatim metodama, posebno onim utvrđenim u zakonodavstvu Bosne i Hercegovine ili, ako u zakonodavstvu Bosne i Hercegovine nisu utvrđene takve metode, u skladu s međunarodnim standardima, te

5) uslove skladištenja,

(b) uzima uzorke potrebne za laboratorijska testiranja, te

(c) vrši druge provjere koje smatra potrebnim za osiguravanje usklađenosti s Odlukom o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi i s ovom Pravilnikom.

2. Kako bi mogao izvršavati dužnosti iz tačke 1., nadležni veterinarski inspekcijski organ mora u svakom trenutku imati slobodan pristup svim dijelovima pogona za prerađivanje i evidenciji i trgovinskim dokumentima.

Odjeljak 2.

Postupci validacije

1. Prije izdavanja odobrenja za pogon za prerađivanje, kako je propisano u članu 45. stav (1) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, nadležni veterinarski organ se mora uvjeriti da je rukovatelj izvršio validaciju pogona za prerađivanje u skladu sa sljedećim postupcima i pokazateljima:

(a) opisom procesa u dijagramu toka procesa,

(b) identifikacijom kritičnih kontrolnih tačaka (CCP-a) uključujući i brzinu prerađivanja materijala kod neprekidnih sistema,

(c) usklađenošću sa specifičnim zahtjevima procesa utvrđenim ovim Pravilnikom, te

(d) ispunjavanjem sljedećih zahtjeva:

1) veličine čestica za procese pritiska po seriji i neprekidne procese, definirana veličinom otvora uređaja za mljevenje ili jaza uređaja za drobljenje,

2) temperature, pritiska, vremena prerađivanja te, u slučaju sistema za neprekidnu prerađivanje, brzinom prerađivanja materijala, navedenom u tačkama 2. i 3.

2. U slučaju sistema pritiska po seriji:

(a) temperatura se mora nadzirati stalnim termoparom i mora se bilježiti prema realnom vremenu,

(a) faza s pritiskom se mora nadzirati stalnim mjerачem pritiska. Pritisak se mora bilježiti prema realnom vremenu,

(c) vrijeme prerađivanja se mora pokazati dijagramima za vrijeme/temperaturu i vrijeme/pritisak.

Termopar i mjerач pritiska se mora kalibrirati najmanje jednom godišnje.

3. U slučaju neprekidnog sistema pritiska:

(a) temperatura i pritisak se moraju nadzirati termoparovima, ili infracrvenim temperaturnim pištoljem, a na određenim mjestima u cijelom sistemu moraju se koristiti mjerачi pritiska tako da temperatura i pritisak budu usklađeni sa zahtjevanim uslovima u cijelom neprekidnom sistemu ili u njegovom dijelu. Temperatura i pritisak se moraju bilježiti prema realnom vremenu,

(b) mjerenje minimalnog vremena prolaska u cijelom relevantnom dijelu neprekidnog sistema, u kojem su temperatura i pritisak usklađeni sa zahtjevanim uslovima, mora se predočiti nadležnim veterinarskim inspekcijskim organima, korištenjem nerastopivih markera, kao što je mangan oksid, ili metode koja pruža istovrsne garancije.

Tačno mjerenje i kontrola brzine prerađivanja materijala je bitno i mora se mjeriti u toku testa validacije u odnosu na CCP koja se može neprekidno nadzirati, kao:

1) broj obrtaja dovodnog vijka u minuti (obr./min.),

2) električna snaga (ampera pri datom naponu),

3) brzina isparavanja/kondenzacije, ili

4) broj pokreta pumpe po jedinici vremena.

Sva oprema za mjerenje i nadzor se mora kalibrirati najmanje jednom godišnje.

4. Nadležni veterinarski inspekcijski organi dužni su ponavljati provjere postupaka validacije, a u svakom slučaju svaki put kad dođe do značajnih promjena u procesu, kao što su izmjene mašina ili promjene na sirovinama.

Poglavlje III. Posebni zahtjevi za inspekcijski nadzor

Odjeljak 1.

Inspekcijski nadzor nad proizvodima dobijenih iz nusproizvoda

1. Nadležni veterinarski inspekcijski organi vrše provjeru rada sistema nadzora i evidencije iz tačke 2. Poglavlja V. Aneksa VIII. ovog Pravilnika kako bi utvrdili usklađenost s ovim Pravilnikom.

2. Nadležni veterinarski inspekcijski organi mogu zahtijevati testiranje dodatnih uzoraka u skladu s metodom iz tačke 2. stav (2) Poglavlja V. Aneksa VIII. ovog Pravilnika.

Odjeljak 2.

Inspekcijski nadzor spalionica niskog kapaciteta

Nadležni veterinarski inspekcijski organi vrše pregled spalionice niskog kapaciteta za spaljivanje specifičnih rizičnih materijala najmanje jednom godišnje, kako bi provjerili usklađenost s Odlukom o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi i sa ovim Pravilnikom.

Odjeljak 3.

Inspekcijski nadzor u udaljenim područjima

U slučaju odlaganja nusproizvoda životinjskog porijekla u udaljenim područjima u skladu s članom 20. stav (1) b) Odluke o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi, nadležni veterinarski inspekcijski organi redovno nadziru područja svrstana u kategoriju udaljenih područja, kako bi osigurao da se ta područja i operacije odlaganja pravilno kontroliraju.

Odjeljak 4.

Inspekcijski nadzor na registriranim farmama za prehranu krznašica

1. Nadležni veterinarski inspekcijski organi dužni su obavljati inspekcijski nadzor nad:

(a) odgovarajućim sastavom, prerađivanjem i korištenjem hrane za životinje koja sadrži brašno od mesa i kostiju ili drugih proizvoda koji su prerađeni u skladu s metodama prerađivanja navedenim u Poglavlju III. Aneksa IV. ovog Pravilnika i koji su dobijeni od tijela ili dijelova tijela životinja iste vrste,

(b) hranom za životinje iz tačke (a) kojom se hrane životinje, uključujući sljedeće:

1) strogi nadzor zdravstvenog statusa tih životinja, te

2) odgovarajući nadzor TSE, uključujući redovno uzimanje uzoraka i laboratorijska ispitivanja za TSE.

2. U uzorke iz tačke 1(b)2) ovog Odjeljka spadaju uzorci uzeti od životinja koje pokazuju neurološke simptome i od starijih životinja iz uzgoja.

Odjeljak 5.

Inspekcijski nadzor centara za sakupljanje

Nadležni veterinarski inspekcijski organi vrše inspekcijski nadzor u centrima za sakupljanje kako bi provjerio usklađenost s ovim Pravilnikom.

Odjeljak 6.

Inspekcijski nadzor nad hranjenjem ptica strvinarki materijalom Kategorije 1

Nadležni veterinarski inspekcijski organi nadziru zdravstveno stanje uzgajanih životinja u regiji gdje se vrši hranjenje ptica strvinarki materijalima Kategorije 1, te vrši odgovarajući inspekcijski nadzor TSE-a uz redovno uzimanje uzoraka i laboratorijsko ispitivanje za TSE-a.

U te uzorke spadaju i uzorci uzeti od životinja koje pokazuju neurološke simptome i od starijih životinja iz uzgoja.

Odjeljak 7.

Inspekcijski nadzor nad primjenom određenih organskih đubriva i sredstava za poboljšavanje tla

Nadležni veterinarski inspekcijski organi vrše inspekcijski nadzor cijelog lanca proizvodnje i korištenja organskih đubriva i poboljšivača tla iz Poglavlja II. Aneksa II. ovog Pravilnika.

Inspekcijski nadzor obuhvata provjere miješanja sa komponentom iz tačke 2. Odjeljka 1. Poglavlja II. Aneksa XI.

ovog Pravilnika, te provjere zaliha tih proizvoda koje se čuvaju na farmi i evidencija koje se vode u skladu s Odlukom o nusproizvodima životinjskog porijekla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni ishrani ljudi i s ovim Pravilnikom.

Odjeljak 8.

Inspekcijski nadzor nad odobrenim fotografskim fabrikama

Nadležni veterinarski inspekcijski organi vrše provjere dokumentacije u odobrenim fotografskim fabrikama iz tabele 3. tačke 1. Odjeljka 11. Poglavlja II. Aneksa XIV. ovog Pravilnika o lancu usmjeravanja od graničnih inspekcijskih mjesta prvog ulaska do odobrenih fotografskih fabrika radi poravnanja uvezenih, korištenih i odbačenih količina proizvoda.

Odjeljak 9.

Inspekcijski nadzor nad određenim uvezenim topljenim mastima

Nadležni veterinarski inspekcijski organi vrši provjere dokumentacije u registriranim preduzećima ili postrojenjima koja primaju topljene masti koje su uvezene u skladu s Odjeljkom 9. Poglavlja II. Aneksa XIV. ovog Pravilnika o lancu usmjeravanja od graničnih veterinarskih inspekcijskih mjesta prvog ulaska do odobrenih fotografskih fabrika radi poravnanja uvezenih, korištenih i odbačenih količina proizvoda.

Odjeljak 10.

Inspekcijski nadzor u vezi hidrolize s naknadnim odlaganjem

Nadležni veterinarski inspekcijski organi obavljaju nadzor na mjestima gdje se hidrolize s naknadnim zbrinjavanjem provode u skladu s tačkom H stav 1. poglavlje IV. Aneks IV. ovog Pravilnika i uključuje pregled dokumenata:

(a) količina materijala koji su hidrolizirani na licu mjesta;

(b) u objektima ili postrojenjima u kojima su hidrolizirani materijali odloženi.

Inspekcijski nadzor mjesta gdje se spremnik za hidrolizu nalazi uključuje provjeru odsutnosti korozije i curenja u skladu s tačkom H (j) stava 2. Poglavlje IV. Priloga IV. ovog Pravilnika.

Na temelju čl. 13. stavak (3), 18. stavak (4), 19. stavak (4), 20. stavak (4), 22. stavak (5), 23. stavak (4), 24. stavak (3), 28., 32. stavak(2), 33. st. (3) i (5), 43., 46. stavak (3), 53. Odluke o nusproizvodima životinjskog podrijetla i njihovim proizvodima koji nisu namijenjeni prehrani ljudi ("Službeni glasnik BiH", broj 19/11), Ured za veterinarstvo Bosne i Hercegovine donosi

PRAVILNIK

O UTVRĐIVANJU VETERINARSKO-ZDRAVSTVENIH UVJETA ZA ODLAGANJE, KORIŠTENJE, SAKUPLJANJE, PRIJEVOZ, IDENTIFIKACIJU I SLJEDIVOST, REGISTRACIJU I ODOBRAVANJE POGONA, STAVLJANJE NA TRŽIŠTE, UVOZ, TRANZIT I IZVOZ NUSPROIZVODA ŽIVOTINJSKOG PODRIJETLA I NJIHOVIH PROIZVODA KOJI NISU NAMIJENJENI PREHRANI LJUDI

Poglavlje I. Opće odredbe

Članak 1.

(Predmet)

Ovim se Pravilnikom utvrđuju veterinarsko-zdravstveni uvjeti za odlaganje, korištenje, sakupljanje, prijevoz, identifikaciju i sljedivost, registraciju i odobravanje pogona, stavljanje na tržište, uvoz, tranzit i izvoz nusproizvoda životinjskog podrijetla i njihovih proizvoda koji nisu namijenjeni prehrani ljudi, detaljno se propisuju veterinarsko-zdravstveni uvjeti za odlaganje, korištenje, sakupljanje, prijevoz, identifikaciju i sljedivost, registraciju i odobravanje